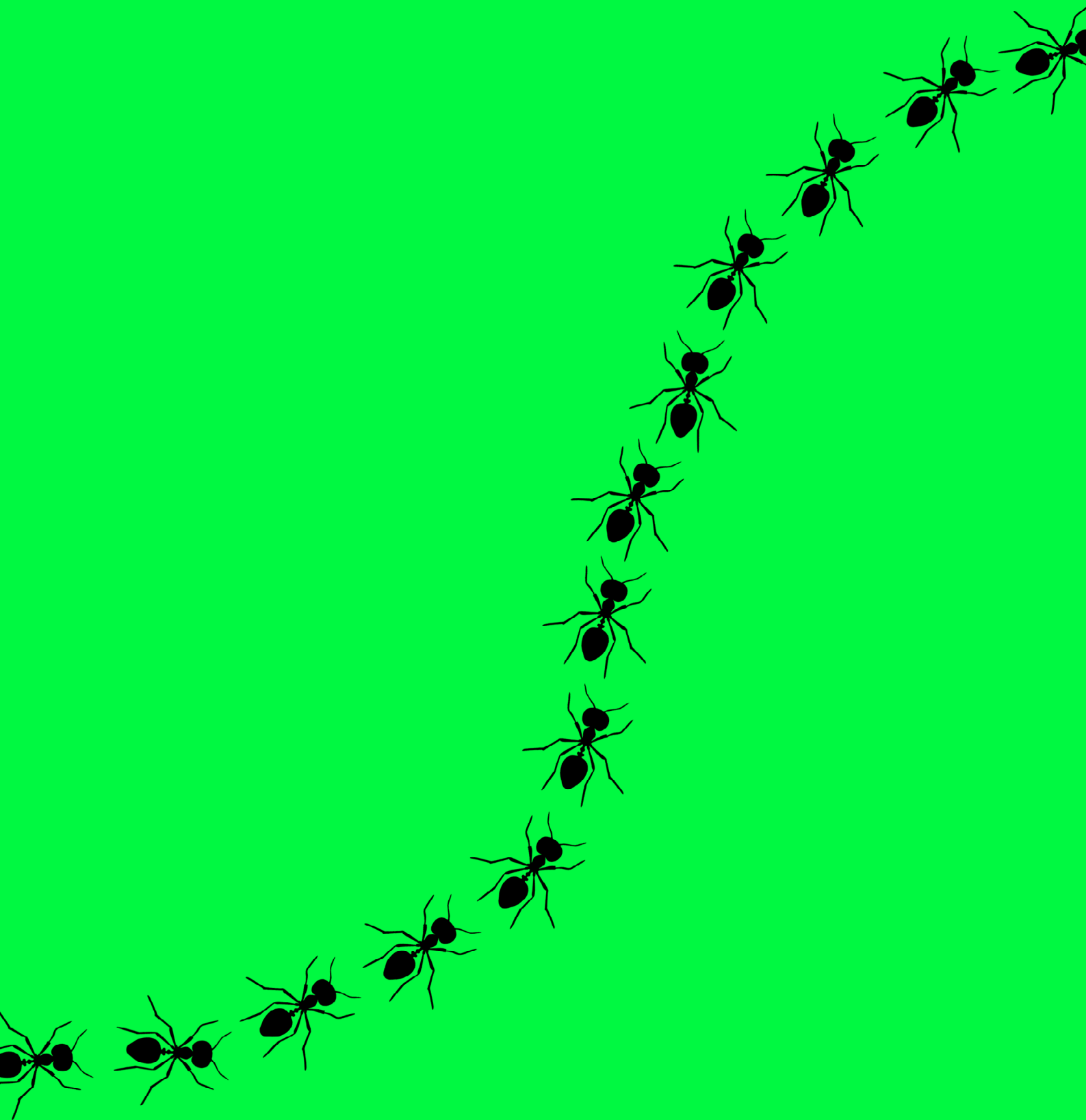

Stemmer fra grasrota – endring nedenfra

HANDLINGSPLAN I SOSIALT ENTREPRENØRSKAP OG INNOVASJON

HANDLINGSPLAN I SOSIALT ENTREPRENØRSKAP OG INNOVASJON • FOTO: BITTEN SCHEI • BEATE R. ZAHL • THEA EMILIE DALEN DILLE

Mauren

Liten? Jeg?

Langtifra.

Jeg er akkurat stor nok.

Fyller meg selv helt

på langs og på tvers

fra øverst til nederst.

Er du større enn selv, kanskje?

INGER HAGERUP

FORORD

Vi kan ikke løse problemene med samme tenking som har skapt dem.

ALBERT EINSTEIN

Denne planen er laget med tanke på alle de som har huller i CV'en, som hver dag står opp og tror at ingen har bruk for dem. Norge er i en situasjon med lav arbeidsledighet, men hvor en stor andel av mennesker likevel er utenfor det ordinære arbeidslivet. De er utlogget, satt på et sidespor, utenfor det sosiale fellesskapet.

De er 600.000 i antall, mennesker som livnærer seg på helserelaterte ytelser. Halvparten av disse er uføretrygdet, 170.000 får såkalte arbeidsavklaringspenger og over 110.000 årsverk forsvinner som følge av sykefravær. I tillegg er det 50.000 nordmenn som har sosialhjelp som hovedinntekt.

Det er et felles ansvar å undersøke om det er noe i vårt system som hindrer den enkelte i å delta i skole og arbeidsliv. Likeledes har vi et ansvar for å bidra med å endre de strukturelle hindringene. Utenforskap fører til tap av selvillit og selvrespekt og skaper på sikt økt inaktivitet og sykdom. Det koster dessuten det offentlige enorme summer.

At mange mennesker står utenfor verdiskapingsprosessen i rike Norge, betyr at det er et stort ubrukt potensial som ikke realiseres i samfunnsnyttig tjenester.

Vi tror på at det kan skapes rammer og strukturer som legger til rette for at den enkelte kan få gjort bruk av sitt potensial og sine ressurser, sammen med andre. Den samfunnsøkonomiske gevinsten er formidabel.

Sosialt entreprenørskap

Kunnskapen om sosialt entreprenørskap har sitt utspring fra en voksende målgruppe av praktikere, deres erfaringer og løsninger basert på at de som har hatt skoene på og dermed erfart hvor den trykker. Alt arbeidet som er investert i en årrekke for å bringe dette feltet fram i Norge, handler om at sosialt entreprenørskap kan være et verktøy i bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon i Norge. Vi ønsker at den autentiske kunnskapen og erfaringene de sosiale entreprenørene har i direkte arbeid med målgruppene både

skal lyttes til og få økt betydning i tjenesteutformingen på området.

En gave

Sosialt entreprenørskap som verktøy i fattigdomsbekjempelsen forutsetter derimot at det er sosiale entreprenører fra målgruppen som styrkes av forskning, finanser og andre, og ikke allerede etablerte aktører som omdøper sin rolle til sosiale entreprenører, fordi det nå er i vinden. Vedlagte plan har fått tittel: **«Stemmer fra grasrota – endring nedenfra»**. Den er en gave til departementer og andre som arbeider med fattigdomsbekjempelse og sosial eksklusjon i Norge.

Å løfte blikket

Vi har nådd frem til et stadium av velstand, opplysning og selvsrealisering som tidligere generasjoner knapt kunne drømt om. Samtidig ser flere at fordi vi har nok å leve av, har vi mindre å leve for, uten for oss selv. Vi leter etter mening, og velstand er ikke lenger nok. Mange sosiale entreprenører har selv vært opplevd overgrep, mobbing, rusmisbruk og lignende. De har gått veien og tatt en beslutning om å bedre vilkårene for marginaliserte grupper. De tar brukerperspektivet i arbeidet, fordi de har erfart at det fører til løsninger som er mer virksomme.

Slik er det et mangfold av drivkrefter som ligger bak, men alle deler en felles underliggende kjerneverdi, basert på en klar oppfatning om at ethvert menneske innehar kapasitet til å medvirke til sosial verdiskaping. Det holder ikke bare si *halleluja*, vi må gjøre det.

Takk

Ingen blir god alene. I arbeidet med å få frem denne planen har mange bidratt også ved god hjelp av sosiale medier. Det er det som gjør planen annerledes enn mange andre planer. Den har utviklet seg i prosesser med mange mennesker som har gitt sitt bidrag. **Tusen takk.** Uten disse bidragene, ville det ikke vært noen plan. En spesiell takk til Vanja Dietrichson for språkvask og Ellen M. Gundersen for layout.

Telemark, mars 2012

Bitten Schei
MOTHER COURAGE

Hilde Dalen
KREM

INNHOOLD

Innhold

Sammendrag	9
Innledning	13

Kapittel 1 • Sosialt entreprenørskap

1 Sosial eksklusjon, Alexander Berg Jr.	19
2 Hva er sosialt entreprenørskap, Eline S. L. Ingstad	21
3 Sosialt entreprenørskap, bedriftskultur og forretningsmoral, Peder Gjertsen	29
4 Sosiale medier for sosial endring, sosiale entreprenører og sosiale medier, Merete Grimeland	35
5 Fremtiden ligger i nettverkssamfunnet, Alexander Berg Jr.	41
6 Tenk om ingen av oss vet alt , verken om hva som er lurt, realistisk eller mulig? Hilde Dalen	43
7 Hullete velferdskommuner, Bitten Schei	47
8 Det sociala kapitalet som kraft i lokal och regional utveckling, Bert-Ola Bergstrand ..	53

Kapittel 2 • Portretter

9 Gründerverktøy, Christian Wig	57
10 Empowerment – hvordan finne ditt indre grunnfjell? Inge Ås	61
11 Kompetanse: Læringsperspektiv og sosialt entreprenørskap, Elisabeth Rønnevig	65
12 Forskning som fritidstilbud i Norge, Hanne Finstad	69
13 Mikrofinans Norge, Unni Beate Sekkesæter	73
14 Leadership Foundation og samfunnsansvar, Lisa Cooper	79
15 Intervju med Emilie Dalen, landets yngste sosialentreprenør, Solveig Kristiansen	81
16 IntoLife, Will Nicholson	85
17 Villa Solsiden, Line Heggelund	89
18 Media, Identitet og Tilhørighet – Program for fredsskapende kommunikasjon, Ingeborg Omdal Lykset	93
19 Bestem selv, Lars Findahl	97

Kapittel 3 • I Grenseland

20 Inn På TUNET-løftet, Ragna Flotve	101
21 VERKET i Larvik, Heidi Meen Johansen	105
22 Dybdesyn både på lakk og mennesker, Geir Brix	109
23 Broer til arbeid – Samfunnsansvar gjennom samarbeid på tvers, Cathrine Skar	111
24 Prosjekt Hortensia, Hilde Dalen, Sissel Kruuse Meyer og Siri Myhre Haug	113

Kapittel 4 • Samarbeid på tvers

25 Grasrotrøster fra workshops	117
26 Fokusområder, Bitten Schei	123
27 Forslag til tiltak, Bitten Schei og Hilde Dalen	131
28 En avslutningskommentar, Kristin Berling	137

Forfattergalleri	138

Sammendrag

BITTEN SCHEI • HILDE DALEN

En ny tidsånd er på vei som gir nye muligheter og utfordringer. Og den handler om å ville gjøre en forskjell. Etter 30 års fokus på selvrealisering og selvutvikling ønsker vi nå å finne meningen med våre liv. Det er ikke lenger nok å være noen; tiden er kommet til også gjøre noe. Og helst i fellesskap med andre. Her kommer sosialt entreprenørskap og sosial aktivisme inn som en vei til å skape nye løsninger på komplekse problemer.

Sosiale entreprenører arbeider innenfor en rekke områder, som helse, utdannelse, fattigdom, miljø og klima og menneskerettigheter. Drivkraften i sosialt entreprenørskap er å løse det sosiale problemet, og det primære målet er sosial verdiskaping, ikke profittmaksimering.

Sosiale innovasjoner kan også settes ut i livet gjennom eksisterende organisasjoner og strukturer, dersom de er tilrettelagt for dette. Sosialt entreprenørskap er begrepet som brukes om sosiale innovasjoner som iverksettes gjennom slike eksisterende strukturer. Politisk bør man jobbe for å fremme begge deler.

Både på EU og OECD-nivå prøver man for eksempel å finne ut hvordan man kan fremme sosialt entreprenørskap og sosial innovasjon slik at effekten blir størst mulig. Ulike tiltak er satt i gang på områder som lovverk og reguleringer, finansielle verktøy, nettverk, og strategier for den offentlige sektor. Italia var først ute med å tilpasse lovgivningen for sosial økonomiske virksomheter, allerede i 1991 laget de en egen selskapsform tilpasset sosiale entreprenører (Eline S. L. Ingestad, kap.2- 2012)

I Norge ser vi et framvoksende forskjellssamfunn med nyfattigdom, med prestasjonspress og utrygghet i arbeidslivet, der mange faller utenfor i et konkurranse samfunn som produserer flere

og flere tapere. Den sosiale eksklusjonen kan ses som et svakhetstegn ved samfunnet, og ikke et karaktertrekk ved den enkelte personen. På den måten kan sosial eksklusjon også tolkes som en systemisk mangel, og spørsmålet blir således hvordan kan systemet endres og de marginaliserte inkluderes? (Alexander Berg Jr kap. 1- 2012)

«Sosiale entreprenører ser muligheter der andre ser problemer.»

WENCHE WÆRNER

Den norske velferden er en av de beste i verden, men den trenger en annen omfordeling, hvor det enkelte menneske opplever sin berettigelse som meningsfull borger. **Fremtidens kapitalisme må satse på bærekraftig utvikling, der vi må se sammenhengen mellom økonomisk vekst, fattigdom og sosial kapital.**

«Hvert eneste menneske har ressurser som kan brukes i fellesskapet vårt – uavhengig av nasjonalitet, helsetilstand, livserfaring, alder og sosiale forhold. Vi må bare hjelpe hverandre til

å se dem, og legge til rette for å ta dem i bruk.» (Utdrag fra Hans Majestet Kong Harald sin nyttårstale 2010)

«**Stemmer fra grasrota**» er en handlingsplan i sosial entreprenørskap og innovasjon. Et innspill for å bidra til fellesskapsløsninger som kan bedre situasjonen for marginaliserte grupper i Norge. «**Stemmer fra grasrota**» er avgrenset til norske forhold, der sosialt entreprenørskap og innovasjon er knyttet til fattigdomsbekjempelse og sosial eksklusjon i Norge.

å være positive. Vi er opptatt av å finne løsninger fremfor å fokusere på problemer.

Det er mange som vil vite mer om de sosiale entreprenørene. Utdannelser og kurs i sosialt entreprenørskap etterspørres av studenter over hele verden, og de aller fleste store anerkjente universiteter tilbyr utdanning i sosialt entreprenørskap, fra bachelor til MBA-nivå.

Undersøkelser viser at en stadig større andel av studenter i business og økonomistudier ønsker å spesialisere seg i sosialt entreprenørskap. Vi har

Vi tror tiden er moden til å tenke nytt. Vi er i tidsalderen for grunnleggende endringer som umiddelbart krever nye måter å tenke på i stedet for mer business-as-usual. Sosialt entreprenørskap (SE) handler om å arbeide for andres ve og vel og ivareta udekkede sosiale behov. (Peder Gjertsen, kap. 3 - 2012)

Vi har ingen fasitsvar. Sosiale entreprenører er handlende mennesker som er opptatt av å skape løsninger sammen med de som har skoen på og beslutningsmakten.

Tross mange negative signaler i verden velger vi

i **kapittel 1** en rekke tekster som beskriver feltet; hva er sosialt entreprenørskap og sosial kapital, og hvilken betydning har de sosiale mediene i nettverkssamfunnet?

I **kapittel 2** gir vi noen portretter av sosiale entreprenører. **Kapittel 3** tar for seg partnerskapsprosjekter mellom det offentlige og private, mellom sosiale entreprenører og bedrifter.

Kapittel 4 dokumenterer prosessen rundt denne planen med sine mange stemmer. Og noen refleksjoner. Planen kommer videre med forslag til 10 tiltak som er fremkommet gjennom våre

prosesser. Vi foreslår 3 norske pilotprosjekter; en inkubator i Oslo, en inkubator i Telemark med fokus på ungdom, og en inkubator i Sogn og Fjordane med fokus på kommunen som innovatør. Dessuten ønsker vi å løfte blikket i et skandinavisk samarbeidsprosjekt med fokus på sosial kapital.

Offentlig sektor står overfor store utfordringer og de tradisjonelle løsningsmetodene er ikke lenger tilstrekkelig. (Bitten Schei, kap. 7- 2012) Våre stemmer kommer nedenfra. Vi håper at våre myndigheter i større grad tar hensyn til et Bottom-up-perspektiv. Ikke fordi det er det eneste rette, men fordi flere perspektiver bidrar til et bredere beslutningsgrunnlag for å skape en bærekraftig fremtid. Markedet, det offentlige, den frivillige sektor, og de sosiale entreprenørene besitter samlet kvaliteter og ressurser som er avgjørende for utviklingen av et bærekraftig samfunn. (Alexander Berg Jr kap. 1- 2012)

Nye virkemidler bør utvikles i samarbeid mellom ulike etater og i nær dialog med brukere og deres interesseorganisasjoner. Slik at tilpassede tilskuddsordninger, inkluderings- og jobbskapingstiltak kan skapes gjennom samarbeid. (Unni Beate Sekkesæter, kap. 13- 2012)

Denne planen inviterer til et likeverdig partnerskap mellom det offentlige og sosiale entreprenører.

Bedrifter vil ha stort utbytte av å rekruttere fra gruppen som har størst problemer på arbeidsmarkedet. Vi tror der finnes et stort potensiale for å skape nye bedrifter som Norge trenger. For at det vi skisserer skal realiseres, må det skje sammen med oss som er i feltet.

«Sosialt entreprenørskap
handler om å få gjort det du
kan. Å gjøre noe, er bedre enn
ingenting.»

BIRGIT LØITEGAARD

Visjon

Den nye sosiale revolusjonen vil på sikt endre velferdsstatens politiske prioriteringer, arbeidsmåter, verdier og mål. De sosiale entreprenør-ene har en visjon og et indre behov for å gjennomføre endringer for marginaliserte grupper, og blir hørt. Det handler om å løse menneskers sosiale problemer på nye måter, sammen med dem, og derigjennom styrke den sosiale kapitalen til fellesskapets beste.

Sosialt entreprenørskap er en vandring i partnerskap. Essensen av et likeverdig partnerskap er erkjennelsen av hvem de som er i forhold med fattigdom, rus, sykdom, psykiske lidelser og vold virkelig er. De er ikke hjelpeløse ofre som venter på å bli frelst av sosiale entreprenører. De er kreative, intelligente og fulle av ressurser som, når gitt en sjanse, kan bli frigjort fra den krenkelsen som holder dem tilbake i en avmaktposisjon. Når mennesker arbeider i relasjoner som bygger på kjærlighet, respekt, verdighet, solidaritet og tålmodighet, skjer det noe. Det er en positiv energi, en følelse av hensikt og en reell tro på at mennesker kan forbedre sine liv. Sosialt entreprenørskap handler om å slippe løs kraften i mennesker til å ta ansvar for sin egen fremtid.

Kampen om definisjonsmakten

Sosialt entreprenørskap (SE) åpner for nye perspektiver på innovasjon og verdiskaping, men det finnes flere utfordringer for utviklingen av feltet:

Definisjonsmakten vil ligge hos pengemakten eller den politiske makten, og kommer derfor til uttrykk som et «Top down-perspektiv»

Politikk og pengeperspektivet vil prege medias oppmerksomhet av feltet

Feltet fanges i en politisk dragkamp mellom høyre- og venstresiden i norsk politikk om hvem som best kan løse velferdsstatens utfordringer.

Fenomenet skilles ikke tydelig fra bistand, veldeighet og frivillighet, og mister sin annerledeshet

Relevante akademiske miljøer hindrer kunnskapsutviklingen ved enten å monopolisere eller ignorere fenomenet, som er tverrfaglig av natur.

Sosialt entreprenørskap er et nytt landskap å bevege seg i for alle. Det er det nye sosiale kapitalmarkedet som er i utvikling. Det krever derfor at mange stemmer gir sine innspill. Det er i stor grad basert på lederskap nedenfra. Fra den som har skoen på. Det handler om å lede prosesser som bidrar til positiv endring for flere enn personen selv. Om å se utover sitt eget virke, ha et brennende engasjement, utholdenhet og pågangsmot. Være et bindeledd mellom offentlig og privat sektor. Gjøre en ekstraordinær innsats i samfunnet. Være nettverksbyggende og kontaktskapende. Se ting fra flere vinkler. Heve seg suverent ut over både særinteresser og egen-

interesser, og være opptatt av det som er kollektivt nyttig og bringe kunnskap videre.¹ Vårt bidrag til dette er denne Handlingsplanen med tittel: «Stemmer fra grasrota»

Plan i prosess

Planen er gjennomført i en prosess over ett år, og er knyttet til SE: Piloten, et kompetanseutviklingsprogram og en møteplass som ble gjennomført i 2011. SE: Piloten er et praktisk opplæringsprogram i sosialt entreprenørskap med tema fattigdomsbekjempelse og sosial eksklusjon i Norge.²

Avgrensning

«Stemmer fra grasrota» er avgrenset til norske forhold, der sosialt entreprenørskap og innovasjon er knyttet til fattigdomsbekjempelse og sosial eksklusjon i Norge. Planen omfatter ikke bistandsfeltet eller klima. Disse to områdene fortjener sine egne handlingsplaner.

Status Norge

Arbeidsdepartementet

Stortinget bevilget i 2011 2,6 mill. kroner til NAV til tiltak og utvikling av sosialt entreprenørskap, som retter sin virksomhet mot bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon i Norge som NAV disponerer.

Målet med tilskuddsordningen er:

- Å stimulere til utvikling av sosialt entreprenørskap og sosiale entreprenører som retter sin virksomhet mot bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon i Norge.

¹) Lederskap nedenfra, Trond Arne Undheim

Vilje til endring (2009) http://www.mothercourage.no/sosialt_entrepreneurskap/vilje_til_endring

²) http://www.mothercourage.no/sosialt_entrepreneurskap/se_piloten

- Å bidra til at egenorganiserte som har erfart fattigdom og sosial og økonomisk ekskludering stimuleres til utvikling av sosialt entreprenørskap der deres kompetanse og erfaringer er relevante. Med egenorganiserte mener vi personer som bruker sin erfaring og kompetanse inn i organisasjoner av like-sinnede.
- Å gi sosialt og økonomisk vanskeligstilte i Norge relevante tilbud som gir mulighet til å komme i arbeid og som bedrer leve-kårene.
- Målgruppen

Målgruppen for tiltak er sosialt og økonomisk vanskeligstilte som opplever, eller står i fare for å oppleve, fattigdom. Det kan være personer som står svært langt fra arbeidsmarkedet og som i mange henseender er sosialt ekskludert, for eksempel ved at de mangler nettverk eller ikke deltar på viktige samfunnsarenaer.

Sosialt og økonomisk vanskeligstilte kan være langtidsmottakere av sosialhjelp, innvandrere og flyktninger, ungdom i risikosonen, enslige forsørgere, bostedsløse, rusmiddelavhengige og tidligere rusmiddelavhengige, personer med psykiske problemer og personer som har sittet i fengsel.

Hvem kan søke?

Sosiale entreprenører kan søke om midler til prosjekter/aktiviteter/tiltak som faller inn under formålet med ordningen og må fylle følgende krav:

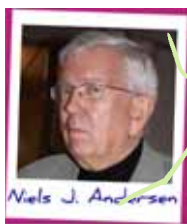
- De må selv definere seg som sosiale entreprenører.
- De må levere tjenester, tiltak eller tilbud til målgruppen.
- De er (relativt) nye virksomheter og har som mål å løse sosiale problemer.
- De sikter mot en varig og bærekraftig drift basert på forretningsmessige metoder.
- De er registrert i Brønnøysundregistrene (organisasjonsformen kan, for eksempel, være AS, stiftelse eller frivillig organisasjon).
- Virksomheten har vedtektsfestet at det ikke skal tas ut utbytte.
- Hvem faller utenfor ordningen?

Humanitære og ideelle organisasjoner og stiftelser, som Frelsesarmeen, Kirkens Bymisjon,

«Sosialt entreprenørskap handler om å gjøre hverdagen litt bedre for noen mennesker. Som arbeidsgiver i Afrika kaller jeg det hjelp til selvhjelp. Som arbeidsgiver i Norge kaller jeg det vinn-vinn.»

JENFRID STELLBERG

«Sosiale entreprenører er mennesker som har erfart urettferdighet og som ønsker å bidra til å fjerne denne urettferdigheten.» NIELS JØRGEN ANDERSEN

Kirkens sosialtjeneste, Røde Kors og Blå Kors, vil normalt falle utenfor ordningen selv om de utfører arbeid for vanskeligstilte.

Nærings- og handelsdepartementet

NHD utreder nå om det er ønskelig med politikktutforming på områder i sosialt entreprenørskap og lønnsomme bedrifter, og har bestilt en analyse fra Damvad Danmark.

www.damvad.dk

Formålet med utredningen er å få klarhet i hvordan og i hvilken grad sosialt entreprenørskap er interessant i velferdsstaten Norge og ut ifra NHDs perspektiv. Fokuset i utredningen vil være på økonomiske lønnsomme virksomheter og følgende spørsmål vil være sentrale:

- Hvordan kan sosialt entreprenørskap fungere i samspill med offentlige aktører i Norge?
- Hvordan fungerer sosialt entreprenørskap i sektorer av økonomien der det offentlige er en dominerende aktør på tilbudssiden og/eller etterspørselssiden?
- Hva er potensialet for sosialt entreprenørskap i helse- og omsorgssektoren?
- Er det noen spesifikke hindringer for sosiale entreprenører?
- Hvilket potensial for innovasjon kan utløses ved sosialt entreprenørskap?

Konklusjonene fra en utredning vil være sentrale i en vurdering av hvorvidt det er behov for politikktutvikling på feltet.

Ferd

Johan H. Andresen jr. og selskapet Ferd bruker fem ganger mer penger på sosiale entreprenører enn regjeringen, skriver Dagens Næringsliv. (02.01.2012)

Ferd velger konkrete enkeltprosjekter og bidrar med 12 til 15 millioner kroner i året.

Ferd Sosiale Entreprenører med Johan H. Andresen jr. i spissen mottok ifjor 240 søknader fra privatpersoner og organisasjoner som ønske støtte til sosialt entreprenørskap.

Arbeidsminister Hanne Bjurstrøm kan ikke love mer penger til sosialt entreprenørskap, men skal forske på behovet.

Regjeringen er opptatt av å styrke det sosiale entreprenørskapet som et supplement til det frivillige arbeidet. Andresen og Ferd er blant de som har fått støtte til sosiale entreprenørskap i 2011. Sosialt entreprenørskap kjennetegnes blant annet ved finansiering fra private aktører i tillegg til finansiering fra det offentlige, sier Bjurstrøm til DN.

Grasrotgave

Nettverk for sosialt entreprenørskap ble etablert i 2008. Det er et åpent nettverk med fokus på å fremme sosialt entreprenørskap i Norge. Gjennom seminarer, en bokutgivelse, artikler, møter med politikere, forskere, bedrifter og investorer har vi løftet frem de sosiale entreprenørene, og bidratt til at det er satt av midler på statsbudsjettet.

I møte med Nærings- og handelsdepartementet og Arbeidsdepartementet 26. mai 2011, ønskes handlingsplanen velkommen, og blir tatt med i det videre arbeidet.

Kapittel 1 • Sosialt entreprenørskap

1 Sosial eksklusjon

ALEXANDER BERG JR.

Alle vil vi føle oss inkludert, oppleve at vi er del av et fellesskap og kjenne at vi er ønsket. Det hører til vår menneskelighet. Derfor krenkes vår verdighet og vår selvfølelse når vi blir holdt utenfor.

I et normativt samfunn blir ofte mennesker som marginaliseres oppfattet som tapere. Det kan imidlertid hevdes at det er samfunnet som er taperen, fordi det ikke evner å inkludere. Den sosiale eksklusjonen blir således et svakhetstegn ved samfunnet, og ikke et karaktertrekk ved den enkelte personen.

Årsakene til den sosiale eksklusjonen er mange. I forhold til denne handlingsplanen vurderes den i en arbeidslivskontekst, for det er som arbeidstagere mange opplever den sterkeste eksklusjonen.

I det tradisjonelle, markedsliberale næringslivet beskriver den rådende økonomiske diskurs mennesket som en produksjonsfaktor, som har som mål å bidra til å frembringe et størst mulig overskudd. Dette er naturligvis satt på spissen, men det er likevel slik at de mennesker som av ulike grunner ikke evner å bidra 100 prosent til dette overskuddsmålet, faller ofte utenfor. De marginaliseres i arbeidsmarkedet.

Dette skjer fordi deres verdi ikke lar seg definere innenfor tradisjonelle økonomiske modeller. De blir usynlige og inntar, ifølge den norsk-amerikanske økonomen Thorstein Veblen, posisjonen som ikke-målbare kapitalformer, såkalte immaterielle kapitalformer.

Denne tilstanden av usynlighet kan først og fremst endres ved at samfunnets, og særlig næringslivets normer brytes. Slike brudd finnes igjen i flere virksomheter som kan defineres som sosiale virksomheter, etablert av sosiale entreprenører. Blant annet har flere virksomheter, både i Norge og Danmark, ansatt autister med Asperger syndrom. Fra sin posisjon i det offentlige trykkesystemet, hvor de ble stigmatisert, har deres liv tatt en helt annen vei. Den anerkjennelsen de ble møtt med ga dem en ny livskraft, selvtillit og egenverdi. Den sosiale eksklusjonen ble opphevet, fordi noen så verdier der andre så hindringer.

Dersom vi avslutningsvis setter den sosiale eksklusjonen inn i en velferdskontekst, kan det hevdes at eksklusjonen er en inkonsekvens, fordi velferdsstatens bærende idé er inklusjonen. Når den likevel ikke evner dette, trekkes velferdsstatens størrelse, av noen, frem som en partiell forklaring. Den sterke posisjonen den har fått reduserer det sosiale engasjementet, fordi vi legger for meget av våre liv i velferdsstatens ordninger og formelle institusjoner. På den måten kan sosial eksklusjon også tolkes som en systemisk mangel, og spørsmålet blir således hvordan kan systemet endres og de marginaliserte inkluderes? Flere av svarene ligger sannsynligvis i denne handlingsplanen.

2 Sosialt entreprenørskap

ELINE S. L. INGSTAD

Innledning

Sosialt entreprenørskap innebærer å løse sosiale utfordringer og problemer på en innovativ måte. Begrepet har vunnet stor oppmerksomhet de siste ti årene, og er omtalt som en av de store bevegelser i tiden. Det har etter hvert også slått rot i Norge. Et økende press på offentlig sektor, en erkjennelse av at det offentlige ikke klarer å løse alle velferdsoppgaver og strammere offentlige budsjetter gjør at mange ønsker sosiale entreprenører velkommen. Håpet er at de skal komme med skalerbare løsninger som skaper varig forbedring på viktige områder i

«Sosialt entreprenørskap gir rom og tydeliggjør all den verdiskaping som faktisk skjer, men som ikke fanges opp av nåtidens økonomiske teorier og modeller.»

ELISABETH FOSSETH OLSEN

samfunnet. Mange sosiale entreprenører arbeider innenfor helse- og omsorgssektoren. I det videre drøftes hva sosialt entreprenørskap er, og hva som gjøres for å tilrettelegge for slik aktivitet.

Hva kjennetegner sosialt entreprenørskap?

Sosialt entreprenørskap er entreprenørskap anvendt på sosiale eller samfunnsmessige utfordringer og problemer¹. Det innebærer å bygge organisasjoner eller strukturer for å løse disse problemene på en varig og bærekraftig måte. Ofte betyr det å sette nye standarder. Sosiale entreprenører arbeider innenfor en rekke områder, som helse, utdanning, fattigdom, miljø og klima og menneskerettigheter. Drivkraften i sosialt entreprenørskap er å løse det sosiale problemet, og det primære målet er sosial verdiskaping, ikke profittmaksimering. Inntektsgenerering er ofte et viktig delmål, eller kanskje heller en nødvendig aktivitet og strategi for å oppnå hovedmålet. Et eventuelt overskudd vil som regel reinvesteres for å fremme formålet.

Sosiale entreprenører kjennetegnes ofte av at de er markedsorienterte og målbevisste. Det sies gjerne at de bruker forretningsmessige metoder og verktøy for å nå sine mål. Videre har de gjerne stort fokus på å måle og dokumentere resultater, noe som ofte er svært utfordrende.

Innovasjon står sentralt i alt entreprenørskap og sosialt entreprenørskap er intet unntak. Sosial innovasjon er en ny løsning på et sosialt problem. Det kan være en ny måte å gjøre ting på, en ny lovgivning, nye strukturer etc som forbedrer det eksisterende, som er bærekraftige og mer effektive enn de gamle, og som tjener fellesskapet. Det bør nevnes at sosialt entrepre-

¹ I tråd med internasjonal litteratur benyttes begrepet sosialt entreprenørskap, selv om sosialt må forstås i betydningen samfunnsmessig. Sosiale entreprenører adresserer samfunnsmessige utfordringer og problemer.

Tradisjonelt deles ofte økonomien inn i de tre sektorene privat, offentlig og frivillige. Man er vant til et ganske skarpt skille mellom kommersielle virksomheter og de som driver ideelt. Sosialt entreprenørskap krysser disse grensene og det gjør det vanskelig å plassere dem innenfor kjente rammer. Sosialt entreprenørskap blir ofte kalt hybride løsninger, og sektoren referert til som den fjerde sektor.

nørskap er én måte å bringe frem en sosial innovasjon på. Sosiale innovasjoner kan også settes ut i livet gjennom eksisterende organisasjoner og strukturer, dersom de er tilrettelagt for dette. Sosialt entreprenørskap er begrepet som brukes om sosiale innovasjoner som iverksettes gjennom slike eksisterende strukturer. Politisk bør man jobbe for å fremme begge deler.

Det finnes mange ulike former for sosialt entreprenørskap, og det er utfordrende å sette grensene for hva som faller innenfor og utenfor begrepet. Sosialt entreprenørskap kan ikke kategoriseres etter valgt selskapsform eller finansieringsmodell.

Noen sosiale entreprenører baserer seg på donasjoner og tilskudd, mens andre har en egen inntjening som finansierer driften. De kan være organisert som stiftelser, foreninger, ideelle organisasjoner eller som vanlige bedrifter.

I tråd med internasjonal litteratur benyttes begrepet sosialt entreprenørskap, selv om sosialt må forstås i betydningen samfunnsmessig. Sosiale entreprenører adresserer samfunnsmessige utfordringer og problemer.

Det finnes mange forskjellige definisjoner på sosialt entreprenørskap, og det er vanskelig å enes om en. Følgende fellestrekk går likevel igjen i beskrivelsen av sosialt entreprenørskap².

- Sosialt fokus; det primære målet er å løse sosiale utfordringer eller problemer i samfunnet
- Entreprenørskap; det innebærer som regel etablering av nye virksomheter eller aktiviteter
- Innovasjon står sentralt, metodene, løsningene representerer noe nytt i forhold til det man har gjort før

- Markedsorientering og fokus på egen inntjening og salg for å oppnå økonomisk bærekraft
- Høy grad av involvering av målgruppene, sosiale entreprenører er ofte svært lydhøre ovenfor målgruppens behov
- Endringsagenter; de er frontløpere for sosial forandring i samfunnet².

Sosiale entreprenører utforsker mange forskjellige forretningsmodeller. Hvis man tar utgangspunkt i deres finansieringsmodell kan man lage tre hovedgrupperinger:

1. De som har 100% ekstern finansiering gjennom donasjoner, medlemsavgifter, sponsormidler eller offentlig støtte

«Sosialt entreprenørskap
samler folk
som tenker likt,
men gjør forskjellige ting.»

MONA DOTSET

²) Mandagmorgen, en aktøranalyse.

2. De som har en miks av ekstern finansiering og inntjening fra salg av egne produkter eller tjenester
3. De som har 100% egen inntjening som dekker alle utgifter og eventuelt også gir et økonomisk overskudd.

Livsglede for eldre: Lev livet – livet ut

Et eksempel på sosialt entreprenørskap innenfor helse-sektoren i Norge er stiftelsen Livsglede for eldre. Stiftelsen arbeider for å bedre hverdagen for eldre gjennom tilrettelegging av aktivitetstilbud som er forebyggende og helsefremmende. Stiftelsen tilrettelegger for at pleietrengende eldre skal få muligheten til å komme seg ut ved hjelp av frivillige ledsagere. De fokuserer på økt livskvalitet og livsglede, som sykdomsreducerende og helsefremmende faktorer for eldre og deres pårørende. Stiftelsen ble startet i 2005 og har i dag 4,2 årsverk, 19 lokalforeninger spredt over hele landet og avtaler med 44 videregående skoler. Målet er å spre dette til hele Norge.

Rekrutterer til eldreomsorgen

Stiftelsen samarbeider med videregående skoler med helse- og sosialfag og har som mål at alle slike skal ha Livsglede for Eldre som prosjekt til fordypning (PTF) innen 2015. Et viktig formål med dette arbeidet er å bidra til å rekruttere flere til eldre omsorgen. Elevene lærer å kjenne de eldre på en annen måte og engasjeres når de ser at det er mulig å gjøre mer i eldre omsorgen. Stiftelsen arbeider målrettet for å øke rekrutteringen til eldreomsorgen.

Livsgledesykehjem

Prosjektet Livsgledesykehjem er en utprøving av et nytt sykehjemskonsept, der målet er å utvikle kriterier som sykehjemmet jobber etter, og på denne måten gir mer livsglede i hverdagen for beboere og ansatte på sykehjem. Pilotprosjektet er et samarbeid mellom stiftelsen Livsglede for Eldre og Trondheim kommune. Hensikten er å skape en sertifiseringsordning for Livsgledesykehjem i løpet av prosjektperioden 2008 – 2011. Målet er en nasjonal spredning av ordningen med Livsgledesykehjem på grunnlag av erfaringer

gjennom utprøvingen i Trondheim kommune. Foreløpige resultater viser at sykefraværet blant de ansatte på sykehjemmene går ned og trivsel og arbeidsmotivasjon øker etter omleggingen til Livsgledesykehjem.

Livsglede for Eldres arbeid finansieres av innsamlede midler både sentralt i stiftelsen og i lokalforeningen. I september 2010 mottok stiftelsen 2 mill over statsbudsjettet i øremerkede midler til utviklingsprosjekter i regi av stiftelsen.

Livsglede for Eldre vil engasjere Norge til å gjøre mer mulig i eldreomsorgen fremover slik at alle eldre i Norge skal få mulighet til å leve livet – livet ut.

Historikk

Sosialt entreprenørskap er ikke noe nytt fenomen. Sosiale entreprenører har opp gjennom tidene bygget institusjoner i samfunnet som vi nå tar for gitt. Et godt norsk eksempel innenfor helsesektoren er Fredrikke Marie Qvam som i 1896 tok initiativ til å starte Norske

---

Kvinneres Sanitetsforening for å bedre forholdene når det gjaldt sanitetsutstyr og helsemateriell for hæren. Som initiativtaker og første formann i foreningen, stod Fredrikke Marie Qvam i spissen for en rask og solid utvikling av organisasjonen. Arbeidsoppgavene favnet bredt, de startet umiddelbart med førstehjelpskurs, og etter to år åpnet de sin første skole for sykepleieutdanning. De jobbet med å bekjempe tuberkulose, og åpnet kontrollstasjoner for mor og barn, en forløper til helsestasjonene.

Gjennom den første tiden la organisasjonen med Fredrikke Marie Qvam som formann, grunnlaget for flere institusjoner som vi i dag tar for gitt at

staten har ansvaret for. Da det offentlige i 1974 overtok ansvaret for sykepleieutdanningen hadde Norske Kvinneres Sanitetsforening utdannet over 7000 sykepleiere. Da det offentlige samme år (i 1974) overtok ansvaret for helsestasjonene drev sanitetskvinnene over 650 helsestasjoner. Dette gjør Fredrikke Marie Qvam til et meget godt eksempel på en sosial entreprenør; hun adresserte et tydelig samfunnsproblem, hun handlet aktivt og bygget en organisasjon som løste disse problemene på en innovativ og langsiktig måte.

Selv om fenomenet sosialt entreprenørskap ikke er nytt, er den store oppmerksomheten rundt

dette relativt nytt. Det er en stor økning i antall sosiale entreprenører og deres organisasjoner³, og de har blitt mer synlige. Sektoren preges av økende profesjonalisering og globalisering. I tillegg til de sosiale entreprenørene selv, er det en stor rekke andre grupperinger som arbeider for sosial forandring ved hjelp av profesjonalitet, kompetanse og konkurransekraft. Et eksempel er venture filantropene, som betegner en støtte til sosiale entreprenører som drives etter de samme prinsipper som kommersielle venture investeringer. Venture filantropi kombinerer finansiell støtte med kompetansetilførsel innenfor strategi, prosjektstyring, ledelses- og organisasjonsutvikling. Eksempler på denne typen aktører i Norge er Ferd, Kavlifondet og Stiftelsen "Et rikere liv". Disse har også bidratt i vesentlig grad til å gjøre sosialt entreprenørskap kjent i Norge, blant annet er sosialt et eget forretningsområde i Ferd.

Internasjonalt har utviklingen av feltet sosialt entreprenørskap i stor grad vært drevet av store organisasjoner hvis primære formål er å støtte sosiale entreprenører, skape oppmerksomhet og fremme kunnskap om sosialt entreprenørskap. Eksempler på disse organisasjonene er Ashoka, The Schwab Foundation og The Skoll Foundation. Ashoka har nylig etablert seg i Norge.

Innenfor academia er sosialt entreprenørskap relativt nytt som forskningsområde, men også det er i stor utvikling. Undersøkelser viser at mer enn 75% av alle artikler om sosialt entreprenørskap er publisert etter 2002⁴. Utdannelser og kurs i sosialt entreprenørskap etterspørres av studenter over hele verden og de aller fleste store anerkjente universiteter tilbyr utdanning i sosialt entreprenørskap, fra bachelor til MBA-

«Ønsker å være med på å skape et positivt treffsted for glade budskap og gode energier. Et sted for mennesker utenfor arbeidslivet, f.eks NAV-brukere, skape nettverk. Fokus på kropp/sjel helhetlig, meditasjon, selvutvikling, mosjon, sunn mat. Aktiviteter på dagtid. Et trygt og positivt møtested som er utviklende.»

N.N.

nivå. Undersøkelser viser at en stadig større andel av studenter i business og økonomistudier ønsker å spesialisere seg i sosialt entreprenørskap.

Politiske miljøer viser også økende interesse for sosialt entreprenørskap. Regjeringer verden over har mindre penger å bruke på velferd, og det offentlige makter ikke å løse alle velferdsoppgaver. Man trenger nye måter å løse sosiale problemer på, og disse kan komme fra aktører utenfor det offentlige system. Både på EU og OECD-nivå prøver man for eksempel å finne ut hvordan man kan fremme sosialt entreprenørskap og sosial innovasjon slik at effekten blir

³ En amerikansk studie fra 2006 viser at sosiale virksomheter er den hurtigst voksende organisasjonsform i USA.

⁴ Lars Hulgård og Linda Lundgaard Andersen; «Socialt entreprenørskab i Danmark – status 2009»

størst mulig. Ulike tiltak er satt i gang på områder som lovverk og reguleringer, finansielle verktøy, nettverk, og strategier for den offentlige sektor. Italia var først ute med å tilpasse lovgivningen for sosial økonomiske virksomheter, allerede i 1991 laget de en egen selskapsform tilpasset sosiale entreprenører. Storbritannia fulgte etter, og har fra slutten av 1990 vært det ledende landet i policy-utvikling på området. I 2001 opprettet de en enhet for sosialt entreprenørskap under det britiske Department for Trade and Industry, og i 2001 lanserte den britiske regjeringen sin første strategi for sosialt entreprenørskap.

Politiske virkemidler for å fremme sosialt entreprenørskap kan deles inn i fem hovedområder⁵.

«Å arbeide med sosialt entreprenørskap og Empowerment, med hjelp til selvhjelp gjør livet mitt større og rikere.»

BITTEN SCHEI

Lovverk og reguleringer: Flere land har jobbet med å fjerne barrierer og skape en relevant juridisk selskapsform for organisasjoner og virksomheter med et sosialt formål. Et eksempel er Storbritannias etablering av Community Interest Company (CIC), en juridisk selskapsform spesielt tilpasset virksomheter med et primært sosialt mål. Her stilles det blant annet ikke krav om 100% reinvestering av et eventuelt overskudd (men det settes et tak).

Finansiering og kapital: ulike tiltak for å stimulere kapitaltilgangen og profesjonalisere etterspørselen, herunder oppbygning av fond som tilbyr finansielle pakker (ofte kombinasjon av støtte, lån og egenkapitalinnskudd) til sosiale entreprenører. Et eksempel er The Social Innovation Fund (SIF) i USA med \$ 123 millioner (offentlig og privat kapital), som retter seg mot sosiale entreprenører med "compelling ideas for how to use innovation and evidence to tackle social challenges in a new way" innenfor særlig tre områder; arbeidsledighet, helse og ungdom. Fondet er et av flere forsøk på å fremme nye partnerskap mellom myndigheter, privat kapital, sosiale entreprenører og det offentlige. I Storbritannia har man også etablert flere ulike fond for sosiale entreprenører, blant annet Social Enterprise Investment Fund med 100 millioner pund og Futurebuilders som bidrar med tålmodig kapital, lån, støtte og rådgivning til sosiale entreprenører. Storbritannia har også utviklet en modell for å demonstrere og måle kvalitet og resultater for sosiale virksomheter; "National Performance Programme".

Markedsforhold: Her fokuseres det på å stimulere det offentliges anvendelse av sosiale entreprenørskapsorganisasjoner som leverandører. I Storbritannia har man testet flere tiltak. Et eksempel er programmet Right to

⁵) Tilpasset fra «Velfærdens iværksettere, en dansk strategi for sosialt iværksætteri» utarbeidet av Måndagmorgen

«Sosialt entreprenørskap er spennende fordi det er i stand til å ta livet av myten om at alle tiltak som hjelper folk til bedre liv, må være fullfinansiert av det offentlige.» CHRIS KLEMMETVOLD

Request hvor ansatte i det britiske helsevesen som vil starte en sosial entreprenørskaps-organisasjon får en rekke rettigheter som skal hjelpe dem i gang. Et annet er egne handlingsplaner for å fremme sosialt entreprenørskap innenfor de enkelte departement, samt forsøk med sosiale klausuler og egen nettportal for å spre informasjon og øke kunnskap om lokalt samarbeid mellom myndigheter/institusjoner og sosiale entreprenører.

Kompetanseområdet: Mange tiltak handler om å heve kompetansen og øke nettverket til sosiale entreprenører. Eksempler er kurs og utdannelses tilbud, utvikling av informasjon og veiledninger på internett.

Storbritannia har etablert en egen enhet for kapasitetsoppbygging i den tredje sektor og satt av 6 millioner pund til infrastrukturforbedringer.

Kultur: Formålet er å skape oppmerksomhet rundt sosialt entreprenørskap. Eksempler på initiativ fra Storbritannia inkluderer ambassadørkorps, undervisningsmateriale, utvikling av måleverktøy, etablering av en kunnskapsbase og prisutdelinger.

I Norden har både Sverige og Danmark kommet lenger i å utvikle sosialt entreprenørskap. I Sverige har "det civila samhällets entreprenørskap" eller "samhälls-entreprenörskap" og "socialt företagande" stått på dagsorden i flere år. For eksempel besluttet den svenske regjeringen i april 2010 en handlingsplan for arbeidsintegrerende sosiale foretak, og lanserte en håndbok om samarbeidet mellom myndigheter og slike foretak.

I Danmark har 70 aktører arbeidet sammen for å lage rapporten "Velfærdens iværksettere, – en dansk strategi for sosialt iværksætteri" som ble overlevert den danske sosialministeren tidlig i 2010. Initiativet kom fra Mandagmorgen.

Målet er å få myndighetene til å beslutte en dansk strategi for sosialt entreprenørskap som gjør Danmark i stand til å "innhente 10 år på 3 år" og ta igjen landene som har kommet lengst. Ved Center for Socialt entreprenørskab ved Roskilde universitet har de siden 2005 tilbudt en masterutdannelse i sosialt entreprenørskap. Der har de også en dedikert stab som forsker på sosialt entreprenørskap.

<https://www.mm.dk/velf%C3%A6rdens-iv%C3%A6rks%C3%A6ttelse#.TzpyRsDfqpA.email>

<http://www.ashoka.org/>

Kapittel 1 • Sosialt entreprenørskap

3 Sosialt entreprenørskap, bedriftskultur og forretningsmoral

PEDER GIERTSEN

Sosialt entreprenørskap (SE) handler om å arbeide for andres ve og vel og ivareta udekkede sosiale behov. Sosiale entreprenører starter virksomhet for å gjøre for andre og samtidig ivareta eget underhold.

«Jeg håper at vi med hjelp av sosialt entreprenørskap kan skape muligheter for oss selv og andre som har kompetanse som ikke nødvendigvis faller inn under de offentlig godkjente opplest og vedtatte kriterier.»

KARI DRAGESET

I vanlig forretningsdrift er formålet primært å tjene penger og skaffe økonomisk utbytte til eierne; fokuset er maksimalt overskudd.

Sosiale entreprenører måler derimot effekten for brukerne og hvordan deres virksomhet har forbedret brukernes situasjon.

Driften i SE kan likevel gi betydelige økonomiske

gevinster for samfunnet og den enkelte, og ikke "bare" en forbedret situasjon for angjeldende, som f.eks. når en tidligere misbruker kommer over i fast jobb.

SE må også styre pengene, og kan lære management og økonomistyring av etablerte bedrifter. Dette er f.eks. en av hovedsakene i Ferd as' omfattende støtte til SE.

Overføringen av kompetanse gjelder både fakta, tenkemåte og bedriftskultur, inklusive sedvane og verdier.

Kan business lære av SE's holdninger?

Sosiale entreprenører er i regelen lite opptatt av størrelsen på egen lønn; kriteriet er å overleve, gjerne med en nøktern standard. De får kick av å gjøre for andre, mens kick'et i vanlig business kommer med store overskudd. En SE har f.eks. vedtektsfestet utbyttebegrensinger i eget selskap.

SE kan lære av business. Kan business lære av SE – noe kanskje viktigere enn management og finans, som holdninger, verdier og forretningsmoral?

På 1960-tallet var det andre holdninger i forretningslivet enn idag. Den anerkjente svenske ekspert Rhenman mente f.eks. at en bedrifts virksomhet var viktig for mange interessenter, inklusive lokalsamfunnet, og kravet til overskudd var at bedriften skulle overleve i overskuelig fremtid, sannsynligvis ca 5-10 år.

På denne tiden hadde vanlige entreprenører stor sosial ansvarlighet. Deres formål var å produsere varer billigst mulig og så selge dem med et påslag som sikret overlevelse på sikt.

Var ikke f.eks. en vaskemaskin av stor sosial betydning ved at datidens kvinner fikk mindre byrder i hjemmet og kunne gå ut i lønnet arbeid? Var ikke dette et bidrag til den sosiale

«I have an unwavering belief in the capacity of all people to contribute to social development. Social entrepreneurship is for me the passion to make it happen.» NADIA HELEN BAKOS

revolusjonen "hele folket i arbeid" og det arbeidsliv vi har i dag?

Kure i Emaljeverket laget vaskemaskiner med slike holdninger. Selvaag bygde boliger med de samme holdningene. Selv da leilighetene hans kunne videreselges med gevinst før innflytting, var han tro mot sine idealer om å skaffe folk billige boliger og beholdt prisnivået.

Gründerne av HP, Hewlett og Packard, var også opptatt av andres ve og vel. Deres formål var: "to make technical contributions for the advancement and welfare of humanity".

Markedstenkning

Fokus i bedriftene skiftet etterhvert til primært å tjene penger, og prisene ble bestemt av hvor mye en vare kunne selges for. Fokus ble størst mulig overskudd; en slags Onkel Skrue-mentalitet?

Tenkningen var at når en bedrifts ressurser øker, kan den produsere mer, til glede for alle. Konkurransen var regulatoren i markedet. Store overskudd skulle gi vekst og diversifisering med velstand til alle.

Utviklingen ble ikke helt som forventet. Med finurlige markedsoperasjoner blir konkurransen – selve regulatoren – eliminert av smarte aktører, og folk er "villige" til å betale disse aktørenes høyere pris pga mangel på alternativer.

Et av mange eksempler er apotekene, som etter opphevelse av reguleringene ble overtatt av aktører som sikret seg markedskontroll og høyere priser – til tross for stordriftsfordeler og helt motsatte både hensikter og spådommer.

Det synes som at kapitalismen har endret karakter, i alle fall hvis man mener at kapitalisme er å bidra til dekning av hverandres behov, dvs ivareta og tenke på andre – i tillegg til seg selv.

Jeg kan ikke snekre, og søker hjelp. Ville det ikke være fint om både snekkeren og jeg tenkte på den andres ve og vel; at yrkesstolthet sikret god kvalitet og at hederlighet sikret rettferdig oppgjør?

Forhandlinger mellom partene skal prinsipielt gi et rettferdig resultat. Det er når begge kun har egen fordel i tankene og er villige til å bruke alle slags tricks på å gjøre en "good deal" – dvs skaffe seg en uberettiget fordel på den andres bekostning – at det går galt.

Parallelt med overgangen fra produksjons- til markedsfokus synes det å ha vært et skifte i moralsk standard, dvs hva man gjør i forhold til andre. Dette gjelder nok i særlig grad børssnoterte selskaper der investorene er langt fra virksomheten og oftest ensidig opptatt av egen avkastning.

Bedriftskultur

I følge professor Fløistad betyr kultur «slik gjør vi det her».

For bedriftene som har overskudd som fremste mål, anses kunder som middel til penger i kassa. I en bedriftskultur basert på idealene om «the self made man» er andres ve og vel sjelden det viktigste.

Rikdom gir prestisje, medieomtale og beundring i samfunnet. Det er ikke noe nytt. Har man penger, har man verdi. Hvorledes man har fått pengene, spiller mindre rolle – likeledes at man uansett bare har dem i noen tiår, for, som Vresvijk sang: du kan ingenting ta med deg dit du går...

Effekten av «self-made-man-kulturen» er den turbokapitalisme som i dag omgir oss, og det er mange som jukser og bedrar for egen vinning.

En amerikansk professor uttalte i et intervju i Aftenposten på 90-tallet: «at når markedet blir

religion og pengene blir gud, da er vi på vei mot undergangen».

I alle fall mot umoralen. I en undersøkelse nylig svarte opp mot 70 % av Facebooks ca 130 000 medlemmer at dårlig moral var årsak til finans-krisen (i 2008).

Det er selvsagt og heldigvis mange bedrifter med høy moral, f eks Ferd as, som stiller kapital og kompetanse til disposisjon for andre sosiale entreprenører, Gjensidige, som med sin stiftelse støtter samfunnsbyggende virksomhet, Mikrofinans Norge og mange, mange flere.

Det var kjeltringer også før i tiden. Likevel synes det klart at andelen av uhederlige øker, og mange vil lære triksene deres. Det er nå til og

med umoral blant samfunnsstøtter, jfr (det utrolige) søksmålet om uhederlighet mot amerikanske storbanker.

Er det ikke skummelt når viktige makthaveres moral svikter og massemedia rapporterer villig om metoder for svindel? Kan ikke dette smitte og bidra til spredning?

Gjøre for andre-kultur

Innen SE er det primært fokus på effekten av tjenestene eller produktene for andre. Kan de sosiale entreprenørenes holdninger bidra til å snu trenden også i vanlig business?

Innen SE deles ideer, muligheter og løsninger. Å støtte "konkurrenter" og glede seg over deres fremgang og effekten det kan ha for andre, er generelt til det beste for brukerne. Det er kunden i fokus!

Ikke så over alt. Mange selskaper slåss for å hindre at andres produkter når kundene, jfr Apple vs Samsung – og omvendt; nokså langt fra «welfare of humanity».

I Japan var kulturen i etterkrigsårene langt unna «the self made man». Der var det å gjøre for andre som ga sosial prestisje. Jo flere man gjorde noe for, jo mer anerkjennelse. Dette ga høye markedsandeler, vekst og solid økonomi – i tillegg til den sosiale prestisjen.

Mange av dagens største japanske selskaper er bygget på nettopp slike holdninger. Gründerne var opptatt av å bidra til fellesskapet og se situasjonen i et større perspektiv – utover egen-interessene.

Kultur og moral - et større perspektiv for SE

Næringsdepartementet har prisverdig nok satt SE på dagsorden, (dog visstnok) men begrenset sitt fokus til effektene for samfunnsøkonomien og velferdsstaten.

«Sosialt entreprenørskap er å våge å følge hjertet av sine dypeste drømmer, små og store, og aldri gi opp uansett hvor lang tid det tar. Og dele med andre dette magiske som en har funnet.»

BEATE R. ZAHL

Departementet kunne i tillegg fokusere mer på SE's potensial og bidrag til en positiv utvikling av kultur og moral.

Kulturen setter normer for atferd og er limet som holder samfunn sammen. Kulturen speiler moralen, er overalt og overføres mellom ulike områder. De generelle trendene inngår, dog med sine spesielle særpreg på ulike områder; bedrifter, organisasjoner, forvaltning, skoler osv.

Moralen er et kritisk element i enhver kultur. Tenk hvor mye offentlige resurser som gjennom tidene er brukt til å utvikle kulturen – fra barnsben til skole til kunst og kulturtiltak osv. Lønte det seg?

Bedre moral kan spare det offentlige for store beløp. Hvis f eks 16 åringen på skråplanet, som ifølge en avisartikkel den gang kostet det offentlige 800 000 i året, hadde kommet på bedre veier, ville ikke det hatt betydning, særlig for angjeldende og de nærmeste, men også for de offentlige finansene? Er det ikke et potensial her?

Det er i dag mange effekter av dårlig moral. Det er økning i voldtekter og drap i Oslo. Slik var det ikke før! Ville det vært slik om gode verdier og tenke på andre var vanlig?

Kanskje hadde behovet for politi vært mindre om normen var omtanke for andre, samt vilje til å beherske seg og avstå fra dårlige handlinger? Kan mer politi snu trenden?

Noen peker på andre mulige konsekvenser av nedadgående moral. De gamle indianere mente at når moralen forfaller, slår Gaia tilbake. Kanskje med klimaødeleggelser og andre ulykker?

Kan vi ta sjansen på å tro at indianerne hadde rett, og helhjertet støtte opp om tiltak for bedre moral? Selv om grunnlaget måtte være feil, vil

ikke virkningene likevel være gode på mange områder?

Kulturutvikling på dagsorden

Kan SE-aktører sette eksempler og hjelpe oss til en mer menneskelig kapitalisme der man tenker på andre, der penger ikke er målet, men en innsatsfaktor, og der man støtter andre aktører

«Sosialt Entreprenørskap handler om empowerment; myndiggjøring av meg selv og utsatte grupper – det handler om kampen mot fattigdom på alle nivåer.

Sosialt Entreprenørskap gir meg muligheter til å bruke min kreativitet og evne til å tenke utenfor boksen for å finne nye løsninger.

Sosialt Entreprenørskap er meningsfylt, grenseløst og demokratiserende...»

VANJA DIETRICHSON

fordi deres suksess er bransjens suksess – for kundene?

Kan slike holdninger bidra til en positiv utvikling, varig og på bred basis? Vil de nye generasjonene være tro mot sine idealer også i fremtiden – også når pengene renner inn? Vil det igjen bli mer «Gentlemen's agreements» og mindre 100-talls sider med kontrakter?

Far fetched? Kanskje? Men hvem kunne vite at produksjon av vaskemaskiner ville bidra til å forandre samfunnet totalt? Fra den gang med bare menn i ledende stillinger, til nå med så mange dyktige kvinner – barn og barnebarn av datidens hjemmевærende mødrene – i viktige posisjoner.

Kanskje fremtidens kunder vil gjøre mer ansvarlige valg? Etter et oppslag om forurensende toalettpapir en gang i tiden raste salget umiddelbart og dramatisk. Vil bedrifters faktiske moral være det som i fremtiden egentlig avgjør om bedriften overlever eller ikke?

Kan vi være åpne for ikke-lineære sammenhenger og gamble på det gode? Kan vi støtte en kultur med mer medmenneskelighet og høyere moral – i betydningen av å tenke på andre – selv om virkningene ikke er garantert?

Kan vi være åpne for at en kultur med «tenke på andre» kunne gi verden enda en grunn til å «Look to Norway», der business ville være «godhertjet virksomhet»?

Med tro, håp, mot, penger og rasjonalitet burde vi komme et godt stykke på vei.

Sony-gründer Akio Morita rettesnor NÅR:

- Når smartness blir viktigere enn skapende fantasi og produktutvikling.
- Når fortjeneste blir viktigere enn mennesker.

- Når kvartalets profitt blir bedriftens overordnede mål.
- Da er man på vei mot undergangen,
- Da skapes ikke noe nytt,
- Da har man ingen menneskeverdige mål for sin virksomhet, og...
- Da forsvinner næringslivets viktigste kapital, som er de ansattes lojalitet.

Kapittel 1 • Sosialt entreprenørskap

4 Sosiale medier for sosial endring, sosialentreprenører og sosiale medier

MERETE GRIMELAND

Sosialentreprenører og sosiale medier

Mitt engasjement for sosialt entreprenørskap og min reise med sosiale medier for å synliggjøre feltet, danner grunnlaget for mitt bidrag til handlingsplanen for sosialt entreprenørskap og innovasjon. Derfor vil også min del avsluttes med noen refleksjoner, som kan bidra til å skape mer oppmerksomhet rundt feltet sosialt entreprenørskap i sosiale medier.

Nettverk for sosialt entreprenørskap

Most successful social web collaborations develop around a core that has been put in place by an organisation or a small band of pioneers who get a community going.¹

I 2008 ble Nettverk for sosialt entreprenørskap etablert, et nettverk med gründere som også kalles sosial entreprenører. Siden da har nettverket jobbet med å fremme sosialt entreprenørskap som metode og løsning, gjennom samlinger og møter med andre sosialt entreprenører, sosialt innovatører, interessenter og politikere. Jeg tror at dette nettverket med pionerer har vært kjernen for igangsettelsen av det vi ser i sosiale medier, og at det vi ser i dag bygger, direkte eller indirekte, videre på dette. De som har interesse for feltet finner en eller flere av disse pionerene.

Året før nettverket ble etablert skrev Charles Leadbeater² rapporten «Social Software for Social Change» til UK Government Office of The Third Sector. Rapporten innledes med følgende entusiastiske paragraf:

“The next ten years could open up a huge opportunity to create a new generation of civic organisations and campaigns based on the way the “social web” – the tools, software and business models, including social networking, known as Web 2.0 – allows people to find new ways to organise themselves at scale. That could breathe new life into civic activism, third sector organisations and our flagging public domain.”³

«Sosialt entreprenørskap handler om å kunne gjøre gode endringer, ofte med små, men smarte grep og lite midler. Allikevel kan innovasjonen generere enormt, både målbart og ikke; f.eks. menneskers engasjement og lykke.»

ELSE JORUNN TOVSHUS

¹ http://www.charlesleadbeater.net/cms/xstandard/social_software.pdf

² Charles Leadbeater (formerly known as Charlie Leadbeater) is a British author and former advisor to Tony Blair. http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Leadbeater

³ http://www.charlesleadbeater.net/cms/xstandard/social_software.pdf

Men dette skjer ikke i et vakuum. Med innflytelse fra utlandet, nye generasjoner (blant annet kalt We First⁴, We-Think⁵, MeWe⁶) og drivkraften fra selve nettverket for sosialt entreprenørskap, har feltet det siste året gjort store fremskritt. Denne formen for samfunnsaktivisme og bruken av sosiale medier har hjulpet til med å fremme prosessen. Budskapet har kommet fortere frem.

«Den sosiale veven»

The rubric of the social web is: contribute, connect, collaborate, create. Usually that is only possible with a fifth ingredient: a core. The tools associated with the “social web” do four main things which could together transform our capacity for civic activism.⁷

Nesten fem år senere har disse verktøyene, som vi i dag kaller sosiale medier, fortsatt, og sannsynligvis bedre, mulighet til å oppnå de fire tingene som Leadbeater trekker frem. Slik jeg ser det har nettverket uten tvil etablert seg sterkere gjennom bruken av disse verktøyene. Likefullt er det viktig å trekke frem at det er ikke de sosiale mediene som har fått sosialt entreprenørskap på agendaen. Det er det menneskene som har fått til, mens de sosiale mediene har hjulpet menneskene med å få frem budskapet fortere.

Derfor er det interessant å se på de fire tingene Leadbeater trekker frem i forhold til feltet sosialt entreprenørskap i Norge.

«De fire muligheter»

Det **første** den “sosiale veven” gjør er å muliggjøre deltakelse for flere. Video, foto, lyd og tekst – skape, publisere og distribuere er nøkkelordene for deltakelsen. Så mange har aldri før kunnet delta i den offentlige debatten og i samfunnslivet. Det **andre** er at den muliggjør for mennesker med felles interesser å finne hverandre for eksempel på Facebook eller gjennom søk. Fellesskap (community) er ikke nødvendigvis geografisk betinget nå, men kanskje mer interessebasert enn noe annet. Det **tredje** er at under de rette omstendighetene kan mennesker samarbeide og koordinere aktiviteter på større skala, f.eks. mobilisere kampanjer og drive

fundraising, uten å trenge hierarkiet i større organisasjoner. Gjennom samarbeid med den sosiale veven som verktøy kan man, som det **fjerde** punkt, gjennomføre storskala kollaborasjoner som gir robuste produkter. Kollaborasjoner som ofte trekkes frem er Wikipedia og Linux. Alle fire stegene har også skjedd med feltet sosialt entreprenørskap gjennom bruken av sosiale medier.

1. Skape, publisere og delta

Fra høsten 2010 til høsten 2011 har Nadina Helen Bakos og jeg møtt sosialt entreprenører og interessenter for sosialt entreprenørskap med kamera. Feltet trengte oppmerksomhet og gjør det fortsatt. Vi har publisert tekster og video i

hovedsak på bloggen⁸ vår. Vårt mål har vært å feire feltet og pionerene som baner vei. For sosialt entreprenøren selv eksisterer det store muligheter for å fortsette feiringen. Noen er gode til å fortelle historiene sine i sosiale medier, mens andre henger etter. Det er heldigvis aldri for seint å starte, og det er mange der ute som er nysgjerrig på sosialt entreprenørskap vitner søkestatistikken om på vår blogg. En kombinasjon av den økte (synliggjøringen av) aktiviteten og at sosialt entreprenørskap har blitt satt på agendaen i utlandet har nok bidratt sterkt til økt interesse. Det er likevel sånn at det er en utfordring med å

⁴) Mainwaring, Simon (2011): We First: How Brands and Consumers Use Social Media to Build a Better World

⁵) Leadbeater, Charles (2009): We-Think: Mass innovation, not mass production

⁶) Ellis, Tania (2010): The New Pioneers: Sustainable business through social innovation and social entrepreneurship

⁷) http://www.charlesleadbeater.net/cms/xstandard/social_software.pdf

⁸) <http://www.sosialtentreprenorskap.com>

skafe og publisere: og det er at det tar tid.

Jeg mener det er samfunnstjenlig at flere får muligheten til å lære om sosialt entreprenørskap gjennom å høre om sosialt entreprenører. Høre om både de som jobber i Norge og de som jobber utenfor Norge. Det er historiene om sosialt entreprenører som skaper flere sosialt entreprenører, og ikke definisjoner på hva sosialt entreprenørskap er. Det er mange der ute som ikke vet at de kan identifiseres som sosialt entreprenører og som vi kan kalle det, men det er også mange som leter etter noe som ligner på det, har samsvarende verdier, eller så ønsker å lære mer om det.

Det mangler fortsatt ressurser på hva sosialt entreprenørskap er gjennom eksempler. Det finnes naturlig nok i utdanningene, men av «åpne» ressurser er det lite. Til stor inspirasjon håper jeg at vi får mulighet til å følge eksemplene Young Foundation⁹ og NESTA¹⁰ i England som produserer materiale i stor skala gjennom e-bøker, journaler, video og artikler som naturligvis er fritt tilgjengelig for alle. Disse organisasjonene jobber med sosial innovasjon og publiserer generert kunnskap. I tillegg holder de arrangementer om sosialt entreprenørskap og sosial innovasjon hvor alle interessenter i et økosystem for sosial innovasjon møtes og finner hverandre. Jeg tror vi trenger mer av denne typen, men jeg tror også vi trenger mer av grasrothistoriene. Hvis sosialt entreprenører i Norge selv kunne produsere mer informasjon om arbeidet sitt så hadde vi kommet et godt stykke på vei. Det er stor etterspørsel hva gjelder feltet og det bør satses på å dokumentere det som skjer med tekst, foto og film med online distribusjon som hovedmål, og ikke massemedier som viktigste kanaler. I et nettverk hvor sosialt entreprenøren leverer løsningene sine er det utallige interessenter som også er en indirekte eller direkte del av det: brukere, offentlige ansatte, kommersielle aktører, organisasjoner, privatpersoner og mange flere. Disse bør også fremheves, men er i tillegg en del av målgruppen det bør produseres innhold for.

2. Fellesskap

I 2011 har fellesskapet fått et løft, gjennom at stadig flere av de som ikke har vært en del av det opprinnelige nettverket har funnet veien til «Nettverk for sosialt entreprenørskap», gruppen

på Facebook som også handlingsplan initiativet kommer fra.¹¹ Gruppen har doblet antall følgere det siste året. Det opprinnelige fellesskapet fra 2008 har jeg inntrykket av er sterkt, men med tanke på antallet som har blitt med i 2011 så viser det meg at vi finner hverandre i større grad i sosiale medier og gjennom søk nå; med andre ord, fellesskapet kan bli ennå sterkere. Etter at vi har funnet hverandre, møtes vi gjerne på arrangementer som gjør at vi knytter sterkere bånd og kommuniserer mer med hverandre enn til hverandre i de sosiale mediene.

Dette støtter sterkt opp om at det er en økende interesse for feltet.

3. Samarbeid

Av samarbeidsprosjekter har SE:Piloten, igangsatt av Bitten Schei, vært et stort prosjekt med flere samarbeidspartnere. Samarbeidet har i hovedsak vært organisert utenfor sosiale medier, men historiene og promoteringen av det har i stor grad skjedd i sosiale medier. De som har deltatt har delt informasjon senere, og som følger har det kommet flere til. Her har det vært

«I dagens vestlige samfunn er det stort sett materialismen i fokus. Sosialt entreprenørskap setter mennesket i fokus igjen, og den mangfoldige humankapitalen kommer frem. Det er dette vi trenger i dag, både i yrkessammenheng og i hverdagen.»

JEANETTE OVESEN STRAND

⁹ <http://www.youngfoundation.org/publications>

¹⁰ <http://www.nesta.org.uk/publications>

¹¹ <https://www.facebook.com/groups/24389942567/>

mye fotoproduksjon som har trukket frem individer som har deltatt på arrangementene.

I 2012 organiseres «hjemmekontorfellesskap i Oslo»¹² på Facebook noe som vitner om at det er interesse for sosialt entreprenørskap, men også verdier som assosieres med feltet. Dette merkes gjennom interessepunkter som co-working, co-creation (samskaping) og kollaborasjon. Selv om sosialt entreprenørskap er et gammelt felt utenfor Norge, noen vil si at det er fra 1950-60-tallet, så er feltet i seg selv en del av et paradigmeskifte som fremmer åpenhet, samarbeid og nestekjærlighet.

Samarbeidene er styrket i møtet med den virkelige verden, men flere er startet gjennom et møte etter en mail eller utveksling av meninger på for eksempel Facebook eller Twitter.

4. Kollaborasjoner

Blant oss som skriver for

<http://www.sosialtentreprenorskap.com>

har vi begynt å sette sammen en liste over alle sosiale entreprenører i Norge, som også etter hvert vil inkludere alle som jobber med feltet sosial innovasjon. Foreløpig kalles listen Social Good Yellow Pages. Vi har ikke lyktes i å finne en slik oversikt noe sted, og det henger nok sammen med at det ikke er en spesifikk organisasjonsform. Sosial entreprenører kan ha AS, DA, enkeltpersonforetak eller være non-profit organisasjoner. Hva gjelder definisjonen er også dette en grunn til at det ikke er enkelt, men det er for tidlig å definere det for da kan vi være i fare for å stagnere feltet. Noen vil falle utenfor en definisjon, mens andre vil falle innenfor. Derfor skal Social Good Yellow Pages inkludere så mange som mulig som jobber med feltet sosial innovasjon, og vil derfor bli sammensatt av «endringsagenter» fra alle sektorer.

I Sverige har man satset mer på både sosialt entreprenørskap og sosial innovasjon, noe som også vises gjennom satsningen Mötesplats för social innovation och samhällsentreprenör-

skap¹⁴. Dette initiativet er tverr-sektorielt og her har man mulighet til å registrere seg og sine prosjekter. Jeg tror det vil være viktig å etablere en slik tjeneste slik at endrings-agenter fra alle sektorer også kan finne hverandre i Norge.

Refleksjoner for økt aktivisme

The next few years are going to be defined by a culture of learning and interactivity that involves more trust, and so naturally, more risk. If we're going to go beyond just sharing links with each other to actually *helping* each other, working together, experimenting, prototyping, and adapting to changing circumstances, *we* have to first change in order to make that possible.

Utenfor Norge finnes det utallige plattformer for kollaborasjoner¹⁵ og sosial endring, og det finnes til og med utviklete tjenester som benytter seg av spillprinsipper for å få folk til å bidra positivt til samfunnet i løpet av sin fritid. Det finnes sider som av typen i Sverige (Mötesplats), mens andre sider fokuserer på åpne online konkurranser¹⁶ og think thanks communities¹⁷ for å løse samfunnsproblemer. Norge er modent for noe tilsvarende med tanke på den økte interessen for sosialt entreprenørskap. Det er en gryende samfunnsaktivisme som bare ville øke med 2012 slik som vi innenfor feltet har sett i 2011.

Ressursliste

Denne listen er ikke fullstendig, men dersom man ønsker å finne flere sider eller lignende så er det beste tipset å spørre på de forskjellige alternativene under.

Facebook

Mange norske sosial entreprenører bruker Facebook slik som andre gründere. Det er opprettet opptil flere Facebook sider som representerer virksomheter, men der er det ikke noe fullstendig tall ettersom definisjonen på sosialt entreprenørskap i seg selv er (foreløpig) individuell. Noen oppfatter seg selv som sosial entreprenører, mens atter andre gjør ikke det.

¹² <https://www.facebook.com/pages/Oslo-Co-working-Month/January/338354379510197?sk=wall>

¹³ http://en.wikipedia.org/wiki/Young_Foundation

¹⁴ <http://www.samhallsentreprenor.se/>

¹⁵ <http://www.mojalink.com/>
<http://www.thesojo.net/>
<http://www.findingwhatworks.org>
<http://beta.ekologi.coop/>
<http://www.founder2be.com/>

¹⁶ <http://findingwhatworks.org/2011/11/10/changemakers/>

¹⁷ <http://edgeryders.ppa.coe.int/>

Ellers er det to Facebook-sider¹⁸ og en gruppe som er dedikert til tema sosialt entreprenørskap. Som tidligere nevnt er gruppen også den største som vi vet om med over 1000 medlemmer. Gruppen heter, som nettverket, Nettverk for sosialt entreprenørskap¹⁹. Alle initiativene søker å kommunisere, knytte bånd og dele erfaringer mellom alle som er interessert i feltet. Sidene som eksisterer på facebook idag er Sosialt entreprenørskap og SE:Piloten i Sosial Forretningsdrift. Sosialt entreprenørskap har 260 medlemmer og har som mål å inspirere og spre ideen om sosialt entreprenørskap ved å invitere medlemmene til å dele erfaringer, linker og nyheter. Siden er knyttet opp til bloggen vi skriver:

<http://www.sosialtentreprenorskap.com>

SE:Piloten i sosial forretningsdrift har 119 følgere og er den siden som har fungert som offisiell side for SE:Piloten.

KATERINA ZAKREVSKEYA

LinkedIn

Det er mindre aktivitet på LinkedIn men her er det også enormt potensiale hvis man ser andre bransjer til sammenligning. En gruppe som er forholdsvis aktiv på LinkedIn handler spesifikt om sosiale medier, og her utveksles ideer, man får hjelp med spørsmål osv. Dette kan absolutt LinkedIn brukes til for feltet sosialt entreprenørskap også. Hva gjelder grupper på engelsk er det utallige grupper om sosialt entreprenørskap og sosial innvasjon med mye god lærdom for den som skulle være interessert. Gruppe for sosialt entreprenørskap på LinkedIn:

<http://linkd.in/tABuNR>

Twitter

Twitter er noe mer aktivt for emne #sosent brukes som forkortelse for sosialt entreprenørskap. Det er noen få som bruker emnet aktivt, så her er det også rom for mange flere. I tillegg brukes #sosinn for sosial innovasjon, men siden sosial innovasjon ikke er like mye brukt som sosialt entreprenørskap er det heller ikke brukt så mye på Twitter.

Blogger

Det er flere som blogger om sosialt entreprenørskap som tema på bloggene sine. Blant de bloggerne som har fått mye oppmerksomhet for sine blogginnlegg om sosialt entreprenørskap er Maria Gjerpes blogg Marias Metode²⁰ og Paul Chaffeys blogg.²¹ De har begge skrevet to eller flere blogginnlegg som har gitt de oppmerksomhet innenfor og utenfor feltet. For en god blogsfære oversikt, anbefales det å kontakte eMind.no²²

¹⁸⁾ <http://www.facebook.com/sosialtentreprenorskap>
<http://www.facebook.com/MotherCourage>

¹⁹⁾ <https://www.facebook.com/groups/24389942567/>

²⁰⁾ <http://mariasmetode.no>

²¹⁾ <http://paulchaffey.blogspot.com/>

²²⁾ <http://www.emind.no/emind-foredrag-krem-sosial-innovasjon>

Kapittel 1 • Sosialt entreprenørskap

5 Fremtiden ligger i nettverkssamfunnet

ALEXANDER BERG JR.

Velferdsstaten står overfor flere utfordringer i fremtiden. Blant annet trekkes det frem at den allerede nå preges av en funksjonskrise; den løser ikke de problemene den skal løse. Dette har den sosiale entreprenøren allerede erfart, men **den sosiale entreprenøren kan ikke være alene om å fylle hullene i velferdssamfunnet**. Og det ligger heller ikke i det sosiale entreprenørskapets grunntanke at utfordringene skal løses alene, selv om entreprenøren i en Schumpetersk kontekst er en "ensom ulv"¹, men også ser på miljøet og rammen entreprenøren handler innenfor.

Nettverket er det sosiale entreprenørskapets viktigste medium. Gjennom dette flyter ideer, løsninger og visjoner ut til resten av samfunnet.

Nettverket som tanke og prinsipp er ikke bare viktig for den sosiale entreprenøren. I dagens velferdssamfunn, hvor vi står overfor omfattende utfordringer, blant annet i forhold til ressursallokeringen, må nettverkstanken bringes inn på et langt bredere grunnlag. Markedet, det offentlige, den frivillige sektor og den sosiale entreprenør i skjæringspunktet mellom alle disse tre – besitter alle kvaliteter og ressurser som er avgjørende for utviklingen av et bærekraftig samfunn som er inkluderende og verdiskapende. **Den eneste måten disse ressursene kan utnyttes bedre på, og med synergi, er gjennom nettverk**. Tiden er på mange måter rede for nettverkssamfunnet.

I nettverkssamfunnet handler det ikke om hvordan den ene sektoren kan møte og løse utfordringene, men om hvordan ressursene kan utnyttes og allokeres på tvers av sektorer og dit hvor de gjør mest nytte.

I nettverkssamfunnet er det kompetansen som er avgjørende, ikke hvem som eier den eller har skapt den.

I nettverkssamfunnet er tillit et grunnleggende prinsipp, for uten tillit kan ikke et nettverk bygges.

I nettverkssamfunnet er det større åpenhet og på den måten mindre utrygghet og usikkerhet.

Nettverkssamfunnet bygger på erkjennelsen om at ressursene ikke kan eies av noen få, men er nødt til å komme fra det store mangfoldet.

Nettverkssamfunnet er et dynamisk samfunn, fordi ressurser hele tiden er i bevegelse.

Nettverkssamfunnet er fremtiden, fordi vi ikke har noen annen mulighet til å utnytte ressursene våre på en bærekraftig måte.

BJØRN-ERIK BJØRNSTAD

¹ Lange, E. (1982). «Teknologisk endring, økonomisk utvikling og Joseph Schumpeters teorier.»

Kapittel 1 • Sosialt entreprenørskap

6 Tenk om ingen av oss vet **alt**, verken om hva som er lurt, realistisk eller mulig?

HILDE DALEN

Til tross for vekst og velstand, har store deler av Norges befolkning et økende behov for hjelp og støtte. Stadig flere er sykemeldte og flere og flere befinner seg utenfor det ordinære arbeidslivet. Blant annet er 36.000 nordmenn under 30 år på varig uføretrygd eller på arbeidsavklaringspenger. Antallet øker raskt. Det er en økning på 20% på fem år.

Det finnes ulike måter å se på den manglende arbeidsdeltakelsen og frafallet i videregående utdanning på. Mange tror at dette er late mennesker som verken ønsker å stå opp om morgen eller delta i samfunnskapningen. Andre oppfatter at menneskene som står utenfor utdannings- og arbeidslivet er stakkarslige og svake. En gruppe tapere som sitter på reservebenken med dårlig helse, liten utdanning og liten arbeidserfaring, og venter på den rette medisin og skolering.

Ubrukt potensial for nyutvikling og innovasjon

For meg har dette bildet atskillig flere nyanser. Med erfaring som bruker av offentlige tjenester, utdanning som barnevernspedagog og gjennom arbeidet med prosjektet som banet veien for NAV-reformen, ble det helt tydelig at vi må tenke nytt. Og i all hovedsak se på mennesker som er utenfor det etablerte arbeidslivet som ressurser. For meg er forklaringsmodellene på den manglende arbeidsdeltakelsen både mangelfull, og i en rekke tilfeller feil.

Gjennom arbeidet til KREM møter vi daglig enkeltmennesker, og flertallet av disse er både viljesterke, kreative, talentfulle og modige mennesker. Mennesker som mer enn noe annet ønsker å bidra, men som rett og slett ikke passer

inn i A4-boksen. Dette er enkeltpersoner med drømmer og visjoner, strålende idéer og planer, nyskapende mennesker som kanskje er langt forut for sin tid. Vi trenger andre og flere aktører for å skape noe vesentlig nytt og annerledes. Norge har i dag et enormt ubrukt potensial for nyutvikling, entreprenørskap og innovasjon. Skal vi klare å utnytte landets ubrukte potensial, må det tenkes nytt. Og innovativt.

Tradisjon for løsninger ovenfra

Det er nettopp på dette området KREM og andre sosialentreprenører kan bidra til forløsning av; både ubrukt kompetanse, nytenkning og verdiskaping.

Vi trenger noe mer enn offentlige løsninger og min påstand er at sosialentreprenørene kan være et nyttig supplement til både NAV og det ordinære næringsliv. **Dagens løsninger involverer i liten grad dem det gjelder.** Vi har i Norge lang tradisjon med å produsere løsninger ovenfra. Ekspertbaserte løsninger som i neste omgang tres nedover hodene på de ansatte, de innsatte, ungdommene og de mange stønads-mottakerne.

Bryte fastlagte mønstre og vaner

Mange av modellene og løsningene vi i dag

benytter på dette området er svært ofte dyre løsninger, flere av dem er også lite virksomme. Hva kan så sosialentreprenører som er annerledes?

Sosialentreprenørene bidrar til å bryte fastlagte mønstre og vaner, og benytter seg av forretningsmessige og nonprofitt-prinsipper i sin streben etter store sosiale endringer. Norge scorer svært lavt på innovasjon i Europeisk sammenheng. Samtidig har vi et enormt ubrukt potensial for nyutvikling, entreprenørskap og innovasjon. Ved å la nye aktører treffes på tvers har vi mulighet til å skape noe vesentlig nytt og annerledes. For det vi tror på påvirker hva slags løsninger vi produserer.

Nye metoder, nye tiltak

KREM har i dag samarbeidsavtaler med flere kommuner og bydeler. Avtalene muliggjør både arbeidstrening, rehabilitering og ansettelser av mennesker som befinner seg utenfor det ordinære arbeidslivet. KREM har også i mange år arbeidet interessepolitisk mot politikere, byråkrater, fagforbund, utdanningsinstitusjoner og forskere. Dette arbeidet har rettet seg mot å synliggjøre gevinstene ved å løfte og istandsette mennesker til å bevege seg gjennom et fokus på å gjøre med og ikke bare for og gjennom å synliggjøre hvilke ressurser og kompetanse mennesker utenfor skole og arbeidsliv besitter. KREM har også nært samarbeid med ulike høyskoler.

Sammen med mennesker som står utenfor skole og arbeidsliv utvikler vi nye tiltak, metoder og modeller som gjør veien tilbake til utdanning og arbeid kortere og mindre byråkratisk. Og i samarbeid med offentlig sektor og privat næringsliv skaper vi nye samarbeidsarenaer og nye løsninger.

Brukermedvirkning og effektivisering av offentlig sektor

Brukermedvirkning handler som oftest om å legge til rette for at den enkelte medvirker i sin egen sak. Vi må gå videre. Medvirkning handler om samarbeid og partnerskap. Det er et stort ubrukt potensial i å gjøre brukere av ulike tjenester til samarbeidspartnere i hvordan nettopp tjenestene skal utvikles. Dette kan vi få til gjennom å utvikle lokale modeller basert på samarbeid og partnerskap på tvers.

Korteste veien til målet

I KREM omskapes skam til stolthet, krise til kompetanse, makteløshet til inspirasjon.

Det blir skapt inspirasjon til samfunnsnyttig

produksjon gjennom samhandling med de som har skoa på, kompetente mentorer og et stort nettverk av faglige ressurser knyttet til praksisfeltet, høyskoler og forskning. Gjennom et partnerskap mellom erfaring og fag skapes samspill og ressursforløsning. Forskerne er likestilt med de som sitter med erfaringene. Det er korteste veien til målet som må ligge til grunn for relevante samarbeidsstrukturer, tiltak, metoder og modeller. Ikke forhåndsbestemte teorier og tilnærminger.

Fornyning av velferdsstaten

KREM har også en målsetning om at sosial verdiskaping skal bli framtidens måte å møte velferdsutfordringene på:

Jeg har en drøm om at Norge skal tilrettelegge for utvikling av bærekraftig sosialt entreprenørskap ved å anerkjenne og benytte den unike kompetansen både i utformingen og gjennomføringen av rehabilitering og kvalifiseringsarbeid. Vi undrer oss over at det offentlige ikke i større grad utvikler løsningene sammen med brukerne og deres organisasjoner i partnerskap med privat næringsliv. Derfor arbeider vi i KREM for at myndighetene skal legge til rette for sosialt

entreprenørskap som et verktøy i fornying av velferdsstaten. Jeg har en drøm om at vi skal bytte ut utgåtte ord og trusler med Tufte-metoden og heie folk inn i arbeidslivet, i stedet for å redusere dem til passive mottakere av mer eller mindre virkningsfulle tiltak. Løsninger reproduseres.

Det er på tide å gjøre noe annet!

KREM er prosjektorganisert. Vi tror på endringer gjennom erfaringer. Derfor deltar og utvikler KREM i ulike prosjekter sammen med brukere, det offentlig og arbeidslivet der erfaringene og resultatene i prosjektene skal bidra til å skape et mer kreativt og mangfoldig skole og arbeidsliv. Ett eksempel på prosjekter med målsetning om å endre strukturer og systemer gjennom nye partnerskap er HUSK.

HUSK – et nasjonalt prosjekt

Høgskole- og universitetssosialkontor (HUSK) – prosjektet har vært et femårig (2007-2011) forsøk med å utvikle bedre sosiale tjenester ved å styrke kunnskap og kvalitet i sosialtjenesten. Hovedmålet for prosjektet er forankret i Nasjonal strategi for kvalitetsforbedring i sosial- og helsetjenesten «og bedre skal det bli» (Sosial- og helsedirektoratet 2005). Prosjektet har hatt strategiske mål for å styrke ledelse, utøver og bruker ved å fremme strukturer og arenaer for forpliktende og likeverdig samarbeid mellom sosiale tjenester, forskning, utdanning og brukere, styrke praksisbasert forskning og styrke kunnskap som grunnlag for praksisutøvelse.

I HUSK ble det opprettet fire prosjekter med basis i utdannings- og forskningsinstitusjoner i Agder, MidtNorge, Stavanger og Osloregionen og med delprosjekter i tjue kommuner. En fellesnevner i prosjektene har vært vektleggingen av et brukerperspektiv i utvikling og evaluering av tjenestene

KREM

- KREM er involvert i en rekke prosjekter både kommunalt og nasjonalt.
- KREM har sammen med DIASOS utviklet og iverksatt Brobyggerstudiet, et høyskolestudium som har som mål å bidra til ny kunnskap og kompetanse for utvikling av offentlig og frivillig sektor.
- KREM arbeider for at myndighetene skal legge til rette for sosialt entreprenørskap som et verktøy i fornying av velferdsstaten.
- Utover deltagelse i prosjektarbeid utvikler og leverer KREM-kurs, foredrag, workshops, konferanser og seminarer/inspirasjonsdager.
- KREM designer, utvikler og gjennomfører prosjekter som bidrar til nye, annerledes og virksomme metoder og modeller som bidrar til å øke selvstendighet, ansvarlighet og aktivitet i Norge.
- KREM består av mennesker med høy faglig kompetanse innenfor fagområdene pedagogikk, psykologi, samfunnsfag og merkantile fag, i tillegg til førstehåndserfaringer som klienter innen NAV og behandlingsapparatet.

www.krem-norge.no

7 Hullete velferdskommuner

BITTEN SCHEI

Kommunevalg

Empowerment, sosialt entreprenørskap og sosial innovasjon sto ikke i partiprogrammene i fjorårets valgkamp. Programmene fulgte stort sett de samme sporene som ved forrige valg. Vi mennesker er i liten grad designet for endring, selv om endringer vil føre til det bedre for oss. I stedet tar vi i bruk autopiloten vår, og reproducerer adferd, inklusiv negativ adferd. Inntil krisen kommer, og vi må tenke nytt, utenfor boksen. Er det noen tegn på krise i sikte i verdens rikeste land?

«Det å målrettet kunne gå inn for å løse utfordringer uten å måtte forholde seg til metoder som ikke virker. Og det å bruke sin egen kompetanse til å få barn og unge til å føle mestring via samarbeid.»

GLENN ANDERSEN

«Vi kan ikke leve av å være det rikeste landet i verden», sier Nærings- og handelsminister Trond Giske i et intervju.¹ Giske er opptatt av hva Norge skal leve av i fremtiden. Men hvem skal betale for velferden og fellesskapsløsningene fremover?

Velferdspolitik

Regjeringens oppgave er å styrke, fornye og videreutvikle velferdssamfunnet. En effektiv og godt utbygd velferdsstat er også med på å sikre verdiskapningen. Målet er å gi alle mennesker i hele landet mulighet til å utvikle sine evner og leve meningsfylte liv.²

Mer velferd til alle vil stå i fokus. Offentlige sektor står overfor store utfordringer slik at de tradisjonelle løsningsmetoder ikke lenger er tilstrekkelige. Behovet for velferdsytelser er stigende, og vil fortsatt være stigende i mange år fremover, samtidig som ressursene er nedadgående (finansier og arbeidskraft).

Velferdskommunen

Hovedaktøren i velferdssamfunnet er kommunene. Det norske kommunale selvstyret er i utgangspunktet godt egnet til å skape den lokale velferdsmobiliseringen som vi trenger for å lykkes med alle de utfordringene som kommer. I produksjon og fordeling av sosiale omsorgsgoder står de ansatte, som er plassert lengst ned i det hierarkiske system, nærmest brukerne med utfordringene og problemene slik det fremstår i det daglige liv. Men den enkelte ansatte har begrenset mulighet til, på eget initiativ, å gripe inn i situasjonen, ettersom alle beslutninger om endring tas på et høyere nivå i systemet.

Kommunene sliter med å oppfylle alle krav,

¹) <http://www.abcnyheter.no/abc-penger/oekonomi/2012/02/13/vi-kan-ikke-leve-av-vaere-det-rikeste-landet-i-verden>

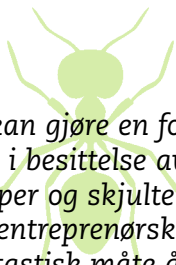
²) <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/tema/velferdspolitik.html?id=942>

standarder og forventninger, både fra innbyggerne og fra staten. Hvordan skal de klare å løse alle økende lovpålagte oppgaver med stadig mindre budsjetter? Det er blant annet et problem å rekruttere nok fagfolk. Behovet synes umettelig, men løser profesjonaliseringen egentlig problemene våre, for eksempel når sosial isolasjon blant eldre og psykiske lidelser i yngre aldersgrupper seiler opp som nye store helseutfordringer? Egner kommunene seg, med sine forutsigbare rutiner og sitt rigide topp styrte byråkrati, til å løse de komplekse utfordringene vi står overfor?

Sosial kapital på gyngende grunn

I kommunene bor alle typer mennesker med ulike behov. Det er ennå lav arbeidsledighet. Men det er andre tall som gir grunn til bekymring. Tre av ti nye uføretilfeller skyldes oppsigelser. Ifølge NAV er 57% av uføretrygdete mellom 18 og 39 år borte fra yrkeslivet fordi de sliter med psykiske plager. Det er økende andel unge med psykiske problemer, spesielt jenter. En av tre uførepensjonerte har psykiske lidelser som hovedårsak. Innvandrere møter store utfordringer med hensyn til inkludering. 650.000 mennesker er utenfor arbeidslivet der aldersgruppen 18-25 andel øker voldsomt. Høyt frafall på skolen, spesielt blant gutter. Høyeste overdosedødsfall i Europa. Høye selvmordstall blant unge. Høye tilbakefallstall for unge lovbrøyttere. Mobbing på skolen, vold i hjemmet. Økende avstand mellom ungdoms- og besteforeldre-generasjonen.

Med så mange marginaliserte grupper, produseres det sosial ulikhet og utenforskap til de demokratiske institusjonene. Mange vil mangle en stemme gjennom legitime kanaler. Systemet er konstruert for å håndtere volum, ikke å håndtere enkeltmennesker med spesielle behov, og de

*«Alle kan gjøre en forskjell.
Alle er i besittelse av unike
egenskaper og skjulte talenter.
Sosialt entreprenørskap er en
helt fantastisk måte å få dette
frem på. Det gir muligheten
til alle de som kanskje ikke
ellers ville fått den.»*

MARIUS KVAMME TOLLEFSEN

er det nå mange av. Den sosiale kapitalen er på gyngende grunn.³ Det er behov for nye løsninger for å unngå en demokratisk ubalanse.

Empowerment

Empowerment er et honnørord. Men for meg er kjernen hvordan tar vi ansvar for våre egne liv.

Hvordan vi går fra lært hjelpeløshet til empowerment. Lært hjelpeløshet problematiserer hva som skjer når andre tar over og gjør tingene for oss, når vi tvinges til å gjøre ting vi ikke kan og når vi mangler oversikt og kontroll

³⁾ <http://www.fafo.no/pub/rapp/10079/10079.pdf>

«Sosialt entreprenørskap ivaretar menneskers verdighet og styrker; vår menneskelighet. Sosialt entreprenørskap gir alle mulighet til å bidra og gir mening.» ELISABETH RØNNEVIG

over situasjonen. Lært hjelpeløshet blir også en alvorlig hindring for medvirkning i eget liv. Egenverdet formes av tilhørighet og den enkeltes kompetanse.

«Alle har rett til innflytelse over eget liv og å bidra til fellesskapet ut i fra egne forutsetninger. Alle skal ha mulighet til å kunne ta i bruk det som bor i dem. Det er like mange livssituasjoner som folk. Og dermed like mange årsaker til passivitet, som det er personer utenfor arbeidslivet.

Staten kan aldri alene representere det mangfold som er nødvendig for å skape tilstrekkelig mange veier ut i aktivitet og arbeidsliv. Det er heller ingen målsetting. Staten kan bare bidra med grunnmuren, resten må bygges av folk i fellesskap. Drahjelp må finnes der folk bor.

Vi har tro på at det å kjenne lokale forhold gir trygghet og muligheter for å skape gode nettverk. En viktig del av lokalsamfunnets erfaringer besitter de som selv har opplevd å stå utenfor arbeidslivet.

Målsettingen må derfor være at det byråkratiske rammeverket brukes slik at det lokale NAV-kontoret (eller arbeids- og sosialkontoret) forblir tilrettelegger for, og finansierer av, en full palett av konstruktive private og offentlige løsninger. Bare fantasien setter grenser for hvilke avtaler lokalsamfunnet kan inngå med egne etater, frivillige lag og foreninger, næringsliv, stiftelser, personer, familier eller sosiale entreprenører.

Å komme i aktivitet dreier seg ofte om å bryte fastlåste tankemønstre og oppnå økt følelse av selvstendighet. For noen dreier å tørre å gå ut, for en annen å få hjelp til å komme seg ut av en gjeldskrise og en vanskelig boligssituasjon, for en

fjerde å bli kvitt sin alkoholisme eller ensomhet. Noen trenger rett og slett bare en skikkelig peptalk, så de skjønner at det eneste de mangler er litt pågangsmot!»⁴

En ny velferdsforståelse, som innebærer samme eller mindre service fra kommunen, samtidig med mere tilfredse innbyggere, betyr et skifte av fokus fra klientrollen til Empowerment eller brukernes egne ressurser.

Det må fokuseres på menneskets potensialer og ikke dets begrensninger. Alle mennesker har noe å bidra med til samfunnet og fellesskapet. Hjelp til selvhjelp må skapes for å se potensialet og oppmuntre mennesker til å skape aktiviteter de kan utvikle seg i. Utstøting fra arbeidslivet bunner for mange i noe mer enn bare mangelen på en arbeidsplass.

Fravær av møteplasser

Møteplassene er forsvunnet som dekker behov for fysisk samvær mellom mennesker. I dag er kjøpesentrene de nye lokale møteplassene. Vi må finne fram til nye og kreative rom for samhandling og samvær, på tvers av samfunnets mange skillelinjer. Det sosiale fellesskapet er et lim som er helt nødvendig for å skape felles identitet. Det må etableres et helt annet samspill mellom innbyggerne og de kommunalt ansatte, basert på likeverdig partnerskap. Målet er at innbyggerne får lyst til og mulighet til å bidra aktivt til fellesskapet. I stedet for at kommunen gir velferd til innbyggerne, bidrar fellesskap og sosiale nettverk til at innbyggerne får dekket sine behov. Det er en bottom-up strategi basert på dialog, likeverd og gjensidig respekt, hvor det ikke snakkes til men med hverandre. Dagens byråkrati er alt for mye basert på at politikk og ordninger tres ned over hodene på folk, og at man ikke lytter til folks behov.

⁴ <http://www.fafo.no/pub/rapp/10079/10079.pdf> Åslaug Haga: 081201 Det myndige mennesket.

Brobyggere

Sosiale entreprenører er grasrotarbeidere som ser hullene i velferdssystemet. Og mange prøver å gjøre noe med det. Sosiale bedrifter som =Oslo, KREM, REHAB-piloten, Livsglede for Eldre, Mikrofinans Norge, Pixellus, Villa Solsiden, Forskerfabrikken, Pøbelprosjektet etc., henvender seg til ulike målgrupper, og bruker forretningsmessige verktøy for å løse sosiale mål. Disse har en høy grad av involvering av målgruppene, da sosiale entreprenører er svært lydhøre ovenfor målgruppens behov.

Det primære for en sosial entreprenør er å gjøre noe sammen med andre. Da er det aller viktigst å måle effekten for brukerne og hvorledes tiltaket har forbedret deres situasjon. Det er det interaktive og relasjonelle samarbeidet som står i fokus. Sosiale entreprenører utvikler sosial kapital gjennom å involvere brukere og samarbeidspartnere på tvers av etater og lokalsamfunn, der fokus er på eierskap til en visjon som alle kan bidra til, ved å dele verdier og sette felles mål. Utvikling av sosial kapital er både metode og mål. Med få økonomiske ressurser kan det utrettes store endringer hvis pengene går direkte til enkeltpersoner og småbedrifter. Det arbeides på individnivå.

Sosial innovasjon

Det skjer en grunnleggende endring i samfunnet, en understrøm som driver frem en mengde mindre overflatestrømmer. En hovedtrend i dette er at menneskene blir mer selvstendige. Vi fjerner oss fra det autoritære. Vi godtar ikke lenger noe som sant og riktig bare fordi en eller annen autoritet har sagt det. Vi aksepterer ikke lenger ferdige ideologier eller teologier som blir servert oss. Politikere bør være lydhøre overfor hva som rører seg i understrømmene.

Radikal innovasjon kan gi bedre offentlige tjenester og spare store kostnader. **Nøkkelen ligger i en total nytenkning om de tjenester det offentlige skal levere, ved å utnytte bruker-**

nes ressurser i løsningen av oppgavene. En enorm offentlig sektor kan, som en stor bedrift, ikke alltid finne de beste løsningene, så her finnes de muligheter for sosiale entreprenører til å starte organisasjoner og bedrifter innen utdanning, helse og omsorg. I Norge er kunnskap og informasjon om sosialt entreprenørskap fortsatt i en tidlig innledningsfase.

Pionerer

En sosial entreprenør er en forandringsaktør som ser sosiale mangler eller behov, og driver forretning med en sosial målsetting. De er indrestyrte, drevet av visjoner og verdier, har stayerevne og er risk takere. Mange viktige sosiale tiltak er i sin tid etablert av sosiale

«Det som engasjerer meg ved sosialt entreprenørskap er viljen til nytenking, brobygging og utvikling på tvers av privat, offentlig og frivillig sektor. Dessuten er det fantastisk å våge å gå ut av komfortsonen og danse med det ukjente!»

CATHRINE SØBERG

entreprenører; Røde Kors, Redd Barna, Amnesty, Bellona, Norges Sanitetsforening og Grameen Bank er noen. Dette er en trend som mange "doers" og kreative mennesker med brennende hjerter og pågangsmot vil bli med på. Det er ikke maksimering av profitt som står i fokus, men ønske om å få til en varig endring for mange mennesker på kloden. Virkemidler fra forretningslivet tas i bruk for å løse utfordringene.

offentlige, ideelle eller private organisasjoners løsninger. I Storbritannia har sosialt entreprenørskap blitt kalt "den fjerde sektor", men det er ikke en egen sektor. Det er et ingenmannsland, eller kanskje bedre et "allemannsland", hvor den offentlige, ideelle og private sfære overlapper hverandre. I dette området hvor alle de tre sektorene kjenner at de kommer til kort, kan den sosiale entreprenøren finne nye løsninger.

Et supplement

Sosialt entreprenørskap er ikke outsourcing, privatisering av offentlig virksomhet, konkurranseutsetting, frivillighetsarbeid, markedspolitiske tiltak, gründervirksomhet eller noen form for utnyttelse av svakere grupper eller individers livssituasjon for egen vinnings skyld. De jobber i mellomrommene. De kan bidra som viktige samarbeidspartnere både med det offentlige og næringslivet, som etter hvert ser betydningen av å ta sosialt ansvar. Det er en vinn/vinn strategi der alle parter ser nødvendigheten av å gjøre ting sammen for å nå et mål.

Sosialt entreprenørskap kommer ikke i stedet for

Nettverks-samfunnet

Det offentlige kan vanskelig løse individets behov for sosiale relasjoner og vennskap. Å skape et inkluderende lokalsamfunn er alles ansvar. Rehabilitering tilbake til et "normalt" liv etter for eksempel psykiatrisk behandling, rusavvenning eller fengsel skaper store problemer. Mange har ingenting å komme tilbake til, og noen har heller ikke særlig god trening i å

utvikle sosiale relasjoner. Et byråkratisk system kan ikke tilpasse seg et uformelt sosialt liv på noen særlig god måte, men det kan samarbeide med noen som kan det.

Kapittel 1 • Socialt entreprenørskap

8 Det sociala kapitalet som kraft i lokal och regional utveckling

BERT-OLA BERGSTRAND

Begreppet socialt kapital är ett komplext begrepp och inte alltid en självklar indikator i utvecklingsarbete. Inte sällan är det de globala perspektiven som hamnar i fokus med fokus på makrofaktorer, finansiering och hårda investeringar. Parallellt med det globala perspektivet på utveckling har de lokala och regionala krafterna alltmer framhållits som en viktig faktor för utveckling. I arbetet med att uppnå en hållbar samhällsutveckling betonas idag betydelsen av lokalt engagemang. Socialt kapital är ett begrepp som ofta kopplas till lokala utvecklingen där det är människan som resurs som utgör den viktigaste komponenten. Det som antas vara avgörande för en positiv utveckling av samhället är hur väl samspelet människor emellan fungerar. Det är detta sociala samspel som brukar benämnas socialt kapital.

Begreppet socialt kapital ses ofta som ett paraplybegrepp för andra dimensioner såsom, förtroende, normer och värderingar och typen av nätverk som möjliggör en väl fungerande interaktion mellan människor. Det finns flera definitioner på socialt kapital. Två grundläggande faktorer i det sociala kapitalet är dels de olika länkar som finns inom och mellan olika grupper i samhället och dels aktörernas attityder, värderingar, normer.

I relationen mellan offentlig och privat sektor, liksom inom ideell verksamhet, bör en samsyn och ett helhetsperspektiv finnas på vad som är långsiktigt hållbart för ett samhälle och vad som krävs för att nå dit. Att eftersträva ett tvärsektorielt arbetssätt som involverar många, där det sociala kapitalet utgör den gemensamma värdegrunden, kan vara en framgångsfaktor för att nå målen. Det är med andra ord viktigt att identifiera och kartlägga det sociala kapitalet som utvecklingsfaktor, vad som är utmärkande för det sociala kapitalet och vilken effekt det sociala kapitlet har på samhällsutvecklingen.

Dvs urskilja vilka förutsättningar som finns för att människor ska kunna och vilja handla gemensamt.

Att nyttja det sociala kapitalet som resurs i lokal och regional utveckling

«You do business in order to solve social problems. You solve social problems by doing business. The business is the solution.» THE SOCIAL ENTREPRENEUR

REVOLUTION, MARTIN CLARK

MERETE GRIMELAND

På allt fler ställen börjar man använda sig av ramverk i den lokala och regionala utvecklingen för att stärka det sociala kapitalet. Fortfarande i dag är det dock framför allt i den akademiska diskursen och i hänvisningar i olika policy dokument som det sociala kapitalet står i fokus. Få ställen använder sig i praktiken av det sociala kapitalet som ramverk i den lokala och regionala utvecklingen.

Undertecknad har varit med i ett svenskt pilotprojekt för att nyttja det sociala kapitalet som

kraft i lokal och regional utveckling. Projektet hette Dynamiskt tillväxtkapital och initierades av Västra Götalandsregionen, samt fyra kommuner däri, Göteborgs universitet, Sveriges kommuner och landsting samt Tillväxtverket. (Ett antal rapporter har skrivits som beskriver projektet) Projektet var i hög grad en lärandeprocess mellan olika aktörer med olika bakgrunder, kunskaper och erfarenheter. I ett sektorsuppdelat samhälle, som i många avseende utmärker svensk organisationsstruktur, är samverkan inte en självklarhet utan mer ett undantag. En princip i projektet var att utveckla en fungerande arbetsmetod för hur man kan nyttja det sociala kapitalet som sektorsövergripande utvecklingskraft i samhället.

«Å bruke sin livserfaring, ofte dyrekjøpt, som har ført med seg egenutvikling og bidratt til en ny retning i livet, til å skape noe for å hjelpe andre til et bedre liv.»

JORUNN FLAATA

Projektet som pågick mellan november 2006 och 2010 har nu fortsatt in i en ny fas där Socialt Kapital Forum är arenan som driver vidare de resultat som växte fram under Dynamiskt Tillväxtkapital. Tanken är dels att fortsatt bygga upp en kunskaps- och mötesplattform i Västra Götaland där olika aktörer knyts samman och delger varandra kunskaper. Plattformen har dock i tillägg fått ytterligare ett antal funktioner, "avknoppningar". Dels byggs en plattform upp i Bergsjön/Göteborg där socialt entreprenörskap kopplas till socialt kapital med syfte i första hand att bryta utanförskap, "Social Capital Forum – Bergsjön seminars", dels är Socialt Kapital Forum involverat i att utveckla Biosfärsområdet Vänerkulle, som av UNESCO utsetts till ett pilot-område inom området Hållbar utveckling, tillsammans med en biosfär i Mexico samt

Tanzania (Totalt finns det omkring 570 Biosfärer i världen, juli 2011).

Forumet har avslutningsvis en stark koppling till Social Capital World Forum, som är en årlig samling av aktörer som har som mål att omsätta socialt kapital i praktiken genom olika aktiviteter. Forumet startade 2009 i Skottland och har anordnats två gånger, med ett antal mindre sidokิจกรรมer. Inom ramen för detta forum utformas också ett ramverk successivt för hur man kan nyttja det sociala kapitalet. Forumet är nu inne i en progressiv fas med en stark koppling till sociala entreprenörer som bygger lokala utvecklingsplattformar runt om i världen (ex från Australien, Japan, Ryssland, Indien, Egypten, Tanzania, Brasilien, Europa och USA, ca 30 idag juli 2011) I hög grad drives

arbetet ideellt genom sociala medier mm, i en dynamisk process.

Koppling Norge till ovanstående arbete Den plattform som nu utvecklas i Norge passar väl in i de tankar som genomsyrat ovanstående utvecklingsarbete. Som grundare av Social Capital Forum – Bergsjön seminars och representant för Skandinavien - Social Capital World Forum ser jag utmärkta möjligheter att samarbeta inom området socialt kapital och socialt entreprenörskap. Det kan röra sig om allt ifrån specifika projekt, kunskaps och erfarenhetsutbyten till studieresor och plattformsbbyggande. En tankefigur som genomsyrar socialt kapital är att 1+1 är mer än 2.

Tillsammans bygger vi ett resiliert, hållbart samhälle. Så låt oss starta processen...

9 Gründerverktøy

CHRISTIAN WIG

Behovet for gode gründerverktøy

Oppstart av virksomheter innen såkalt "sosialt entreprenørskap" skiller seg ikke vesentlig fra andre typer bedriftsoppstart. Gründeren må sikre leveranse av produkter og tjenester som faktisk etterspørres av en eller flere kundegrupper, utviklet, håndtert og levert på en måte som også kan forsvares økonomisk. Hun eller han må identifisere og rekruttere de riktige medarbeiderne, utvikle de nødvendige prosessene, planlegge og styre økonomien, skaffe leverandører og ordne lokaler. Bare for å nevne noen av oppgavene.

Den reelle oppgavelisten er mye lengre. Som gründer må man – ofte samtidig – ivareta oppgaver innen mange prosessområder og med ulike grader av detaljfokus. På samme tid er man ofte styreformann, økonomisjef og vaktmester.

Ingen er spesialister på alt, og ofte finnes heller ikke de nødvendige spesialistene i eget kontaktnettverk. I tillegg koster spesialister som regel penger (noe gründerne sjelden har for mye av), og det er ikke engang sikkert at gründeren selv skjønner på hvilke områder man helst bør trekke inn ekspertise.

Dette tilsier behov for en "verktøykasse" som kan hjelpe gründeren igang på en god måte.

Spesielle behov ifm "sosialt entreprenørskap"

Selv om virksomheter innen sosialt entreprenørskap i stor grad ligner annen bedriftsoppstart, er det noen forhold som på mange måter gjør det vanskeligere å være "SE-gründer":

- Den økonomiske modellen for sosialt entreprenørskap er ofte vanskelige enn ved vanlig virksomhetsetablering. Selv om gründeren selv motiveres av å hjelpe en utsatt

gruppe mennesker, må man likevel finne en modell der "noen" (virksomhetens kunder) er villige til å "plukke opp regningen".

- Gründerne av virksomheter innen sosialt entreprenørskap har ofte selv svakere bakgrunn i "harde" fag som strategi, teknologi og økonomi enn mange andre gründerne. Dette følger ganske naturlig av motivasjon og interessefelt.

«For meg er SE muligheten til å skape noe sammen med andre. Sosial interaksjon er helt avgjørende for at endring skal kunne skje. Jeg ønsker å jobbe sammen med de som har mindre mulighet til å få gjennomføre sin drømmer.»

ARVILD BRUUN

Man kan (med rette!) argumentere med at disse problemstillingene er de samme som i årtier har preget oppstart av ulike former for veldedig virksomhet. Det "nye" ligger på mange måter i selve begrepet "sosialt entreprenørskap". Selv om det ikke finnes noen alment akseptert definisjon, mener mange at sosialt entreprenørskap

skiller seg fra klassisk veldedig virksomhet nettopp ved at man skal finne et forretningskonsept som kombinerer det sosiale motivet med en evne til å skape selvfinansierende drift.

Nøkkelkravet blir derfor ofte å skape en forretningsplan som virkelig fungerer som hjelp og rettesnor i oppstartsarbeidet, og som samtidig tilfredsstiller krav fra samarbeidspartnere som f.eks. banker.

Nødvendig innhold i verktøykassen

Det finnes tusenvis av gode bøker om forretningsplanlegging, og tusener av mer eller mindre komplette verktøykasser på nettet. Problemet er ikke mangel på verktøy, men at det er for mye informasjon og at mye av av den tilgjengelige metodikken er vanskelig tilgjengelig for en person som ikke har sin bakgrunn innen strategi, markedsføring eller økonomi. Det er lett å skaffe seg en god innholdsfortegnelse for innhold i en forretningsplan, men hva bør man egentlig skrive under overskriftene *kunder, marked, produkter og tjenester, salgsstrategi og organisasjon*? Mange gründere har stirret i uker

og måneder på gode innholdsfortegnelser, og likevel ikke fått nedtegnet mange ord på papiret. Det viktigste behovet vurderes å være:

- En jordnær og praktisk orientert planleggingsprosess som hjelper gründeren med trinnvis å besvare nøkkelspørsmål ved kreativ idégenerering og gjennom maksimal utnyttelse av andre personer.
- Enkle 3-4 siders sjekklister som hjelper til å formulere problemstillinger og muligheter innen spesifikke områder. F.eks. for avdekking av kundebehov, utforming av markedsføring eller planlegging av IT-systemer.
- Relevante lenker til dybdeinnhold på nettet.

Det er all grunn til å gjenbruke allerede etablert materiell. Nytenkning og utviklingsinnsats bør konsentreres om å lage innpakningen enkel nok, ikke på å skape nytt dybdeinnhold.

4. Skisse av en planleggingsprosess

Artikkelforfatteren har god erfaring med bruk av en enkel planleggingsprosess basert på:

- En tredelt planprosess, der forretningsplanen utvikles trinnvis over en periode på 3-4 måneder.

- En analysefase der nøkkelteknikken er en "problemstilling-/mulighetsliste" hvor man gradvis beveger seg fra problemstillinger (venstresiden) til løsningsidé (høyresiden), og så til de anbefalte mulighetene som skal danne fundamentet for forretningskonseptet og handlingsplanen.

Tabellen under viser et lite utdrag av en slik problemstilling-/mulighetsliste, hentet fra den faktiske planprosessen for oppstartvirksomheten Pixellus AS.

På et tidlig tidspunkt i prosessen har man kanskje bare en delvis utfylt og langt fra komplett liste med problemstillinger på venstresiden, og kanskje ikke engang en god prioritering av hva som skal besvares. Svarene kommer aldri som

ferdige svar, men tvertimot som idéer/muligheter som kanskje senere blir valgt som den anbefalte måten å adressere en problemstilling. Denne måten å jobbe på fjerner den kanskje aller største barrieren med forretningsplanlegging i oppstartbedrifter: Man kan godt bruke innholdsfortegnelsen for en forretningsplan til å utforme spørsmålene på venstresiden, men man slipper å besvare dem før senere.

Pri	Problemstilling (med kort beskrivelse)	Mulige løsninger (med status)
1	Hvordan oppnå kostnadseffektiv produksjonsprosess?	Legg opp til fullt parallelle prosesser, der en enkelt kundeordre splittes opp i et antall delordre som i prinsipp kan håndteres i parallell og uavhengig av hverandre (mulig)
1	Hvordan rekruttere og lære opp ansatte?	• Ha fast annonse med kontaktinfo på nettsiden til Autismeforeningen (mulig) • Kontakte videregående skoler med arbeidspraktisk opplæring. (mulig) • Finn personer med genuin interesse for data og foto/film. (mulig)
1	Hva skal vi konkurrere på? Hva skal være våre være-best-områder?	• Gjennomføre initell markedsundersøkelse for å avdekke kundepreferanser i privatmarkedet. (vedtatt; avsluttet) • Være best på billedkvalitet, spesielt fokusert på fjerning av støv/riper (som noen norske konkurrenter ikke gjør). (mulig) • Være best på leveringstid. (forkastet)

Kapittel 2 • Portretter

10 Empowerment – hvordan finne ditt indre grunnfjell

INGE ÅS

Virkelig styrke kommer fra vårt indre. Disse indre kvalitetene er tilgjengelig innen alle tros- og livssyn – i alle aldre og i alle kulturer. Å hjelpe mennesker til å finne sitt eget ståsted, sitt indre grunnfjell, har vært mitt og ILIANA akademiets oppgave i nærmere 30 år.

ILIANA-akademiet sprang ut av de politiske 70-åra med fokus på ytre handling. Nyfeministene i Norge dannet bevisstgjøringsgrupper inspirert av den internasjonale kvinnebevegelsen. En metode som også var inspirert av Ghandi. Gjennom å snakke om eget liv, så vi systemene som holdt oss nede. Men jeg savnet likevel et dypere blikk på de indre undertrykkingsmekanismene, og begynte å lete etter gode effektive metoder. Disse fant jeg i de gamle visdomstradisjoner og i moderne innlærings teknikker. Etter hvert tok ILIANA-modellen form.

«At mennesker kan realisere sine drømmer og derigjennom gjøre livet bedre for mange andre.»

LARS HEKTOEN

Basert på ideen om at alle har det de trenger, på et indre plan, til å leve livet, tilbyr ILIANA-akademiet menneskelæring. Dette er ikke en romantisk forestilling om at individuelle valg kan rette all urettferdighet i verden, eller at det er et mål å bli uavhengig av hjelp. Tvert i mot. Indre styrke gir mulighet til bedre samarbeid.

Det store ukjente kontinent i vår tid er menneskets ukjente, ukartlagte og ubrukte indre ressurser. Men vi er ikke født med evnen eller kunnskapen til å utvikle og bruke disse. Mennesket er ulik mange andre skapninger. Vi er lærende vesener avhengig av hjelp. Våre nærmeste er heller ikke alltid de klokeste veiviserne. De har heller ikke lært. "Empowerment" er et fag og ikke en medfødt egenskap. Vi kan alle foredles og styrkes. Og uten kunnskap kan man lett undertrykkes.

Mange kulturer formidler undertrykkende trossystemer som skaper avmakt og selvundertrykkelse. Alle kjenner Janteloven. Mange grupper og kulturer straffer egenvilje og egenverd. Derfor er mot til å krysse tradisjoner og kulturelle grenser, en viktig del av læringen.

Like viktig som å lære å lese, er det viktig å lære å lese seg **selv**. Selvutvikling er det motsatte av egoisme. Det er når indre behov ikke dekkes at vi får egoistisk adferd. Den som kjenner seg selv utvikler som regel empati og forståelse for den andre.

Selvutvikling er to prosesser. Den ene er å kartlegge, forstå og omskape personligheten som egentlig bare er en samlet sum av våre erfaringer og konklusjoner skapt i møtet med verden. Mange av våre innlærte mønstre er feiltolkninger fra en barndom med mangelfull forståelse. Det krever egeninnsats å omgjøre disse snubletrådene til nye kjøreregler og tydelige veiskilt.

Den andre prosessen krever et indre arkeologisk arbeid. Vi graver oss gjennom misforståelsene til

vi finner oss **selv**. **Selvet** åpenbarer seg. Vi har ikke et **selv** – vi **er selv**. Vi er alle bærer av det viktigste. Det dreier seg om å tørre å bare være. Å kunne være med seg **selv** i seg **selv** høres lett ut, men for mange krever dette en lengre aktiv prosess. Når **selv** gjenoppdages, er det denne styrken som kan bære oss gjennom store og små vanskeligheter. Den som ikke kan være med seg selv – finner ikke sin egen styrke. Vi benytter bla enkle øvelser i å lære seg til å si *nei* eller *ja*.

Disse to prosesser resulterer i "Empowerment". Styrking av den enkelte, innenfra, slik at fellesskapet kan bli en kjede av selvstendige tenkende, følende, handlende og skapende mennesker!

Et av ILIANA akademiets mål er å få **Selv**-utvikling inn i alle skoler, helt ned i barnehagen. **Selv**utvikling nevnes i skoleplanene, men har ennå ikke fått et klart innhold. Livsveilederkompetanse må tilbys rådgiverne i skolen, slik at de kan hjelpe elevene på vei!

Den rasjonelle tanke er et vidunderlig verktøy når den trenes. I tillegg må intuisjonen få plass, slik at den virkelig blir et nyttig verktøy. Magefølelse er feks ikke det samme som intuisjon. Noe av dette **Selv**utviklingsarbeidet må skje meditativt, i det stille, og med metoder som aktiverer vårt indre kreative sinn.

Pust og tilstedeværelse er våre viktigste grunnverktøy. Vi benytter syn, hørsel og kropp, slik at

innlæring og avlæring forankres like grunnleggende som sykling eller svømming. Vi kombinerer gamle visdomstradisjoner og moderne hjerneforskning, uten å ta med de religiøse overtonene. Vi ønsker å stimulere til egen tanke og benytter derfor mye erfaringsbasert læring. Slik blir den enkelte sin egen bok, som danner grunnlaget for sammenligning med andre – ikke motsatt.

Det er nesten vanskelig å si hvor dette arbeidet ikke er nyttig og nødvendig. Jeg har kurset lærere, leger og sykepleiere, sogneprest og prostituert, på høyskoler og universitet, NAV og i det private næringsliv, internasjonale politikere, kvinneaktivister og Kaospiloter, enkeltpersoner og grupper og mange, mange flere. I dag har ILIANA akademiet utdannet 10 kompetente lærere innen **Selv**utvikling, som tilbyr kurs og individuell ILIANA-livsveiledning over det ganske land, i tillegg til i Sverige. Vi har til sammen kurset mange tusen.

En sosial entreprenør trenger en solid basis i seg SELV, og dyp kontakt med sine indre verdier. Det krever utholdenhet å skape nytt, og det krever kunnskap i hvordan møte motstand. Din idé kan ikke måles i forhold til motstanden den får. Men det kan være at det finnes bedre metoder til å gjennomføre den med?

Kropp, sinn, selv og ånd – vekst og individualitet i en felles verden, er av våre ordtak.

Den som sier at det ikke kan bli gjort – bør slutte å forstyrre den som allerede gjør det, er et annet.

Vi er faktisk i gang med å forandre verden!

Kapittel 2 • Portretter

11 Kompetanse: Læringsperspektiv og sosialt entreprenørskap

ELISABETH RØNNEVIG

Denne artikkelen handler om sosialt entreprenørskap (SE) i skole og utdanning; kan SE læres og i tilfelle hvordan det best kan gjøres. Det legges til grunn en forståelse av sosialt entreprenørskap der det entreprenørielle handler om at nye ideer blir omsatt til handling og det sosiale aspektet innebærer at de nye tiltakene og løsningene retter seg mot enkeltmennesker, grupper eller samfunn som trenger nye måter å håndtere sin (livs-)situasjon og særlige utfordringer på.

Å utdanne en person til en sosial entreprenør er i beste fall en sammensatt oppgave. Kanskje mer enn i noen annen levevei er oppvekstmiljø, personlighet og personlige erfaringer avgjørende for om man fatter interesse for sosialt entreprenørskap. Det vil handle om en sterk ansvarfølelse, engasjement og rettferdighetssans kombinert med evne til tenkning og handlekraft. For mange har engasjementet opphav i personlige opplevelser der de selv, eller personer i nær relasjon, har opplevd svært vanskelige utfordringer og livssituasjoner. Disse sosiale entreprenørene bruker egne vonde erfaringer som ressurs og motivasjon til å bidra til å rette opp urett og skjevheter i samfunnet, enten det er lokalt eller globalt (Schei, B. & Rønnevig, E, 2009).

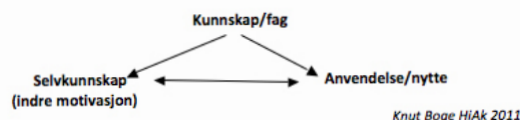

Hvordan kan så utdanningssystemet bidra til å øke omfanget av sosialt engasjement og

entreprenørskap? Modellen som ble brukt i handlingsplanen for entreprenørskap i utdanningen, *Handlingsplanen Entreprenørskap i utdanningen – fra grunnskole til høyere utdanning 2009–2014*, KD kan brukes for å illustrere kompleksiteten.

I den venstre boksen nevnes et sett av personlige holdninger og egenskaper som er viktig for å bli en entreprenør.

For å bli en sosialentreprenør må elevene i tillegg få utvikle personlige egenskaper som empati og ansvarfølelse og holdninger som respekt og likeverd. Da er en tilnærming til læring som vektlegger selvinnsikt og en god selvfølelse et avgjørende viktig grunnlag. Mange elever opplever avmakt og lært hjelpeløshet og erfarer omgivelser der ytre verdier er dominerende. Selvkunnskap er kilden til den indre motivasjon og opplevelse av relevans. Gjennom å integrere demokrati, elevflytelse og -delaktighet, sosialt ansvar og samhandling i den pedagogiske formen utvikles mestring og initiativ. (Marielle Westlund & Christer Westlund, 2011, MeUniversity). Sammenhengen kan illustreres slik:

Målet er en skole som bidrar til personlig utvikling og fokuserer på entreprenørskapholdninger som viktig for alle barn og unge. Forståelsen av entreprenørskap som en basiskompetanse og pedagogisk grunnholdning, gjør derfor at entreprenørskap influerer på opplæring i alle fag og får konsekvenser for alle skolens anliggende som rammefaktorer, organisering, didaktikk, lærerrollen etc. Da vil elevaktive arbeidsmåter, bruk av eksterne læringsarenaer, tverrfaglighet og kreativitet inngå.

«SE skaper verdier.
For entreprenøren, som får
gevinst i form av et meningsfylt
liv. For saken entreprenøren
brenner for: det være seg helse,
miljø, fattigdomsbekjempelse
eller andre viktige felt.
For samfunnet i sin helhet,
som nyter godt av humane,
bærekraftige løsninger på
dagens.»

TRUDE KOLAAS

Slike læringsformer krever høyere grad av struktur, systematikk og oppfølging fra læreren enn andre metoder. Lærene trenger derfor kompetanse og hjelp for å gjennomføre en slik pedagogikk (KD 2010). Et viktig skritt er at forskrift for den nye lærerutdanningen krever at lærerstudentene skal kunne "legge til rette for utvikling av kompetanse i entreprenørskap og for at lokalt arbeids- og samfunnsliv involveres i opplæringen". Videre er nytenkning og innovasjon nevnt som generell kompetanse i det nye kvalifikasjonsrammeverket for høyere utdanning.

Mange aktører spiller inn for å ivareta utviklingen av et sosialt engasjement der den enkelte barn og unge utvikler tro på at "jeg kan gjøre en forskjell". Partnerskap og samarbeid med ideelle organisasjoner skaper eksterne læringsarenaer og mulighet til å oppnå mange viktige mål i læreplanen; både den generelle og læreplaner for fag. Initiativ og engasjement i lokale tiltak og aksjoner innenfor samfunnsspørsmål og demokratisk prosesser kan gi viktig erfaring. Engasjement over for vanskelig stilte personer eller grupper i nærmiljøet kan stimulere rettferdighetsans og empati.

Når grunnskoleelevene i Kviteseid i Telemark får i oppdrag å utvikle et "bli kjent-program" for innvandrere som kommer til bygda, blir elevene oppmuntret til å finne attraktive aktiviteter og fritidstilbud i nærmiljøet og å prøve å sette seg inn i hva de nye barna kan ha glede av som ny i bygda. Læringsmålene for prosjektet var:

- Styrke elevenes selvfølelse og tro på seg selv.
- Styrke elevenes evne til samarbeid
- Få elevene til å gi uttrykk for at de er stolte av hjemstedet sitt.
- Elevene skal sette seg inn i hvordan det er å komme til et land der de verken kan språket eller kjenner regler og rutiner i samfunnet.
- Skape en positiv holdning til innflyttere.
- Oppøve elevenes skaperevne og kreativitet.

Når elevene på Trysil videregående skole arrangerer dans på eldresenteret og svømme-kurs for barn i bygda er dette tiltak som skaper vinn-vinn-situasjoner og får positiv oppmerksomhet. Når Oslo Handelsgymnas arrangerer gründercamp for å finne smarte måter for hjelp til selvhjelp i Shepstone, Sør-Afrika, der deres innsamlede midler skal brukes, øker det elevens

kunnskap og engasjement for andres situasjon. (Prosjektrapporter 2009, 2010, 2011)

Høyskole og universitetsnivå

Det er økt oppmerksomhet rundt Sosialt entreprenørskap som gjør at stadig flere universiteter og høyskoler tilbyr studier i temaet. UiO var tidlig ute med tilbud der overordnet læringsutbytte er:

- Kunnskap om teorier innen et tverrfaglig, nyere forskningsfelt i sterk vekst.
- Innsikt i nye muligheter for bruk av egen kompetanse.

- Erfaring med å planlegge og realisere løsninger på samfunnsmessige problemer ved bruk av metoder og verktøy fra tradisjonelt entreprenørskap.

Med bakgrunn i økt oppmerksomhet i samfunns- og næringsliv rundt temaer som Corporate Social Responsibility har en del andre høyskoler og universiteter (bl a HiAk, HH, NTNU, HiT) har fulgt opp enten med videreutdannings-tilbud eller at sosialt entreprenørskap inngår som en del av en bachelor- eller masterprogram. Men temaet Sosialt entreprenørskap er ennå ungt og opptrer ikke som eget fagområde i oversikten *Samordnet opptak*, der 25 U/H i- nstitusjoner tilbyr faget entreprenørskap.

Kilder

Høgskolen i Hedmark, Videreutdanning, *Entreprenørskap for lærere og skoleledere*, Prosjektrapporter 2009, 2010, 2011

Peterson, Marielle og Christer Westerlund (2009): *Slik tennes ildsjeler*. Me University AB

Schei, B. & Rønnevig, E. (red) (2009). *Vilje til endring*. Sosialt entreprenørskap på norsk. Mother Courage

Kunnskapsdepartementet. (2010). Analyser av grunnopplæringen, Brigid Barron og Linda Darling-Hammond: "Prospects and challenges for inquiry-based approaches to learning". I *The Nature of Learning – Using research to inspire practice* OECD. Lokalisert på:

http://www.regjeringen.no/mobil/nb/dep/kd/dok/rapporter_planer/aktuelle-analyser/aktuelle-analyser-om-andre-tema/prosjektarbeid-krever-stram-struktur-og-.html?id=622454

Kunnskapsdepartementet. (2010), Kvalifikasjonsrammeverket. Lokalisert på:

http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Internasjonalt/Europa/Europeisk_kvalifikasjonsrammeverk.pdf

Kunnskapsdepartementet. (2011). Samordna opptak. Lokalisert på:

<https://www.samordnaopptak.no/studier?ord=&laerestedkode=&utdomrkode=&stikkordnr=226>

Kapittel 2 • Portretter

12 Forskning som fritidstilbud i Norge

HANNE FINSTAD

Vi lever i en tid der utviklingen innen naturvitenskap og teknologi er meget rask. Gapet mellom hva elever lærer på skolen og hva som skjer i den virkelige verden blir større for hvert år. Samtidig er naturvitenskapelig kompetanse blant lærere i norsk grunnskole og skoler i mange andre land lav. Forskerfabrikken ble grunnlagt for å møte denne utfordringen. Vi har utviklet fritidskurs som gir barn og ungdom mulighet til å gå dypere inn i naturvitenskap og teknologi enn man gjør i skolen og som også belyser dagsaktuelle tema. Vi mener at et slikt tilbud representerer noe helt nytt i Norge og vil øke rekrutteringen til realfag i årene som kommer.

Per i dag har vi et veletablert tilbud for 5.-7.-trinn på 18 kurssteder i Norge og et mer sporadisk tilbud til ungdom i Oslo. Nå ønsker vi å etablere et helhetlig tilbud fra 1.-10.-trinn på nasjonalt nivå. Det er ingen andre aktører i Norge som tilbyr barn og ungdom et systematisk fritidstilbud innen forskning og teknologi slik det f. eks. er i fotball eller pianospilling. Vitensentre og andre aktører tilbyr sporadisk enkeltstående kurs, men det er ingen systematikk bak kurs-tilbudet. At vi representerer noe hel nytt ble også bekreftet da vi lanserte kursene våre i byer som Trondheim og Bergen hvor vitensentre har vært etablert i flere år. Barn stod i kø for å få bli med på kursene, og vi måtte sette opp flere ekstra-kurs.

I 2009 ble Forskerfabrikken en av Ferd-konsernets sosiale entreprenører. Vi kunne derfor legge en langsiktig strategi for å innfri vår visjon om at alle barn i Norge skal få mulighet til å fordype seg i forskning og teknologi på fritiden. I 2010 ble også Tekna en av Forskerfabrikkens sentrale støttespillere.

<http://www.tekna.no/>

Sosiale entreprenører finner nye løsninger på utfordringer i samfunnet. Utfordringen vi har grepet fatt i, er hvordan vi skal få flere unge voksne til å ta høyere utdanning i realfag og bli dyktige i disse fagområdene i fremtiden. Hvorfor er så det viktig? I dag er det for liten søkning til mange av disse studiene. Samtidig vil denne kunnskapen være sentral for å løse problemene vi står overfor globalt, som å få nok vann og mat til jordas voksende befolkning, utvikle nye medisiner og finne nye miljøvennlige energikilder. Vårt sosiale mål er derfor å øke unge menneskers interesse for og kunnskap om vitenskap og teknologi.

«Sosial Entreprenørskap
oppfordrer meg til å forene hele
meg med det jeg elsker...
å transformere alt jeg har
opplevd, å kombinere det med
alt jeg har lært og å gi det
tilbake på en lett, leken og
kreativ måte med dypere
mening.»

ANNA PERRY

Vi har valgt aksjeselskap som organisasjonsform, da det ikke finnes noen egen organisasjonsform for sosialt entreprenørskap i Norge. Per i dag er selskapet avhengig av ekstern støtte, da kun 60 % av omsetningen er egne inntekter. Disse stammer fra etterutdanningskurs og fritidskurs. Målet, og et av premissene for å motta støtte fra Ferd, er at vi jobber for å bli selvfinansierende i fremtiden.

Det siste året har vi også fått bekreftet at vår idé om å gjøre forskning og teknologi til fritidstilbud er ny i internasjonal sammenheng. Grunnlegger av Forskerfabrikken, Hanne S. Finstad, ble tatt opp som fellow i Ashoka (www.ashoka.org) i 2010. Ashoka har eksistert i mer enn 30 år og støtter sosiale entreprenører fra hele verden.

I tillegg til fritidskurs, tilbyr vi også etterutdanningskurs til pedagoger i naturfag. Her deler vi erfaringene vi har fått i løpet av de snart 10 årene Forskerfabrikken har eksistert, med lærere i norsk grunnskole. Kursene blir meget godt mottatt. Til sammen har flere tusen lærere tatt disse kursene. I år har vi f. eks. fått i oppdrag av Kjemiåret og Tekna å etterutdanne 400 lærere i kjemi. Det viser seg at det er mange lærere som ønsker kursing i kjemi slik at tallet trolig vil bli nærmere 500.

I 2010 utførte vi en brukerundersøkelse blant foreldre som hadde sendt barna sine på kurs. Hele 89 % av de som svarte, mente at kursene økte barnas interesse for naturvitenskap og forskning, 9 % svarte vet ikke, mens kun 2 % svarte nei.

«Jeg digger at entreprenørskap
også kan sette fokus på annet
enn økonomisk gevinst!
Sosialt entreprenørskap gir
andre verdier
tilbake til entreprenøren.»

ELLEN AGNETE KRAGEBERG

Foreldrene sier dessuten:

«Det finnes få andre tilbud som kan øke barns interesse/nysgjerrighet for vitenskap og forskning på et høyt nivå. Forskerfabrikken har kompetente kursledere som og brenner for sine områder, og det smitter. Forskning har dårlige kår og lav anseelse i Norge og det er derfor viktig at barn tidlig får kjennskap til hva forskning innebærer.»

«Min sønn er stolt av å ha lært noe som ikke jeg kan noe om. Han har begynt å se frem til fysikk og kjemi i ungdomsskolen.»

«Jeg assosierer Forskerfabrikken med naturvitenskap tilpasset for barn. Gøy og morsomt var ord som gikk igjen da jeg hentet flere jenter etter et kurs.»

Hva sier så barna om hvorfor de går på kursene våre?

«Har alltid likt faktabøker, og har Newton som favoritt-program. Mamma har ofte snakket om at hun skulle ønske noen kunne starte 'Newton-kurs' – og nå var det noen som gjorde det! :-).»

«Fordi det er gøy å forske. Får vite masse rare ting som jeg ikke vet fra før.»

«Før trodde jeg naturfag var kjedelig. Nå syns jeg det er gøy!»

«At det er veldig mye morsommere enn du kan tro.»

«Først sa mor og far at jeg skulle dra. Deretter gikk jeg av egen fri vilje fordi det var gøy å gjøre eksperimenter.»

«Har jo endelig funnet min
rette hylle i livet:

1.

Drive eget, som gir en helt spesiell
motivasjon og glede.

2.

Samfunnsnyttig arbeid, som også gir
en helt spesiell motivasjon og livs-
glede, 'utfordringer, med virkning over
tid.' TOR SANDNES

3.

'Empower people! Gjøre en forskjell.
Change for better global life quality.'

TONE GRANAAS

4.

'Det å bygge virksomheter i Afrika
som er bærekraftige på alle områder
fører til varig endring, og gir inn-
byggerne mulighet til å påvirke sin
egen hverdag på en ny måte. Sosialt
Entreprenørskap gir meg muligheten
til å ta tak i problemstillinger der
staten og samfunnet svikter.' SVEIN

MORK DAHL

5.

Vil skape virksomhet som bryter
rammer, forener kunnskap, forløser
livsglede og skaperkraft, der dette
ligger skjult hos mennesker som har
'gått seg fast' – NAV-brukere etc.»

N. N.

13 Mikrofinans Norge

UNNI BEATE SEKKESÆTER

Visjon

Få fram menneskers innovasjonskraft og muligheter gjennom kompetansebygging, veiledning, nettverk og finansiering for gründere.

Misjon

Arbeide for å skape gode vilkår for mikrofinans og bedre vilkår for finansiering av små forretningsforetak, og sikre at kvinner og menn, uansett kulturell bakgrunn eller livssituasjon, skal ha mulighet til likeverdig deltagelse og innflytelse i nærings- og samfunnsliv i Norge.

Hvem er vi?

Mikrofinans Norge (MFN) er en frivillig medlemsorganisasjon, organisert som en forening fra desember 2010 (forløperen er andelslaget Nettverkskreditt BA org nr 985 750 696 som blir nedlagt 31.12.2010). MFN driver blant annet veiledning, kursing og mikrofinans, samt interessepolitisk arbeid for de som faller utenfor sosialt og finansielt i norsk kontekst. Unni Beate Sekkesæter grunnla Nettverkskreditt i 1996. Hun har siden ledet dette arbeidet med sosialt entreprenørskap etter hjelp til selvhjelpsprinsipper, som bl.a. fører til verdiskaping og inkludering i arbeids- og samfunnsliv.

Hva vil vi?

MFN formidler finansiering til oppstart av bedrifter for en bredere brukergruppe, som ønsker å drive egen næringsvirksomhet, bl.a. innvandrere, ungdom, kvinner, nasjonale minoriteter (bl.a. Rom). Personer som ønsker å arbeide, men som ikke er en del av arbeidslivet nå, står også i fokus for vår virksomhet. Vi tilbyr kurs om personlig økonomi, etablererkurs og veiledning både individuelt og i nettverksgrupper. Arbeidet har som mål å motvirke fattigdom i Norge, og er med på å skape bevissthet om sosiale og økonomiske rammebetingelser for personer som driver næringsvirksomhet.

Mikrofinans Norge gir, i nært samarbeid med Cultura Garantifond og Cultura Bank, mikro lån til gründere som faller utenfor andre finansieringsordninger, på grunn av manglende sikkerhet eller betalingsevne. Lånene er basert på personlig karakter, en enkel forretningsplan, sosial kapital og tillitt fra en nettverksgruppe eller garantister. Ordningen er knyttet opp mot en garantiordning gjennom det Europeiske Investeringsfondet. Dette sikrer at Mikrofinans Norge/Cultura bank kan ta høyere risiko, og nå etablerere og næringsdrivende som faller utenfor andre finansieringsordninger. Lån inntil 200.000 kan innvilges innenfor denne ordningen. En vekst i forhold til lånekapital/garantikapital må imidlertid til for at behovet skal dekkes. Kanskje et offentlig – privat partnerskap kan være en vei å gå?

«Ikke la oss undervurdere den makten hver og en av oss har til å forandre verden for noen, og ikke la oss være redd for å forsøke.» MICHELLE OBAMA

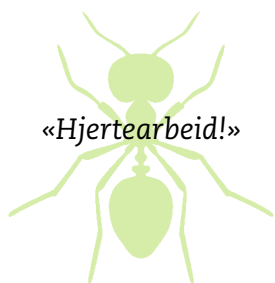

LINE HEGGELUND

Mikrofinans Norge driver sosialt entreprenørskap i praksis og har gjort det under ulike navn i 15 år. Gjennom arbeid i nettverksgrupper skapes også en sosial kapital, som kommer godt med i etableringsprosessen og videre drift.

MFN jobber med nye teknologiske løsninger. En nettbasert låneordning og profileringsportal for medlemmer og andre, er under utvikling. Denne IT løsningen gjør vekst og utvidelse mulig (se <http://norway.credinfo.hu>). Portalen vil flyttes til www.mikrofinansnorge.no så snart den er helt ferdig.

EMILIE DALEN

Hva kan Mikrofinans føre til?

For å lette muligheten til å lykkes med en næringsetablering som jobbskappingsstrategi, kreves en helhetlig satsing på dette feltet med ulike virkemidler, som kan bidra til verdiskaping i stedet for avhengighet og klientifisering. Norge har lenge hatt et arbeidsmarked som er preget

av en ansatt-kultur, hvor virkemidler i arbeidslivet og jobbskappingsprosjektet har vært sikket mot ansettelser i virksomheter. Og næringslivsutvikling har vært rettet mot store bedrifter, distriktsutvikling og innovasjon/nyskaping i større skala. I denne konteksten har den nærings- og verdiskapingen som skjer, i for eksempel mindre bedrifter/levebrødsforetak, blant innvandrere, kvinner og ungdom ikke blitt tilstrekkelig verdsatt og fokusert på. Det er derfor behov for ordninger som belønner den enkeltes initiativ, til å skaffe inntekter gjennom f.eks. næringsetablering som alternativ til arbeidsledighet / evt. trygd, der personen har mulighet for å jobbe litt.

Mikrofinans Norge har for eksempel hatt folk som nettopp har sonet i fengsel, og som etter å ha fullført etablererkurs klarer å skape 3-4 nye arbeidsplasser (ekte eksempel fra et par personer i vårt nettverk – de ønsker å være anonyme). Denne type resultater har ikke blitt gjort nok synlig som en arbeidsskappingsstrategi. Det har vært lite satsing på etablering av egen næringsvirksomhet, og generelt sosialt entreprenørskap, som en aktuell strategi for de som sliter med å komme inn i arbeidsmarkedet, for å stå på egne ben økonomisk og sosialt. MFN er med på å bidra til flere arbeidsskapere og arbeidstakere. Dette er god verdiskaping for den enkelte og for samfunnet som helhet.

Det har vist seg at mange, med for eksempel innvandrer bakgrunn, har en sterkere gründerkultur, enn det som har vært vanlig her i landet.

Næringsutvikling av små levebrødsforetak som i noen tilfeller utvikles til større virksomheter, bidrar som en viktig faktor i forhold til jobbskaping og verdiskaping. Også fordi en del av bedriftene etter hvert ansetter flere med innvandrerbakgrunn, og blir dermed arbeidsgivere og skattebetalere i tillegg. Det finnes en stor underskog av små bedrifter i dette landet som sammen skaper enorme verdier for fellesskapet,

«Sosialt entreprenørskap hjelper folk til å få et bedre liv.» ANNE NAPASTAA

men som opplever å ikke bli sett og hørt i forhold til den generelle næringspolitikken og virkemiddelapparatet i Norge. Verden er i endring, og den ansatt kulturen som har preget Norge må (bør) endres i tråd med denne utviklingen.

Like vilkår i forhold til arbeidsavklarings-penger, sykepenger og andre velferdsordninger, og en lettere overgang fra trygd til etablering, er en forutsetning for at en ytterligere vekst kan finne sted. Nye virkemidler bør utvikles i samarbeid mellom ulike etater (/virkemidler) og i nær dialog med brukere og deres interesse-

organisasjoner. Slik at tilpassede tilskudds-ordninger, inkluderings- og jobbskapingstiltak kan skapes gjennom privat og offentlig samarbeid, inne sosialt entreprenørskap. De med ansvar for næringsutvikling og finansiering, kan samarbeide for å bedre mulighetene til å lykkes med en slik strategi. Slik det er nå oppleves det som om det er lite dialog mellom det sosiale/ velferds feltet og de med ansvar for næringsutvikling. Et nærmere samarbeid kan gi stor samfunnsøkonomisk effekt, bl.a. for de nærmere 800 000 som er mer eller mindre satt utenfor arbeidslivet og lever av trygdeordninger. Mer koordinering må til!

FORSLAG TIL TILTAK

Mikrofinans Norge har lenge arbeidet med etablerere med minoritetsbakgrunn. Mange av disse opplever en dobbelt diskriminering når de ønsker å etablere seg med egen næringsvirksomhet. Deres etablering er ofte eneste måte å få benyttet egne ressurser på, og mange har høy utdanning de ikke får brukt i Norge. Mange etablerer seg fordi de er nødt til det for å komme inn i arbeidsmarkedet. Derfor er det ønskelig å sette fokus på de sidene ved etableringsprosessen som innvandrere etablerer opplever som barrierer.

Mange av våre kunder er i en slik situasjon at de får støtte til livsopphold gjennom sosialhjelp eller en form for trygd som: arbeidsavklarings-penger, introduksjonsprogram, attføring, uføre-trygd, kvalifiseringsstønad, kursstønad osv. Det er nærmest umulig å få lån fra en bank i en slik situasjon. Samtidig er det veldig vanskelig å få til overgangsordninger som gjør det mulig å ta skrittet fra sosialhjelp/trygd til egen etablering.

NAV har en ordning hvor arbeidsavklarings-penger kan beholdes i en etableringsfase i inntil 9 mnd, men for sosialhjelpsmottakere mister de fleste retten til sosialhjelp/bostøtte

umiddelbart når de etablerer seg. Også de som har tjent mindre enn 1,5 G siste år som lønns-mottaker – eller 3 G siste 3 år er ekskludert fra ordningen. Dermed har store grupper mennesker ikke rett på denne ordningen. Den ekskluderer alle som lever på andre trygdeordninger enn arbeidsavklaringspenger/attføring, eller som driver egen næringsvirksomhet.

Det er derfor stort behov for å utvikle overgangsordninger som behandler alle støttemottakere likt, uavhengig av tidligere arbeidssituasjon, når de tar initiativ til å starte egen virksomhet.

For de som ikke har vært i vanlig jobb og derfor må leve på sosialhjelp, faller de nåværende ordningene svært skjevt ut og fører til en pasifisering, fordi eget initiativ ikke belønnes i de nåværende ordningene. Det bør tilrettelegges ordninger som gjør det mulig å ta skrittet fra trygd og sosialhjelp, til etablering, uten å risikere å ikke ha penger til livsopphold. Det vil være både en god næringspolitikk og øke verdiskapingen, samtidig som det kan spare samfunnet for velferdsytelser på sikt, hvis folk får en realistisk starthjelp.

Erfaringer internasjonalt viser at ved å tilrettelegge bedre for overgangen til arbeid, kan flere motiveres til å gå ut i arbeid, eller skape egen virksomhet. Slike overgangsordninger, som kan virke motiverende, kan også virke samfunnsbesparende på lengre sikt, selv om det for noen kan bety at de beholder trygd/sosialhjelp i en periode, under oppstart av næringsvirksomhet. I Irland har man for eksempel en ordning som kalles Back to Work Enterprise Allowance, som i korthet fungerer slik at man kan beholde hele sin trygd/sosialhjelp første år i en etableringsprosess, for så å trappe ned gradvis det neste året. Se:

http://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/social_welfare_payments_and_work/back_to_work_enterprise_allowance.html

Man kan i tillegg beholde evt. næringsinntekt, bostøtte og evt. andre former for offentlig støtte. Ordningen er åpen for de som i en 12 mnd. periode har mottatt en eller annen form for offentlig støtte til livsopphold, og den inkluderer det som i Norge tilsvarer kursstønad, introduksjons stønad, tiltak/praksisplass, AMO-kurs i tillegg til arbeidsledighetsstrygd, sosialhjelp, attføring, og uføretrygd.

Økonomisk trygghet i oppstarts perioden, gode (tilgjengelige) finansieringsordninger som er tilgjengelige for de minste bedriftene over hele landet, og som ikke er avhengig av hvor du bor, hvilken bransje du starter innenfor etc. kan (bl.a.) gjøre en stor forskjell. Slik Innovasjon Norge fungerer i dag, har vi erfart at blant ca. 1200 gründere, som Mikrofinans Norge har jobbet med de siste årene, har kun to personer kvalifisert til støtte gjennom Innovasjon Norge. Dette gjelder ikke bare innvandrere, men mange som starter småskala virksomhet. Noe må endres på dette feltet.

Det er behov for mer forskning og kartlegging av behov hos næringsdrivende og etablerere med

innvandrerbakgrunn, for å skreddersy virkemidler til deres behov. Resultatene fra forsøksprosjektet som ble utført i 2006 kan bidra til mer kunnskap om feltet.

Erfaringer fra forsøksprosjekt viser at gitt personlig oppfølging og kursing av tilstrekkelig omfang finnes, og finansiering av virksomhet gjøres mulig gjennom tilpassede tilskudds og låneordninger, kan denne formen for jobbskaping føre til inkludering i arbeidslivet og verdiskaping i form av nye økonomiske, kulturelle og sosiale verdier i landet. Det vil krever offentlig-privat partnerskap, og samarbeid med næringslivet for å kunne løse disse oppgavene på best mulig måte. For eksempel gjennom målrettede sosiale investeringer. Mye erfaring fra denne typen arbeid finnes i England og USA. Det foreslås at et utvalg av aktuelle aktører fra ulike deler av offentlig og privat virksomhet innhenter informasjon om ordninger som fungerer godt, og som kan tilpasses norsk kontekst.

Det ligger godt til rette i Norge for å lykkes med en arbeidsskappingsstrategi, gjennom etablering

«Sosialt entreprenørskap er den
nødvendige, nye vinden som
finner nye løsninger på
eksisterende utfordringer som
angår mange.
En sosial entreprenør tror på
enkeltmennesket, dets ressurser
og påvirkningskraft.»

MARIA GJERPE

av ny næringsvirksomhet blant innvandrere og andre med behov for tilpassede virkemidler. Det vises til gode eksempler fra etablerte nye bedrifter, som med kompetanse og erfaring har skapt viktige verdier. Hvis mennesker blir gitt muligheter til å skape noe nytt innenfor rammer som ikke utgjør for stor risiko, vil mye kunne skje i forhold til inkludering i det ordinære arbeids- og næringslivet.

Kapittel 2 • Portretter

14 Leadership Foundation og samfunnsansvar

LISA COOPER

Leadership Foundation er aktivt ute med å utvikle prosjekter for å fremme mangfold i det norske samfunnet, og har som mål å opprette og gjennomføre prosjekter som ivaretar samfunns-hensyn og tar samfunnsansvar.

Det siste eksempelet er NORSOMbro – et norsk-somalisk brobyggingsprosjekt, med målsetting å forbedre miljøet blant ungdom med somalisk bakgrunn i Oslo. Ungdom er valgt ut som viktige bærere av framtiden, for det somaliske miljøet.

Prosjektet satser på ungdomsmiljøet i 1. og 2. generasjon, for å hindre en negativ samfunns-utvikling, samt å bygge positive rollemodeller.

Ideen bak NORSOMbro ble utviklet i samarbeid mellom Leadership Foundation og Metier Academy. Grieg Foundation har gitt finansiell støtte til NORSOMbro's forprosjekt.

NORSOMbro tar utgangspunkt i innspillene somaliere og norsksomaliske ungdommer selv har, til hva slags tiltak det er behov for, for å forbedre miljøet. Prosjektet har blitt utviklet med målgruppen, gjennom to rundebordsdialoger i 2011. Deltagerne på rundebordsdialogen inkluderte representanter fra blant annet; Somalisk ressursorganisasjon, Den somaliske velferdsorganisasjon, Fiiró kvinners forening, NAV, Tauwfiig islamsk senter, Grønland politistasjon, Barnevernet, Antirasistisk senter, Barnehuset, IMDi, Primærmedisinsk verksted og Orkis Ressurssenter Røde Kors.

Det vi fant ut i rundebordsdialogen, var behovet for rollemodeller både for miljøet, men også for å endre holdninger i det norske samfunnet generelt. Videre et behov for verktøy og kurs, samt åpne møteplasser for å legge til rette for brobygging.

Alle aktivitetene i NORSOMbro vil gjennomføres

i samarbeid med minst en somalisk organisasjon. Vi mener dette prosjektet er et godt eksempel på hvordan selskaper kan ta samfunnsansvar, og gjennomføre gode tiltak i lokale miljøer, og samtidig bidra til en bedre integrering og brobygging mellom ungdommer i Oslo.

AKTIVITETER I NORSOMbro

1. Nettside med somaliske rollemodeller og informasjon om somaliere i Norge. Nettsiden skal være en rollemodell-portal over somaliske forbilder, og vil også inkludere informasjon om aktivitetene tilknyttet NORSOMbro, samt informasjon om ulike somaliske organisasjoner.
2. Tiltak retter direkte inn i lokalmiljøer:
  - a. Mentorprogram for ungdommer for å gi muligheter til praksisplasser og verktøy for arbeidslivet.
  - b. Opplæring for ungdommer i konflikt-løsningsmetoder, kommunikasjonsferdigheter og samarbeidsevner gjennom deltakende pedagogikk.
  - c. Treff/møter for å skape gjensidig kultur utveksling og forståelse mellom norske og somaliske miljøer.
3. Fokus på økt sysselsetning og utdanning i Norge og Somalia gjennom sosiale entreprenørskapsinitiativer.

Kapittel 2 • Portretter

15 Intervju med Thea Emilie Dalen Dille – landets yngste sosialentreprenør

SOLVEIG KRISTIANSEN

– Mitt sosiale entreprenørskap handler om å vise ungdom løsninger utenfor A4-rammen, og hvilke muligheter som ligger i å tro på seg selv, ta egne valg og gå egne veier, sier Thea Emilie Dalen Dille.

Det er mange ungdommer som ikke passer inn i A4-standard. Mange finner seg ikke til rette innenfor skolens vedtatte, felles rammer, og 1/3 slutter før de er ferdige på videregående. Helt konkret gjelder det titusener unge mennesker. Det er gutter og jenter som til sammen fyller et svært overflødigshorn av talenter, og som også utgjør en ressurs for samfunnet.

Årsakene er mange til at såpass mange velger å si takk for seg. Men den litt gufne følelsen av å ikke passe inn, siden de ikke gjør som "alle

andre", har nok de fleste av dem kjent på.

Mange har en sterk indre stemme som sier: "Jeg vil noe annet. Jeg vil noe mer. Og jeg er på ingen måte noen taper. Jeg tar tak i min egen situasjon, mine drømmer og utfordringer og jeg jobber for dem." De fortjener å bli sett for den de er.

Det vet også 18 år gamle Thea Emilie Dalen Dille, for hun er selv midt i sin egen målgruppe. Ungdom i denne alderen har ikke så mange alternative arenaer for å flagge talenter, tanker og behov for fellesskap, kunnskap og tilhørighet.

Og en sann sosialentreprenør fyller som kjent et "hull" ved selv å ha kjent behovet på kroppen. Så også med Emilie; og dermed ble hun landets yngste sosialentreprenør og grunnlegger av nettstedet www.skjultetalenter.com

Se og hør oss

Emilie så behovet for å følge disse ungdommenes egne spor, ved å gi dem en felles arena hvor de kan finne tilhørighet, inspirasjon til å tro på seg selv, og mot til å ta egne valg og gå egne veier.

– Vi trenger et felles forum hvor skam snus til stolthet. Ved å vise at også ungdom har livsvisdom og erfaringer som kan brukes til noe, og det igjen kan muliggjøre koblinger. Et sted som sprer gode råd til andre ungdom gjennom tro, håp og deling av erfaringer med hverandre. Vi håper å endre systemer gjennom å vise ungdommens kreativitet og ansvarlighet, vise hvilken veier de går, hvis de får muligheten. Jeg vil at nettsiden skal være en bro mellom ungdom og næringsliv, en bro mellom ungdom og fagfelt og en bro mellom ungdom og voksne, sier Thea Emilie.

Alle har talenter, drømmer, mål og visjoner. Da Emilie fikk tak i sine egne ressurser oppsto idéen om en nettside **av** og **for** ungdom. – En nettside hvor voksne som bryr seg, kan få tilgang til ungdommens egne erfaringer, uten at vi må

EIRIK BO BERG

«Muligheter til å utvikle
ressurser og muligheter
hos det enkelte mennesket
og den gruppen de er en del av
slik at de får et grunnlag
for å utvikle en håndterbar
tilværelse i fremtiden
uten å være avhengig
av andres snevre
rammebetingelser.
På den måten utvikler
jeg også meg
og mine muligheter.»

HEIN STAVLUND

møte hjelpeapparatet og stemples, sier hun.
– Mange av oss er også sterke og selvstendige, og
vi trenger en felles arena, sier Emilie.

– Nettsiden skal være en arena hvor både
ungdom og bedrifter kan vise seg fram. I tillegg
skal den være en kunnskapsbase for å gi voksne,
foreldre, fagfolk, forskere og politikere tilgang til
våre tanker, erfaringer og vår kunnskap og med

det; mer kunnskap om hvordan det er å være
ung i dag. Kanskje sitter vi på løsningene selv.
Kanskje skal ikke alle ungdommene tilbake til
skolen for en hver pris. Kanskje finnes det andre
veier til selvstendighet og arbeid, sier hun.

Stor bør på liten kropp

Sin unge alder til tross, er Emilie en ganske så
erfaren ung kvinne på et krevende "saks-
områder". Hun vet hvordan det er å bli satt i en
bås, hvor en verken fortjener å være eller på
noen måte hører hjemme. Hun vet også ganske
mye om hvordan det er når en person i skole-
verket, i kraft av sin godt gasjer-
te stilling, og medbrakte fordom-
mer, kan dra barn og ungdom
nedover istedenfor å se dem for
det de selv er.

I essayet "Tilbakeblikk" fra 2010
skriver hun: "Jeg gledet meg til å
begynne på skolen. Jeg likte
skolen, fagene, lærerne og ele-
vene. Jeg ble aldri mobbet eller
pirket på av de andre elevene.

Jeg fikk veldig fort venner og jeg likte de vennene
jeg hadde, kanskje fordi jeg aldri var opptatt av å
være som alle de andre med de små rosa
skjortene sine med blonder på. Jeg var litt mer
kul. Jeg hadde tigersekk og høyhalset grå genser
med blomsterspinner i håret på førsteklasse-
bildet mitt.

Ting forandret seg fort da pappa kom inn i bildet
igjen. Lærerne så plutselig på meg som en
person som aldri kom til å klare seg her i verden,
for alle vet at barn av rusmisbrukere blir det
selv. De var veldig flinke til å fortelle meg det. Jeg
var bare et barn. Jeg skjønnte aldri hva som var
feil med meg", skriver hun.

- Det eneste jeg er opptatt av, er at man er seg
selv og er stolt av det. Hun er i det hele tatt
allerede ganske godt i gang med å stake ut sin
fremtidsvei. I 2009 deltok hun som en av fem

WWW

---

barn på et skriveverksted med Knut Nærum, i regi av Redd Barna. De var der fordi de hadde en ting felles: De hadde alle vokst opp i et fattig hjem. I antologien "Fattige barn i Norge" som ble lansert i desember 2009, forteller ungdommene sine historier om oppvekst med rus, vold, psykiatri, annerledeshet og opplevelsen av å være utenfor. Boka ble gitt ut i samarbeid med Fafo. Organisasjonen KREM var også en del av dette, og her ble ideen om å bære frem ungdommens stemmer gjennom KREM ungdom født. Thea Emilies prosjekt er en selvstendig del av dette igjen.

w.skjultetalenter.com

Kapittel 2 • Portretter

16 IntoLife

WILL NICHOLSON

Introduksjon

IntoLife er en sosial bedrift med base i Oslo. Vårt mål er å tilby læring og personlig utvikling, idet vi bruker naturen og overlevelse i villmarken for å hjelpe mennesker til å løse problemer, arbeide sammen og oppnå personlige mål. IntoLife samarbeider med frivillige organisasjoner, bedrifter og skoler.

IntoLifes misjon er å hjelpe dårlig stilte unge mellom 14 og 22 år til å lære å oppnå sine mål, arbeide sammen og bryte perspektivløshetens sirkel. Dette arbeidet skjer i fellesskap med kursing og utvikling i bedriftene, for å styrke utviklingen av ledere og øke teamytelsen. I tillegg utforsker IntoLife CSR (Corporate Social Responsibility – Samfunnsansvar), og kombinerer kursing av bedriftens lederskap med ungdomsarbeid.

IntoLife er en sosial virksomhet, og inntektene fra bedriftskursingen gjør at vi kan tilby gratis tjenester til veldedige organisasjoner og skoler. Dette gjøres etter et "tilpasset" skjema – dvs. at 1 bedriftsøkt tillater 1 gratis ungdomsøkt. Dessuten har IntoLife som mål å tilby disse ungdomstjenestene til relevante organisasjoner.

Problemet som må løses

Fra norsk statistikk:

98 % av elevene som skårer 55 poeng fra grunnskolen fullfører videregående skole.

Kun 8 % av elevene som skårer 25 poeng fra grunnskolen fullfører videregående skole.

Andre studier har vist at "barn av foreldre i arbeid, som har en positiv holdning til viktigheten av utdanning, har høyere sannsynlighet for å fullføre videregående skole og utdanning enn barn av arbeidsledige foreldre, som har lav utdanning og mindre positiv holdning til viktig-

heten av utdanning...". De sosiale konsekvensene, dersom videregående skole og utdanning ikke fullføres, er betraktelige. Personer uten videregående skole og utdanning har lavere inntekt, mindre varige jobber, større sannsynlighet for å gjøre bruk av sosialforsikring og sosiale

«Det føles godt å hjelpe andre.
Min drivkraft er å få andre
til å se sin. Min selvrealisering
er avhengig av andres. Intuitivt
løses sosiale utfordringer best
av de som har et brennende
driv og engasjement, investert
i en idé de har tro på.
Sammen blir vi sterkere.»

EIRIK RUSTAD

vernetiltak og en større sannsynlighet for kriminalitet og dårlig helse" (Fra Utdanningsdirektoratet, The Education Mirror – Utdanningsspeilet)

Tendensen starter tidlig og innleder en perspektivløs sirkel. For å kunne bryte denne sirkelen kan unge mennesker "i risikogruppene" få hjelp til å lære å få et perspektiv igjen, og til å

utvikle tillit og sosiale ferdigheter, samt utvikle evner til problemløsning. Det må også tilrettelegges for andre tiltak, som veier opp for mulige ulemper i omgivelsene.

I England har vi sett en tendens til at “avhoppere” har svært lave utsikter til jobb, noe som fører til betydelige utgifter i forbindelse med helse og kriminalitet, samt sosiale kostnader både for dem selv og for samfunnet.

Diskusjoner med frivillige organisasjoner og departementer har vist en økende bekymring for unge mennesker (“avhoppere”) – og det uttrykkes et behov for å gi tilbud som kan bryte denne sirkelen.

IntoLifes bidrag til en løsning

Sosiale virksomheter er, tror jeg, mest effektive når de arbeider i fellesskap med andre; departementer, frivillige organisasjoner, bedrifter osv. For IntoLife er nøkkelen å tilby en tjeneste, eller et produkt, som imøtekommer et behov innenfor både “ungdomssektoren” og “bedriftssektoren”. For frivillige organisasjoner tilbyr IntoLife læreopplevelser for unge mennesker som står i fare for å “hoppe av”. Øktene fokuserer spesielt på utvikling av tillit, problemløsning, selvbestemmelse, teamarbeid og kommunikasjon.

Opplæring i naturen

IntoLife bruker “læring i naturen og overlevelse i villmarken” som omgivelser for å utvikle disse ferdighetene, fordi dette kombinerer nye, utfordrende omgivelser med læring gjennom erfaring. En opplæring og utvikling som skjer borte fra de daglige omgivelsene, gjør at mennesker kan lære uten det vanlige stresset som hverdagen representerer. Dette er like effektivt for unge mennesker som for bedrifter. En økende mengde studier viser hvordan naturen kan forbedre holdninger, engasjement og evne til å konsentrere seg om nye ferdigheter. I tillegg tilbyr “learning by doing” gjennom “læring i naturen og

overlevelse i villmarken” et meget effektivt alternativ til læring som baserer seg på klasserommet eller kontoret.

Bedriftsmodell

Vi som sosial virksomhet har fokus på hvordan vi skal finansiere disse ungdomsøktene. Løsningen for IntoLife er å kombinere bedriftskursøktene med ungdomsarbeid, slik at inntekten fra hvert bedriftsfellesskap, vil finansiere tjenestene som tilbys en veldedig organisasjon. På denne måten trenger de veldedige organisasjonene ikke å finansiere tjenestene selv, og bedriftene kan profitte på høy kvalitetsteambygging og kursing i lederskap, kombinert med fordelen ved å vite at kursingen dessuten er med på å finansiere sosialt arbeid blant unge mennesker. Denne 1-til-1-overensstemmende planen gir en

«Jeg er opptatt av å bidra til at flere kjenner til og har hørt om sosialt entreprenørskap. Hva er det? Variasjon i utdanningen.»

BRITA BØRVE

langtidsløsning for å finansiere IntoLifes sosiale mål – å hjelpe dårlig stilte unge til å bryte den perspektivløse sirkelen, samtidig som den gir sjanser for bedriftene til å bli mer involvert når det gjelder CSR. For CSR-prosjekter foreslår IntoLife å kombinere lederskapskursing for bedrifter med læresjanser for unge mennesker, hvor voksne fra bedriftene arbeider med IntoLife, for å motivere og arbeide med unge mennesker med prosjekter i naturen.

IntoLifes partnere og produkter

I utgangspunktet har IntoLife to forskjellige partnergrupper: organisasjoner som arbeider med unge mennesker (som f.eks. Røde Kors), og bedrifter som trenger utvikling blant ansatte.

For den første partnergruppen har IntoLife som mål å tilby frivillige tjenester til veldedige organisasjoner og skoler. Dette omfatter læremuligheter for unge mennesker i “risikogruppene”, for å hjelpe dem til å bryte den perspektivløse sirkelen. IntoLifes målsetning er også å tilby tjenester for departementer som arbeider innenfor det samme området.

For den andre partnergruppen har IntoLife som mål å tilby verdifull teambygging og kurs for lederskap, og utvikling blant bedriftens ansatte. Dette samfunnsarbeidet vil gi en bedriftsinntekt som gjør at IntoLife kan tilby frivillige tjenester til frivillige organisasjoner, og i tillegg gi CSR-muligheter for bedriftene.

Vårt aktuelle fokus er på følgende produkter:

Unge mennesker

- “Å oppnå mål” – lære nye ferdigheter, stressresistens, motivasjon og å løse problemer i naturen
- “Å knytte kontakter” – lære å arbeide sammen i naturen

Bedrifter

- “Ekstrem teambygging” – utvikle høyt effektive team gjennom læring i naturen
- “Lære å lede” – utvikle høyt effektive ledere gjennom læring i naturen

Samfunnsansvar (CSR)

- Kombinert lederskap og å oppnå mål for bedrifter og unge mennesker

Kapittel 2 • Portretter

17 Villa Solsiden

LINE HEGGELUND

Når man har selvtillit tror man på seg selv og har tillit til seg selv. Man kan løse egne problemer, men også trøste og rose seg selv. Det skal en sunn selvrespekt til for å utvikle selvtillit.

På Villa Solsiden driver vi en liten opplæringsbedrift i hestefaget, for tenåringsjenter som ikke er i den videregående skolen på grunn av ulike psykiske problemer, som følge av traumatiske opplevelser i oppveksten. Disse jentene lager ikke bråk, plager ingen, men lider i det stille, og

er derfor usynlige i systemet og faller mellom alle stoler i byråkratiet. Det heter så fint at alle har krav på tilpasset opplæring i den norske skolen, men det er dessverre langt mellom liv og lære. Resultatet er at mye flott og resurssterk ungdom går til spille fordi «ingen har bruk for dem».

Jeg og mine firbente kolleger på Villa Solsiden har i lang tid jobbet med unge jenter som verken har selvrespekt eller selvtillit, og som tror at de ikke får til noe som helst fordi de har kun erfart det motsatte. Jeg er sertifisert EGE (Equine Guided Education) Coach fra Skyhorse Ranch i California og erfarer daglig at mestringen jentene opplever i samspill med hestene overføres til andre arenaer. På Villa Solsiden driver vi med «Natural Horsemanship», eller «hestehvisking» om man vil. Kort fortalt er det å la hester få lov til å være hester, leve på et mest mulig naturlig vis sammen i flokk, være ute hele døgnet, hele året, men med mulighet til å gå under tak når de selv ønsker det. De går uten sko og rides uten bitt, pisk og sporer. Essensen er å få hestene til å samarbeide med oss fordi vi kommuniserer med dem på deres eget språk, en måte de kan forstå og ikke fordi vi bruker tvang, vold og dominans for å få dem til å utføre våre kommandoer.

Sosiale ferdigheter som kommunikasjon, initiativtaging, grensesetting, mestring og omsorg for seg selv og andre trener vi på sammen med de åtte hestene som finnes på Villa Solsiden. I motsetning til mennesker er hester byttedyr, og er hele tiden oppmerksom på andre individer og omgivelsene. Instinktivt avhenger deres overlevelse av evnen til å oppfatte underliggende emosjonelle vibrasjoner i miljøet og de bruker sin intuisjon, skarpe luktesans, hørsel, kroppsbevissthet og årvåkenhet for å være trygge.

De er fullt til stede i øyeblikket og krever av oss at vi også er "ute av hodet" og fullt tilstede når vi

«SE handler om å få satt viktige ideer ut i livet i samarbeid med andre – uten å bruke for lang tid. Å se menneskene – få til handling – få til kreativitet. Få frem mestring og glede over å gjøre det man kan og vil. Finne nye løsninger. Alle har noe å bidra med. Alle har noe å lære.»

HEIDI REIF

omgås dem. Hester speiler tilbake sine erfaringer med mennesker som er helt sammenfallende og autentisk med det de opplever - med andre ord, hva de viser på utsiden stemmer med det de føler på innsiden. De vil ikke benekte eller skjule sine følelser og maskene vi ofte bærer lur dem ikke.

Selvrespekt handler om å være. Å føle at man er verd noe, fordi man er. Å ha en grunnleggende eksistensberettigelse, uten å yte eller å tilpasse seg eller gjøre andre til lags. Mennesker med en sunn selvrespekt er i stand til å takle fordommer, hva andre måtte mene og tro om dem, og har overskudd til å være noe for andre, uten å sette seg selv til side. Det er viktig å kunne be om hjelp og motta den, men også å kunne si ifra, sette grenser og stille krav til omgivelsene. En sunn selvfølelse er en grunnleggende psykisk tilstand og en måte å takle verden på, fordi personens tanker og handlinger kommer fra følelsen av å være et OK menneske.

I likhet med mennesker er hester flokkdyr og avhengige av hverandre for sikkerhet og overlevelse. Samspill med hester gir en mulighet til å jobbe med dynamikk knyttet til relasjoner, isolasjon, om det å be om hjelp og om å finne sin rolle i den "menneskelige flokken". I områder som omfatter grensesetting, selvsikkerhet, tillit, maktesløshet og frustrasjonstoleranse er hester uvurderlige samarbeidspartnere.

Equine Guided Education er en erfaringsbasert tilnærming for ekte og varig endring. Det er en mulighet som går langt utover de tradisjonelle metodene for å gjenopprette balansen i menneskers liv. En unik læringsmetode i problemløsning, lederskap, tydelig kommunikasjon, målsetting og sosiale ferdigheter.

Å forstå mønstrene som holder en fast er bare begynnelsen. Vår tilnærming gir rom for å finne løsninger. Elevene lærer å ta ansvar, konfrontere situasjoner, anerkjenne ikke-verbal kommunika-

«Det er en demokratisk prosess hvor deltakerperspektivet er vesentlig i det å ta ansvar for å utvikle samfunnet til et bedre sted å være for flere. En kraft eller bevegelse som bidrar til fornyelse av demokratiet og samfunnet generelt.»

ERIK BJERKE

sjon og bruke kreative tenknings- og problemløsningsteknikker. I tillegg lærer de å praktisere nye strategier for å oppnå mål utenfor arenaen. Hester oppfatter intuitivt våre følelsesmessige tilstander og reagerer deretter.

De gir viktige tilbakemeldinger som intet menneske kan tilby. Med data, TV og mobiltelefon er samfunnet blitt mer stillesittende. I perioden 2002-2007 var økningen på antall barn og unge som fikk behandling i psykisk helsevern på hele 60%. Atferdsvansker som depresjon og hyperaktivitet, er de mest vanlige årsakene i gruppa 13-17 år.

Samvær med hester er sunt for mennesker i alle aldre. Hester bryr seg ikke om hvordan du ser ut, om du er fattig eller rik, om du har et handikap; eller om du er frisk.

I USA er hester, «Natural Horsemanship», koblet med vanskeligstilt ungdom ikke noe nytt fenomen. Der finnes det en rekke organisasjoner som tilbyr ulike former for coaching, hvor hester står sentralt og det har gitt oppsiktsvekkende resultater. Beverly Kane MD. Ved Stanford University i California og Catherine Held, PhD, har utgitt flere publikasjoner om den positive effekten ved bruk av hest i psykososialt arbeid.

Min visjon er at samvær med hester blir en naturlig del av de behandlingsmetoder leger og pedagoger kan henvise til, for unge mennesker med psykiske problemer her i Norge. Jeg tror at ved å hjelpe ungdom til å utvikle et sunt selvbilde og selvtillit, slik at også de på sikt kan bidra til fellesskapet, vil vi spare samfunnet for store summer i form av fremtidige trygdeutbetalinger. Utfordringen er at det ikke finnes midler til kjøp av denne type tjenester gjennom NAV. Driften av Villa Solsiden finansieres i dag av basistilskudd for lærekandidater fra Vestfold Fylkeskommune (Ca. kr. 6600,- pr. elev pr. mnd.) og av egne midler.

15 Media, Identitet og Tilhørighet – Program for fredsskapende kommunikasjon

INGEBORG OMDAL LYKSET

”Du må selv være den forandring du ønsker se i dine omgivelser”

G H A N D I

Hver gang vi starter en ny gruppe er jeg like spent. Hvordan fungerer denne gruppen, hvor er berøringspunktene her, hva kan de om å lytte og om å meddele seg. Noen ganger er gruppen på fem og noen ganger på 50 deltagere.

Workshop med 50 ungdommer er en stor utfordring. De har ulik religion, politisk ståsted og språk, og har vært fra opptil 11 forskjellige land, og mange flere kulturer. De tyske ungdommene er ikke tyske, de er tyrkiske, og ønsker å opprettholde sin tyrkiske kultur. Eller kanskje ikke de selv, men deres foreldre. De lever i to kulturer med to språk, og er ikke helt hjemme i noen av dem.

I Workshopen trener de sin identitet og bevisstgjør sin tilhørighet gjennom øvelser, bruk av video og foto som verktøy.

Der trenes de i å uttrykke sin egen indre identitet og å lytte til andres.

Integritet

Å late som, vår tidsalder sin spesialitet. Late som vi liker og misliker, late som vi ikke ser det vi ser, late som vi ikke hører det vi hører, og late som om det som er sagt ikke er sagt, eller så later vi som om det ikke var ment.

Mitt arbeid blant unge har til hensikt å styrke deres selvinnsikt og selvfølelse. Slutte å late som, bli kjent med sine egne verdier, og hvordan bruke disse verdiene til å skape seg en god hverdag og et godt liv.

Trene dem i å stole på seg selv og ha tillitt til at de kan påvirke sin fremtid, noen ganger til og med velge den. Trene dem i fredsskapende

kommunikasjon, fred i deres verden. For deres verden er da i sannhet også vår.

Identitet og tilhørighet

Vi gir de taleføre en stemme, de som later som de ikke kan, men er svært så kunnskapsrike. De som later som de ikke vil, men har en sterk vilje. De som later som de ikke evner, men har sterke evner.

De taleføre i dette tilfelle er ungdom over hele Europa i alderen 14 – 25 år. Et vidt begrep på ungdom, tenker du kanskje. Ja, et vidt begrep som alt annet i denne Sosiale Entreprenørskaps-verden.

Et bredere begrep enn sosial entreprenør finner du ikke for toleranse, omsorg, ivaretagelse, kjærlighet og oppfølging.

*«Det är en personlig utmaning
att bevisa att det går att
göra framgångsrika affärer
genom att fokusera
på människors välmående,
maximering av samhällsnytta.»*

DARKO RACKOVIC

ABOUT INGEBORG

1. She use coaching, leadership and media to raise, build and strengthen young people's identity and self-awareness
2. Through that process build a team based upon recognition and respect of both the individual and group members,
3. Leading the individual(s) and the group(s) to a new and higher level of insight in how to use media in order to reach desired changes in the community, locally, regionally, nationally, – and beyond.

Mrs Ingeborg Lykseth has through these years and a large number of workshops impressed me, time after time, by how she manages to combine the role of being a demanding, professional media worker with being a warm, caring tutor with a keen eye for each individual, helping them to recognize their personal strength(s), a stepping stone to create and nursing a team, based upon self-asserted individuals that respect and care for each other.

As a lecture, Ms Lykseth is relaxed, confident, humorous, professional, always inviting to a meaningful dialogue – never losing her steady focus on the topic treated, never failing in recognizing each member of the audience. More than once, she has amazed me by her readiness to adapt to unforeseen changes, always managing to perform and deliver, keeping her part of the deal. And, also, more than once, she has impressed me by how she sets aside the professional's personal quest for money for the sake of the good cause. Ms Lykseth is a committed social entrepreneur, in the truest meaning of that expression. And – add to that – a gentle, warm-hearted firecracker!

Sincerely Inge Fagerbakk, lecturer, Dept of Scandinavian Studies, University of Vasa, Finland.

«Du må ikke tåle så inderlig vel, den urett som ikke (angår) rammer deg selv». ARNULF ØVERLAND

Det resulterer i halsbrekkende øvelser i å bidra der hvor det virker mørkt og uten synlig vei-skilting. Der hvor krybben er tom og hestene bites. Der hvor all energi vender seg utover i kampen for å skaffe seg mest mulig og grådigheten puster i alle kroker.

En klassisk slager: dette er statens ansvar, foreldrenes, mannens, konenes, søsterens, brorens... ja kort og godt alle andre sitt ansvar og ikke mitt for; "du kan jo ikke tjene penger på dette".

Jeg tror på at alle er i stand til å være ekte. Til å være hele. Til å være det man er født til å være, og jeg tror at alle kan trene seg frem dit.

Jeg drives av resultatene jeg ser, og at alle er hele og fullstendige, med et indre ønske om å få være seg selv fullt ut med hva det måtte gi av konsekvenser.

«Kultur er en forløsende kraft i møter mellom mennesker. Brukt på riktig måte, kan du nå inn til mennesker.»

GJØRIL SONGVOLL

Disse tjenestene betales det ikke for, hvilket på ingen måte betyr at de ikke er til salgs, for det er de. Kjøperen er vanskelig å finne, for hvem vil påta seg ansvaret for de som faller mellom alle stoler? Hvem vil kjøpe en tjeneste hvor resultatene er vanskelige å måle, og definitivt ikke kan omsettes i kroner og øre?

Hva driver meg?

Jeg har en uvane eller vane, - kan ikke se på noe som ikke fungerer, uten å gjøre noe med det, eller i alle fall forsøke.

Kapittel 2 • Portretter

19 Bestem selv

LARS FINDAHL

Forretningsidé

Jeg har organisert virksomheten min slik at det er noe jeg selger og noe jeg gir bort. I sum dreier alt seg om å formidler kunnskap på et viktig og forsømt felt.

Kongslys forretningsidé har vært å utvikle moderne verktøy for folkeopplysning om personlig økonomi, som er spennende, interessant og håndterlig for alle. Vi har laget planleggings- og økonomi verktøyet Smart™. Smart er en ny måte å undervise i økonomi på, det er ny kunnskap og det er enkle og kraftfulle verktøy man kan styre egen økonomi etter. Når man jobber med økonomien sin oppdager man fort at økonomien berører de fleste viktige felt i livet, slik som helsen, familieforholdene og praktisk livskvalitet for å nevne noen. Derfor er Smart en

læring som fokuserer på samspillet mellom økonomi, helse og livskvalitet. Vi mener at formidling av slik kompetanse dreier seg om å fordele makt og vil gi økt verdighet for den enkelte.

Samfunnsbidrag

Jeg tror at alle kan være med på å forme samfunnet og komme med viktige innspill. Økonomikonseptet Smart™ er mitt bidrag til å stake ut veien mot et mer inkluderende og mer levedyktig samfunn.

Når folk tar til seg kunnskap om de ressursene som former samfunnet og oss, vil pengene miste sitt klamme grep. De vil i stedet bli en ressurs som kan settes inn i forhold til det som virkelig er viktig i livet. Når vi lever mer i harmoni med pengene kan vi som enkeltpersoner og i felle- skap flytte fokus mot humanistiske prosjekter, mot andre og mot et bedre samfunn. Det peker framover. Til nå har 12.000 personer tatt Smartkurs og fått bedre mulighet til aktivt å forme sine liv. Det er klart det betyr noe.

Visjon og mål

Mine medarbeideres og min visjon er å formidle de kunnskapene som ligger i Smart™ til skole, samfunn og private, fordi denne kompetansen er viktig for livskvaliteten og for å komme seg videre. Det ligger en betydelig gevinst for den enkelte i å få et godt grep om egen økonomi. En høy andel av samlivsbrudd og mange helseproblemer er forårsaket, eller forsterket, av en tyngende økonomi. Jeg er overbevist om at samlivsbrudd og helseproblemer som relaterer seg til økonomi, i stor grad kan unngås eller reduseres betydelig hvis Smartsverktøyet og metode ble gjort tilgjengelig og i bruk for folk flest.

Verdier

Etter mitt syn er det en rettighet å bli gitt de beste forutsetninger for å forme sine historier og liv. Det er en rettighet å kjenne mestring og løfte sine drømmer ned i gripehøyde. Dessverre er

«SE handler om å være i kontinuerlig endring. Det er et endringsarbeide som går fra innsiden og ut, og fra et bottom-up arbeid, utenfor deg selv. Samtidig.»

CAMILO HEREDIA

«Sosialt entreprenørskap
er et viktig bidrag
til global humanisering.»

KRISTEL HELENE BRANDSER

denne mestringen utenfor rekkevidden for mange. Den moderne økonomien skyver mange på utsiden av fellesskapet. Fristelsene står i kø straks man slår på TV, går på nett eller setter foten utenfor sin egen dør. Jeg har laget en metode og et verktøy som gjør disse fristelsene håndterbare. Fristelsene er koblet til forbruk, ved å motstå flere av dem forbedrer man livet sitt og tar samtidig vare på miljøet.

Vårt engasjement omfatter både samfunn og den enkelte. Greier én familie å forbedre og snu økonomien sin; er det bra. Når mange greier det blir det et moderne eventyr.

Organiseringen av bedriften,

Arbeidet med å utvikle Smart tok til i 1992. I 2000 ble jeg syk og trygdet og måtte selge bedriften jeg drev den gang. Etter at jeg ble syk fant jeg snarlig ut at jeg ville arbeide videre med å utvikle Smart hjemmefra innen de rammene som helsen tillot. Og slik ble det. Etter hvert

fant jeg frem til medarbeidere som kunne hjelpe meg fra sine hjemmekontor. Jeg dannet en vev av gode hjelpere.

I 2002 bestemte Attføringsbedriftene i NHO seg for å anbefale Smartmetoden brukt av sine medlemsbedrifter som opplæringsmodul i økonomi i sine bedrifter. Etter hvert kom flere til; organisasjoner, kommuner, helseforetak og andre.

I 2010/2011 fikk jeg til et oppsving i helsen. Derfor har jeg nå gått ned på uføregraden og flyttet kontoret ut fra hjemmet. Nå er vi et lite knippe av mennesker som jobber og brenner for Smart. Det er spennende dager.

For å kunne makte å undervise mange valgte jeg å sertifisere lærere i Smartmetoden™, som kunne ta seg av den egentlige undervisningen. Til nå er det sertifisert fem hundre instruktører i Smartmetoden™.

Hva er drivkraften?

Jeg har utviklet Smart med basis i egne problemer. Hva skal til for å snu en skakkjørt økonomi og gjøre den mer robust? Hva skal til for å være villig til å jobbe med seg selv over tid? Det var de store spørsmålene. Vel, jeg fant ut av det til slutt; selv om veien fram mot løsning var hard. Jeg ønsker ikke at alle må gjøre de samme dyrekjøpte erfaringene og bruke like lang tid for å lykkes. Jeg har lyst til å dele det jeg har sett med andre. Når man får trøbbel med økonomien følger det gjerne med en rekke nye og alvorlige problemer. Dette vil jeg være med på å stoppe eller å redusere hvis jeg kan. Og nå kan jeg med Smart™. Det er jeg overbevist om.

Vi er alle aktører

Jeg tror ikke på brikker eller brukere. Jeg tror på at moderne mennesker ønsker innflytelse over seg selv og ønsker å bidra utover seg selv. Men en må bli tilført verktøyene som gjør dette mulig. Slik kan vi alle bli aktive aktører. Vi kan ta ansvar for oss selv og bidra overfor hverandre.

Økende fattigdom under polert overflate

Norge er et av verdens beste land å bo i. Likevel opplever stadig flere en brutal virkelighet på tvers av de offisielle sannheter om hvor bra alt er i landet vårt. Sannheten mange kjenner på kroppen er at det blir stadig vanskeligere å skaffe seg bolig til en pris som står i et fornuftig forhold til inntekten. Dette gjelder særlig blant unge, blant single, blant trygdede, for studenter, for aleneforeldre, for barnefamilier, for folk som bor i byer, for innvandrere og for lavtlønnede, og for folk som ikke kan lene seg mot arv eller på støtte fra foreldrene for å oppnå finansiering for sin egen bolig. Stadig vokser antallet som ikke kommer seg ut av leie saksen, fordi kostnaden ved å bo stjeler det meste av inntekten. Den rike halvparten av befolkningen eier, den andre leier. Den grunnleggende velferden i samfunnet er med andre ord skjevt fordelt. 25 % av befolkningen eier 80 % av verdiene. Denne politikken skaper dessverre et A og et B-lag i samfunnet.

Todeling av samfunnet

Å bo og leve i Norge krever høye inntekter og lave renter på lån for å få tilgang til boliggodet. Problemet med denne politikken er at det er

så mange som ikke inviteres med på festen. Derfor snakker man om to tredjedels samfunnet.

Stadig høyere gjeld hos unge

Den gjennomsnittlige gjeldsbyrden har økt dramatisk de siste årene, i takt med de økende boligprisene og med økt forbruk. Når kostnadsnivået er så høyt og beredskapen lav for uventede hendelser, utsetter vi oss for en mulig trussel hele tiden. Vi blir en kultur preget av overmot. Det har mange prøvd på før, uten noe godt resultat. Forholdene ikke bare i Hellas, men også i USA, kan tjene som moderne eksempler.

I følge SSB oversikt over frie midler i husstandene, har 1.1 millioner husstander i Norge mindre enn ti tusen kroner i beredskap for å stå i mot uhell og kriser. Den raskt voksende privatgjelden i Norge, knyttet til bolig og konsum, registreres også med bekymring i utlandet.

I en rapport om Norges økonomiske tilstand fra Moody's (referert av Finansdepartementet på deres hjemmeside) uttrykkes bekymring for de norske husstandenes gjeldsbyrde.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/aktuelt/nyheter/2011/moodys-oppretholder>

[-aaa-ratingen-av-nor.html?id=651871](http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/aktuelt/nyheter/2011/moodys-oppretholder-aaa-ratingen-av-nor.html?id=651871)

Kunnskap endrer atferd

Vi tror ikke lenger på mantraet om at økt forbruk gir økt velstand. Det er for lett å plukke i fra hverandre. Hva som gir vekst må defineres på nytt. Med gratisportalen www.bestemselv.no ønsker vi å distribuere viktig kunnskap om økonomi, helse, jus og rettigheter som gjør valgfriheten tilgjengelig for flere mennesker. Når man formidler økonomi- og rettighetsstoff er vi med på å gjøre folk mer i stand til å bestemme over sine liv, og det er det vi vil.

Det vi i mitt firma (Kongslys AS) selger er verktøyet Smart™; for økonomi, helse og livskvalitet; verktøy som gjør økonomien din synlig for deg selv.

Kompetanse og verktøy

Penger har merkelige virkninger på oss. Mange opplever skam og angst rundt penger. Mange andre følelsesmessige forhold påvirker våre økonomiske beslutninger. Derfor har vi utviklet ulike kurs; for eksempel "flytte hjemmefra- kurs," slik at unge kan få opplæring i å unngå fellene som ligger som skinnende fristelser i samfunnet.

Det er mye å vinne på å tilegne seg motkunnskap om penger. Slik blir penger ikke bare til glede for eliten, men blir til et verktøy for alle. Bestemselv.no utfordrer konsumkulturen ved å distribuere kunnskaper i personlig økonomi til alle.

Kapittel 3 • I Grenseland

20 Inn På Tunet-løftet – Sveio kommune

RAGNA FLOTVE

Inn På Tunet-tjenester blir tilbudt over hele landet

Ingen tilbud er like. De tar alle utgangspunkt i ulike menneskelige, naturmessige og materielle forutsetninger. Både når det gjelder de behovene brukere av tjenester har og gårdens ressurser. Felles for virksomhetene er at de skaper samfunnsmessige verdier ved å løse sosiale utfordringer. Inn På Tunet-bønder er sosiale entreprenører, med entusiasme og skaperkraft.

Landbruket har mange kvaliteter utover å produsere rene og gode råvarer, holde kulturlandskapet i hevd, og sørge for sysselsetting innen matvareproduksjon og treindustri. En av disse kvalitetene er å bruke gården, og gårdens ressurser som arena for læring, mestring og livskvalitet.

Inn På Tunet defineres som tilrettelagte tilbud på gårdsbruk

Dette er i hovedsak tjenestetilbud som foregår i nært samarbeid med oppvekst-, skole-, helse-, sosial-, samt arbeids- og velferdssektorene. Tjenestene tilbys til mange ulike brukergrupper.

Tjenestetilbudene kan være innen:

Inn På Tunet oppvekst (allmennpedagogikk, spesialpedagogikk, fritid)

Inn På Tunet arbeid (arbeidstrening, attføring, tilrettelagt arbeid)

Inn På Tunet rehabilitering, helse og omsorg (rus, funksjonshemming, psykisk helse, demens)

Utover disse tilbudene er det også etablert tjenestetilbud innen integrering av innvandrere og flyktninger, kriminalomsorg og forebygging av kriminalitet.

Om lag 800 gårdsbruk over hele landet tilbyr Inn På Tunet-tjenester. Bonden har ofte høyere

«SE er når man ser et sosialt problem som man brenner for å løse, og søker å finne en økonomisk modell som kan få det til å bære seg. Det som engasjerer er det at man brenner for noe, og synes at det er så viktig at en ofrer økonomisk stabilitet.»

TRUDE SLETTEALAND

utdanning i tillegg til landbrukskompetanse. Gården er rik på muligheter når det gjelder aktiviteter. Dyrene, omgivelsene og årstidene gir store muligheter for tilpassede aktiviteter i forhold til arbeid og opplevelser for alle aldersgrupper. Brukerne får ta del i dagligdagse gjøremål på gården og utvikler ferdigheter og kunnskap i trygge omgivelser. Inn På Tunet har dokumenterte positive effekter for læring, utvikling og mestring gjennom meningsfylte aktiviteter og opplevelser.

Mangfold

Inn På Tunet representerer et mangfold av tilbud til barn og voksne i alle livets faser, med ulike behov, de fleste innenfor kommunens ansvars-

områder. Dette gjør at kommunen, i tillegg til offentlige etater som fylkeskommunen og NAV, og private aktører, er kjøpere av Inn På Tunet-tjenester fra bonden. «Gårdbrukeren er derfor en viktig ressurs når fremtidens arbeids-, opplærings- og omsorgsutfordringer skal løses.» Fra programnotat for Inn På Tunet-løftet 2010 -2012 (LMD / KRD / Innovasjon Norge.)

Inn På Tunet-løftet kom i gang i 2010

Ved å gjøre konseptet til et nasjonalt satsingsområde oppnås høyere nasjonal, regional og lokal kompetanse på området, og flere vil kunne ta del i de ulike tilbudene. Høye krav til tilbydere av tjenester vil sikre god kvalitet i tjenestetilbudet.

Samfunnsperspektiv og kvalifiserte kjøpergrupper

De fleste tilbyderne av Inn På Tunet-tjenester i dag, samarbeider med skoleverket. Et sterkere samfunnsperspektiv i debatten vil kunne gjøre mangfoldet av tilbud mer kjent enn det er i dag, og øke interessen hos andre grupper.

En viktig suksessfaktor for god nytteverdi av tilbudene er at kjøpere av tjenester kan arbeide tverrfaglig, tverrpolitisk og på tvers av de ulike sektorene.

«Eit levande innhald går ikkje inn i ei ferdigstøyp form». Arnljot Eggen

Tilrettelegging

Inn På TUNET-tilbud må tilrettelegges ut fra gårdens forutsetninger og brukerens behov. Den gode Inn På TUNET-bonden vil være en sosial entreprenør som er i stand til å skape de gode mestrings- og læringsarenaene, for de ulike brukerne. Det gode tilbudet vil være avhengig av entusiasme og evne og vilje til å se muligheter.

"Det er ikkje til å bli rik av, men me treng ei inntekt til å leva av og ei arbeidstid til å leva med." Inn På TUNET-tilbyder.

det for å etablere system for møteplasser; lokalt, regionalt og sentralt. Et godt nettverk, der kjøpere og tilbyder møtes, gir økt kompetanse og trygghet rundt de ulike tilbudene.

Inn På TUNET og folkehelse

Det er dokumentert god helsemessig effekt av menneskers møte med dyr og natur. Brukergruppene opplever også i stor grad mestring, ved å få delta aktivt i praktisk arbeid på gården. Det er i økende grad foretatt forskningsarbeid på disse områdene, der en kan dokumentere at det er svært god samfunnsøkonomi i Inn På TUNET-tilbud, for alle brukergrupper.

www.innpaaturunet.no

Samhandlingsreformen inneholder nye krav og forventninger til kommunal forebyggende innsats. Inn På TUNET bør ha en sentral plassering i dette perspektivet. Frafallet i videregående skole er et annet eksempel, der Inn På TUNET-tiltak kan bidra til bedring av folkehelse.

Forutsigbarhet

Mange bønder ønsker å yte Inn På TUNET-tjenester. Utfordringene ligger i å våge å satse. Det vil i mange tilfeller være nødvendig med bygningsmessige investeringer og kompetanseutviklingsarbeid. Langsiktige avtaler og gode kravspesifikasjoner fra kjøper sin side vil kunne skape den tryggheten som skal til for at flere våger å etablere Inn På TUNET-tilbud.

Møteplasser og nettverksbygging

Innenfor prosjektet Inn På TUNET-løftet, arbeides

21 VERKET i Larvik

HEIDI MEEN JOHANSEN

Lav terskel, høyt under taket og mange rom

Ordene beskriver ikke bare bygningen Kongegata 1 i Larvik, der VERKET holder til. Ordene kan like gjerne betegne selve VERKET.

Antagelig er det også derfor VERKET har fått utvikle seg fra å være et prosjekt med usikre driftsmidler, til å bli en fast tjeneste i kommunen. De har kanskje sett at det lønner seg?

Lav terskel

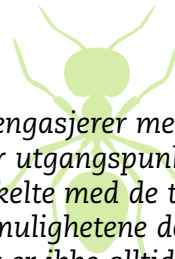
Det kreves verken utfylling av søknadsskjemaer eller rekvisisjon fra lege for å komme innenfor dørene på VERKET. Det eneste kriteriet for å bli medlem, begrepet «bruker» brukes bevisst ikke her, er at du av en eller annen grunn står utenfor arbeidslivet.

VERKETs medlemmer er derfor personer i alle aldre, av begge kjønn, med ulike bakgrunner og individuelle grunner, for å gå over terskelen til de innbydende lokalene i Kongegata. Mange har blitt veiledet dit av fromsorgen, klassiske tiltaksinstitusjoner, helsesøster, ungdomsskoler, psykologer, fastlege osv. Andre har hørt om VERKET via jungeltelegrafene – eller lest en av de mange reportasjene i Østlands-Posten. Eller kanskje har de fått med seg suksesshistorien til Heidi Kongsteien, tidligere medlem, nå blomstrende VERKET-ansatt?

Men terskelen er lav på flere måter. Alle som ønsker å bli medlem av VERKET, får umiddelbart en oppstartsamtale med påfølgende oppstart. Noe av tanken bak virksomheten på VERKET er nettopp at tilbudet skal tilpasses den enkelte – og da er det et poeng at den enkelte ikke må vente i lange tider, men kan begynne når behovet er der.

Terskelen er dessuten lav når det gjelder forventninger. Ingen behøver å ha prestasjons-

angst på VERKET. Målet er ganske enkelt å tilby de som trenger det en meningsfull hverdag, et sted å gå, et sted der de kan gjøre noe de selv har lyst til å gjøre. Håpet er at tiden på VERKET bidrar til å gjøre personen mentalt sterkere til neste skritt på veien.

«SE engasjerer meg fordi det tar utgangspunkt i å se den enkelte med de talentene og mulighetene de har. Det er ikke alltid mye som skal til for å skape store, betydningsfulle endringer for mennesker. Det handler om å få tak i livsmot og livskraft, og legge til rette for mestring.»

CECILIE VERDE

Høyt under taket

På VERKET finner du de som har et langt arbeidsliv bak seg, men som ikke lenger kan jobbe fordi de har fått en kronisk sykdom, de som ennå ikke har kommet inn i arbeidslivet, de

som sliter med psykiske lidelser, de som soner med lenke, de som er mellom jobber, de som venter på utredning, de som har møtt en vegg, de som er som deg og meg, men som av en eller annen grunn står utenfor arbeidslivet; for en kortere eller lengre periode. Slikt blir det høy takhøyde og inkluderende atmosfære av.

Grunnen til at den sammensatte gruppen ikke kalles brukere, men medlemmer, er at de skal slippe å føle seg stemplet. På VERKET er de bare seg selv, en som for eksempel deltar på skrivekurs, spinning, kor, maling, redesign, foto, jobber i kafeen, eller som kanskje bare vanker på VERKET.

Oppstartsamtalet er til for å kunne legge til rette for den enkelte. For ikke bare har medlemmene ulike bakgrunn, de har også ulike interesser, ønsker og ressurser. Og metoden er såre enkel. Den handler om å fokusere på den enkeltes ressurser, samt å spørre: *Hva kan du? Hva har du lyst til? Hvor har du eventuelt lyst til å bidra?* Derfra er det prøving og feiling, hvis det er nødvendig, helt til personen finner en aktivitet som passer. Og det gjør de fleste, for mulighetene er mange og rammene – og rommene – er ufarlige og trygge.

Mange rom

Det første rommet man kommer inn i når man entrer Kongegata 1, er en innbydende, fresh og tilsynelatende vanlig kafé. Der serveres hjemmelaget suppe, ferske rundstykker, kake, og kaffe av alle slag. Alt til en billig penge. Kafeen er så innbydende at ikke-medlemmer av og til skulle ønske de var medlemmer.

Tanken med kafeen er at medlemmene skal ha et trivelig sted å være - på dagtid. Det skal være et sted å senke skuldrene og møte andre, et sted man kan være stolt av å ha vært på, et sted blottet for institusjonspreg og assosiasjoner i retning av sykdom.

«Både fordi jeg ser mange skadevirkninger av forretningsdrift som er usosial, og fordi det myldrer av uløste problemer som trenger at noen tar initiativ. Rent frivillig arbeid kan føre til utbrenning og misbruk av mennesker. Det er nødvendig å få noe igjen for innsatsen. Å se at mennesker blomstrer opp og lykkes med sine liv gir livsglede og opplevelse av mening som ren inntekt ikke kan gi.»

SIGRID MARIE REFSUM

Men på VERKET er det som sagt mange rom, og i disse rommene foregår det mange ulike aktiviteter. Det skrives, spilles, synges, sys. Alt med kyndig veiledning. Lærerne på VERKET er godt kvalifiserte, enten de er musiker, designer, danselærer, kunstner, kokk eller klarinett-pedagog. Profesjonalitet er stikkordet. Og med det følger motiverte kursdeltakere og gode produkter. Så gode at det nå har blitt behov for det nyeste rommet på huset, BUTIKKEN, et

lokale for salg og visning av ting laget i produksjonslinje på huset.

VERKET er ment å være et aktivitetssted, ikke et behandlingssted. Eventuell behandling tar andre institusjoner seg av. På VERKET skal man få lov til å utvikle sine friske sider, til å gjøre det man har mest lyst til; kun for sin egen del. Det er da det magiske skjer. Positive tilbakemeldinger. Opplevelse av mestring. Som igjen gir ringvirkninger...

VERKET virker

At VERKETs brukerfokuserte oppskrift, med vekt på det friske, det frivillige og det lystbetonte har noe for seg, kom klart til syne i fjor, da VERKET igjen sto i fare for å bli lagt ned. Da mobiliserte medlemmer som ikke-medlemmer ved å skrive leserbrev i Østlands Posten og opprette støttegrupper på Facebook. Brukerundersøkelsen våren 2010 understøtter dette. På spørsmålet «Hvor fornøyd er du?» svarte 84 av 109 «svært godt» og 20 «godt». Om noe kunne vært annerledes? «Ja, at politikerne gir oss trygghet på at tilbudet vil vare og forstå at VERKET er og gir livskvalitet for oss som har falt utenfor arbeidslivet.» (46 år ufør)

Det er kanskje vanskelig å tjene penger på folkehelsearbeid, men det er lett å se at økt livskvalitet kan spare samfunnet for andre potensielle, og ellers sannsynlige, utgifter. VERKET er sosialt entreprenørskap i praksis.

«Tua Lund og Marion Gjertsen håper NAV og kommunen skjønner at det er god økonomi å la folk som dem, holde seg i form i stedet for å bli pasienter. Vi har tenkt å spare kommunen for masse penger vi, ved å trene på VERKET.» (Østlands-Posten 10.11.10)

22 Dybdesyn både på lakk og mennesker

GEIR BRIX

Etter 10 år i Sandefjord er ikke Brix bilpleie og bilvask AS bare gode på vasking, polering og rensing av bil og båt. De tar også sosialt ansvar og ansetter mennesker fra utsiden.

Sosial ansvarlighet handler både om arbeidsmiljø, jakten på det gode arbeidsliv og om å vise at bedriften evner og gjøre noe utover primærdrift. Vi ser på virksomheten vår som en del av et større verdiskapingsprosjekt, sier eier og daglig leder i Brix bilpleie og bilvask AS, Geir Brix.

Annerledes kompetanse

Brix bilpleie og bilvask AS har integrert sosial ansvarlighet i sin forretningsplan. Dette har skjedd som resultat av erfaringen med å ansette blant annet Robert Tostrup, som etter å ha sittet inne tilhører en gruppe som har vanskeligheter med å få innpass i det ordinære arbeidslivet. Det betyr ikke at Robert ikke har mye å tilføre en bedrift som Brix bilpleie og bilvask AS. Tvert i mot. Med sin kompetanse i markedsføring, kommunikasjon og salg har han allerede tjent inn langt mer enn sin egen lønn, forteller Geir.

Samarbeid i lokalsamfunn

Den sosiale ansvarligheten går lengre enn å ansette annerledes kompetanse fra utsiden. Brix bilpleie og bilvask AS har konkrete planer om å inngå samarbeid med andre lokalsamfunn om løsninger for veier tilbake til arbeidslivet. Etablering av flere filialer skal gjøres i samarbeid med lokale aktører og gjennom å rekruttere og lære opp mennesker som står utenfor arbeidslivet.

Og det er ikke bare vask og polering som utføres i en bilpleiebedrift. Her er det like viktig å være god på den daglige driften som kundebehandling, ledelse, salg og markedsføring. Vi vil derfor gi opplæring i alle deler av forretningsdriften, fortsetter Geir.

Verdifullt innad i bedriften

Å drive en sosial ansvarlig bedrift gir også positive ringvirkninger utover å få bidra til å løse samfunnets utfordringer og styrke bedriftens omdømme. For Brix bilpleie og bilvask AS betyr **et aktivt samfunnsansvar** at bedriften skaper en identitet basert på et større verdiskapningsperspektiv, enn det rent finansielle. Et slikt perspektiv gir de ansette muligheten til å samles om et felles prosjekt, om å skape bevegelse og verdi for flere enn oss selv, sier Geir, og avslutter; og dette er en viktig verdi i seg selv.

«Tenk å få mulegheit til å skapa eit levebrød av å gjera gode gjerningar! Eg brenn for å bruka kjøpekrafta vår til å gjera noko for andre. Takk til alle sosiale entreprenører som har inspirert meg.»

VIGDIS JORDAL

Kapittel 3 • I Grenseland

23 Broer til arbeid – Samfunnsansvar gjennom samarbeid på tvers

CATHRINE SKAR

Mange unge befinner seg i dag utenfor skole og arbeidsliv

Tenk om ungdommene selv sitter med løsninger på hva som skal til for å bevege seg inn i arbeid og tenk om næringslivet fikk erfare at ungdommene både har ressurser og kompetanse de trenger? På NAV Grünerløkka samarbeides det på tvers for å finne nye løsninger og kortere veier.

Det er galskap og gjøre det samme om og om igjen, og forvente et annerledes resultat.

Vi må gjøre noe annet. Vi må handle på nye måter, og utvikle alternative løsninger for å få flere i arbeid, gjennom å i større grad legge til rette for reelle opplæringsmuligheter i arbeidslivet. Nøkkelen er et godt samarbeid med bedriftene og ungdom som evner å omsette erfaring til arbeidsnyttig kompetanse. Det er vi er i gang med nå, sier Hanne Aspelin leder på NAV Grünerløkka. Vi vet at effektene av opplæring og kvalifisering er størst i det ordinære arbeidslivet. Da må vi finne ut av hvordan vi kan bruke ressursene våre til å få til mer av det som fungerer. Et samarbeid på tvers har allerede vist oss flere og bedre løsninger, fortsetter Aspelien.

Samarbeid

Det igangsatte arbeidet gjøres i samarbeid med brobyggerorganisasjonen og sosialentreprenør KREM. En gruppe ungdommer på Grünerløkka har nettopp fullført workshopen **Skjulte Talenter**. En workshop prosess med fokus på ressurser, talenter og muligheter.

Skjulte Talenter er denne gangen et samarbeidsprosjekt mellom NAV og KREM, der Teaterrådet, Gatekunstakademiet og SweetChilli også har bidratt inn i prosessen og resultatene. Rap-duoen Emir og Lillebror har laget låten **Skjulte Talenter** og lanserer i disse dager musikkvideoen. Det opprettes også en egen nettside kalt www.skjultetalenter.com.

I dialog

Parallelt med workshopen går NAV og KREM sammen inn i dialog med lokale bedrifter, og henter ut erfaringene næringslivet har, med å rekruttere og inkludere arbeidskraft som i dag mottar ulike stønader i NAV. Målet er å utvikle nye veier basert på kunnskap om mulighetsrommet i arbeidslivet, og samtidig synliggjøre effekter av mer (effektiv) gunstig bruk av virkemiddelapparatet. Det er også et mål å gi arbeidslivet erfaringer knyttet til effekter ved bruk av ungdommens kompetanse, sier Håkon Nesheim i Miljø og Kvalifisering i Bydel Grünerløkka. Erfaringene og løsningene næringslivet sitter med, gir oss en unik mulighet til å se på hvordan vi skal legge til rette for et godt samarbeid, som muliggjør flere veier inn i arbeidslivet for målgruppen vår.

«Ungdommene har erfaringer, kompetanse og ressurser, men mangler ofte muligheter til å ta dem i bruk. Vi trenger flere broer til arbeid», sier Ailin Strømsholm avdelingsleder i NAV Grünerløkka sosial.

«Spør ikke hvordan kan jeg tjene penger? Spør heller hva kan jeg gjøre for andre?»

PEDER GIERTSEN

24 Prosjekt Hortensia

HILDE DALEN, SISSEL KRUUSE MEYER OG SIRI MYHRE HAUG

Bekjempelse av fattigdom blant barn og unge i Horten kommune – utvikling av modell og metode.

Mål og visjon

Prosjektet Hortensias hensikt har vært å bidra til å bekjempe fattigdom blant barn og unge i Horten kommune. Igangsatte tiltak og aktiviteter skulle ivareta et foreldreperspektiv, et barne- og ungdomsperspektiv og et medvirkningsperspektiv. I prosjektperioden var målet at det skulle utvikles en tjenestemodell og praksismetode som ivaretok behovet for helhetlig, koordinert og brukerorientert bistand. Sentralt for arbeidet var etablering av varige strukturer for tverretattlig, brukerorientert bistand, basert på erfaringer i prosjektperioden.

et forsknings- og utviklingssamarbeid med Telemarksforskning der aksjonsforskning og aksjonslæring har stått sentralt.

Organisering

Organiseringen har vært av en annen karakter enn tradisjonell prosjektorganisering. Innenfor en tradisjonell prosjektorganisering finner vi en styringsgruppe øverst i pyramiden, som fattet beslutninger som aktører nedover i pyramiden skal rette seg etter. I en slik pyramide er målgruppen for arbeidet ofte utenfor en forslag- og beslutningsposisjon. Prosjekt Hortensia er organisert etter en omvendt prosjektpyramide. I denne organisasjonsformen er både påvirknings- og beslutningsstruktur endret; det vil si målgruppen for prosjektet, som er brukere av Horten kommunes, og NAV Hortens tjenester og saksbehandlere, har fått utviklings- og

NAV Horten, Familiehuset i Horten kommune, som er en koordinerende tjeneste rettet mot utsatte barn og unge i Horten kommune, og KREM, som er en sosialentreprenørs og brobyggerorganisasjon, har vært kjerneaktører i prosjektet og utgjør et likestilt koordinerings- og prosjektteam. I tidlig prosjektfase ble det inngått

beslutningsmyndighet i samarbeid med saksbehandlerledet.

Aktivitetsplass for brukere

Prosjektet har oppnådd resultater både på modell, metode og individnivå. I 2008 ble det etablert et KREM-senter for lokale brukere i

Horten, som ble drevet av ei lokal brukerressursgruppe. I 2009 ble senteret endret til et mobilt senter. KREM har i prosjektperioden tilbudt aktivitetsplass for brukere som har behov for egenutvikling under veiledning, samt endrings-

utøvere, ble etablert. Familiehuset er utviklet både som del av Hortensia og som selvstendig aktør. Dette er en ressursarena, der ulike instanser som har med barn og unge å gjøre, kan møtes for drøfting, veiledning, tiltaksutforming

metodekurs for fagutøvere og brukere. Personer som sto utenfor arbeid og aktivitet, har gjennom KREMs tilbud kommet over i en aktiv hverdag, med klare fremtidsplaner. Videre har KREM gjennomført "Skjulte talenter", en innsats rettet mot utsatt ungdom. NAV Horten kvalifisering har benyttet KREMs avklaringsmodell og enkeltbrukere har gått fra passiv stønadssituasjon, til en aktiv hverdag.

NAV Horten brukersenter (mottaket) og KREM har påbegynt samarbeid om hva som skal kjennetegne en brukerrettet forvaltning.

I løpet av 2010 påbegynte NAV Horten et systematisk samarbeid med Familiehuset, der faglige dialoger om familiesaker sto sentralt. I 2011 utviklet dette seg til faste fora mellom NAV, barneverntjenesten og helsetjenesten, der kollegiateam som tverrfaglig møteplass for fag-

osv. Dette skal legge grunnlag for en koordinert innsats. I regi av Familiehuset er det også igangsatt en rekke grupper og aktiviteter rettet mot barn, unge og familier, herunder ulike mestringsgrupper.

I 2009 og 2010 hadde prosjekt Hortensia fokus på ungdom. Dette har blant annet avstedkommet prosjektsamarbeid mellom ungdomsskoler, videregående opplæring, Familiehuset, KREM og NAV.

Erfaringer

Samlet viser erfaringer at Horten kommune og Horten NAV i vesentlig grad har endret sin praksis, knyttet til saker der barn, unge og familier er involvert. Det ser vi særlig på modellnivå der koordinert, samordnet og helhetlig innsats er betydelig bedret og styrket. På metodenivå er det også gode erfaringer i retning av en mer

---

koordinerende fagutøvelse, der medvirkning står sentralt. Fortsatt gjenstår det en enda tydeligere innsats knyttet til brukermedvirkning; forstått som likeverdig partnerskap mellom fagutøver og bruker. Dette har vært en av Hortensias verdier og fremste ambisjon på metodenivå. Vår vurdering er at medvirkning fremmer mestring.

Hvis vi skal bekjempe barnefattigdom, må barns foresatte oppleve mestring av hverdagslivet. Vår anbefaling for det videre arbeid med å bekjempe barnefattigdom i Horten kommune, er derfor å rette oppmerksomheten mot å øke foreldres mestringskapasitet. Dette kan blant annet skje gjennom å øke fokus på barnefamiliers særlige situasjon, der tilgang til arbeid, utdanning og økonomisk sikkerhet er sentralt. Samt øke oppmerksomheten på betydningen av at fagutøvere har en medvirkende og likeverdig praksis i møte med foresatte.

Kapittel 4 • Samarbeid på tvers

25 Grasrotrøster fra 3 workshops

Workshop 1:

24. – 25. mars i Operaen

Det finnes et utall antall mengder definisjoner på hva sosialt entreprenørskap er. Alle prøver å lete etter den optimale riktige som kan puttes inn i en boks/bok. Glem det. Det er **du** som bestemmer hva som er riktig for deg. I planen presenterer 58 mennesker **sin** versjon. Disse ble bla spurt på en workshop:

<http://partnershipforchange.net/>

Mangfold vinner!

Workshop 2:

6. august på Notodden

Open space Notodden: Hva skal til for å gjøre suksess som sosial entreprenør i Norge?

Som en kommentar til det ovenstående, som jeg også var inne på i workshopen, vil jeg si at man ikke må se begrensninger i forhold til det litt trøblete i å løse administrative problemer/utfordringer.

Man må gjøre som man har gjort i bedriftssammenheng siden tidenes morgen, man må ansette eller alliere seg med noen som er gode på dette feltet og som kan ta denne biten.

Man må ikke og kan ikke være god på alt. Og man lærer etter hvert, bare ikke la erfaringene bli for dyrekjøpte!

http://www.mothercourage.no/sosialt_entreprenoerskap/se_piloten/frontpage/Workshop-Open-Space-Notodden-SE-Piloten-6.-august.pdf

Arne Bagnø Årgren presenterer sin gruppe:

Hvorfor er det viktig å kjenne lover og rettigheter rundt egen aktivitet?

For å kunne drive en aktivitet langsiktig innenfor sosialt entreprenørskap, må man kjenne til hvor mulighetene ligger, i forhold til å få inn driftsmidler av ulik type over tid.

Det mest nærliggende vil være statlige støtteordninger man selv har krav på. Men også hvilke stønader/trygder ansatte kan ha krav på i forbindelse med virke i din bedrift.

Og så finnes det private legater og potensielle sponsorer i markedet hvis du kan få dem til å tro på din ide!

For den daglige drift må man ha oversikt over ulike økonomiske tilskuddsordninger slik at man kombinere disse med lønn og ytelser man betaler fra egen lomme.

Man må sørge for å drive lovlig i forhold til lovverk for arbeidslivet. Viktig å kjenne til for eksempel arbeidstidsbestemmelser, importbestemmelser i forbindelse med import av varer fra utlandet, moms og skatteregler etc.

Elin Zenker Aune presenterte tema:

Hvordan gå fram for å få finansiering/støtte/ressurser til et entreprenørskap prosjekt?

1. Drøm og visjon • Man må være en ildsjel i mage og hjerte – og drømmen må formuleres i en enkel visjon
2. God idé/forretningsidé • Ideen må være unik og spennende og forretningsideen må være konkret og tydelig
3. Mål og hensikt • I en presentasjon/formidling må det være klare mål og hensiktene må være tydelige og ekte
4. Handling • Spille på det sosiale ansvar og hvilke handlinger som skal til for å iverksette dette på en enkel måte
5. Konsekvenser • Beskrive for mottaker hvilke konsekvenser som foreligger hvis man ikke bidrar med støtte
6. Begeistring, glede • ...og indre drivkraft er **alltid** viktig for å overtale mottaker
7. Gode rapporteringsrutiner • Være klar og tydelig på en systematisk rapporteringsrutine med innhold som er enkel og tydelig

8. Dokumentasjon • Ha et internt system som bidrar til at intern, så vel som ekstern, dokumentering er enkel å frem-skaffe. Dette gjelder (så vel) regnskapstall, statistikk og historier
9. Gode historier • Formidle de små, gode historiene med personlig engasjement
10. Langsiktig perspektiv • Være tålmodig og ikke forvente "avkastning" på kort sikt.

Brit Ring Opjordsmoen la frem følgende resultat på spørsmål:

Hvordan bygge opp et marked for varer og tjenester for prosjekter du støtter?

Design er viktig, må tilpasses vestlig mote – snitt, mønster, fargevalg, kvalitet.
 Produsere hvor man beholder koloritten/egen-skaper som speiler samfunnet (ikke i Kina for eksempel)
 Det ble gitt eksempler som Sally Ann hvor det er en finsk designer i landsbyen. Dette kan også gjøres i våre prosjekter.
 Foreta en markedsundersøkelse her hjemme, blant venner, bekjente, andre, om de kan tenke seg å kjøpe det fremviste produkt. Den som skal selge det, må selv tro på produktet/varen.
 Gripe trenden/trender – hva kommer neste år, hva blir mote da, kommunisere dette lokalt
 Branding, merkevarebygge noen få produkter
 Kapital/sponsorer er helt avgjørende
 Distribusjonskanaler
 Partnerskap
 Sosiale medier /lage grupper/ bygge på felles-skap
 Nettsteder/ blogging

Lars Almåsbaakk la frem tema fra sin gruppe:

Hvordan fortelle en historie som berører?

Bakgrunn for spørsmålet:

Lars leder et brukerdrevet fritidstilbud for rus-misbrukere på Blå Kors, og må nå mobilisere nye støttespillere for sin sak - inkludert sponsorer. Han har nylig stilt seg spørsmålet om historie-fortelling kan være en god tilnærming til en slik mobilisering.

Gruppens svar:

Gruppen bekreftet betydningen av historiefortel-ling og ett råd ble spesielt fremhevet: Fortell din personlige historie (i forhold til din sak, vel å merke)

Dersom din historie har kraft til å nå tilhørerne blir de interessert i din sak.

De opplever noe gjenkjennelig, troverdig og ærlig.

Dette kan skape tillit, identifikasjon og lyst til å bidra.

Dette kan skape felles mobilisering om saken. Folk føler at de vil være med deg på å gjøre en viktig forskjell.

Når du tar med folk på reisen videre får dere flere personlige historier å fortelle.

Så er det bare å lære mer om hvordan en god historie fortelles!

Kristin Storhaug la frem fra sin gruppe:

Hvordan bevisstgjøre (seg) eget nettverk?

Bakgrunn for spørsmålet er en forespørsel fra gruppe i Uganda om ønsket markedstilgang på produkter.

Samtalen dreide seg i hovedsak om bruken av sosiale medier som et nettverkssted og markeds plass for produkter og historier. Leser/venn/nettverksmedlem vil ha en god historie

Viktig å lage en god historie som andre i nett-verket tenner på/en historie som berører.

Folk stiller spørsmålet: "What's in it for me?"

Alle ønsker å få noe ut av sitt bidrag.

Vi drøftet bruken av sosiale medier og faren for å overbelaste nettverket med forespørsel om kjøp og støtte av produkter. Viktig å finne en balanse slik at det ikke oppstår trøtthet/irrita-sjon over å bli pådyttet varer.

En utfordring som ble nevnt: Mht til betaling av varer tilbudt på sosiale medier er det en skepsis/usikkerhet blant enkelte til dette. Kan enkelt løses ved bruk av e-post.

**Fra workshop «Stemmer fra grasrota»,
24. september, Oslo**

http://www.mothercourage.no/sosialt_entreprenerskap/se_piloten/frontpage/Stemmer_fra_grasrota_nettnettverkssamling.pdf

Innspill til tiltak:

- Fordele oppgavene mellom ulike departement
- Eget område i Innovasjon Norge
- Koordinering med liste over hvem som bør vite
- Senter/møteplass helhetlig konsept med forskningstilknytning
- Mer forskning på feltet
- Sosialøkonomi som ny del
- Masterstudie
- Opplæring/kursing
- Mentorprogram
- SE fond/statsfond
- Sosiale Inkubatorer

Utfordringer/barrierer:

- Jobbe sammen - vise uttelling både sosialt, økonomisk og samfunnsmessig
- Fordommer
- Begrepsforvirring, mange definisjoner
- Endringsvilje og evne
- For liten investering
- Kunnskaps- gap/løshet i feltet på tvers
- Definisjon for aktører - ikke konsept inntektsskapende virksomhet, noen tjener mye på dagens systemer
- Media er fraværende – synlighet
- Mangel på referanser
- Snakke - gjøre
- Frykt for å slippe løs
- Selvtilfredsheten et hinder
- Vise seg fram
- Fra innsiden og ut
- Å være "for liten" og for lite kjent
- Kommunikasjonsutfordringer
- Frihet til forandring
- Retten til å bevare mangfold og utvikling
- Deling fremfor konkurranse
- Samarbeid
- Små kongedømmer
- Dynamikk
- Faller mellom alle stoler
- LO skjønner ikke hva vi driver med
- Forklare forskjellen mellom SE/Frivillighet
- Handlingsplan - utenfor rammene kan bli begrensende

Behov:

- Uforløst potensial i samfunnet
- Forandre hva vi ser på som vekst - hva er vekst og fokus på innhold
- Bygge strukturer
- Tenke, jobbe på tvers
- Oppleve at vi kan påvirke
- For fellesskap - noen som er interessert i hvem du er
- Bygge broer på flere nivåer – samarbeide
- Revitalisere på mange nivåer
- Fokus på muligheter
- Å snu mye – "berge verden"
- Verdier – verdibasert
- Se det vi får til sammen
- Videreføre nye trender
- Møteplass - koordinering - inspirasjon
- Mer kontakt, lokale løsninger
- Rom for mange løsninger
- Nødvendighet i forhold til hvordan vi ser på ressursene i samfunnet
- Bryte opp normer
- Fokus på noe annet enn materielle verdier
- Flere bidragsyttere
- Lære seg å lytte
- Nye strukturer
- Utvide synet på hva som er mulig
- Rom for å høre alle stemmene
- Positivt fokus - justeringer
- Mye ensomhet generelt - ned på eksistensielt nivå
- Lov til å vise usikkerhet/feil og definere behovet selv
- Ta tilbake ansvaret
- Behovsdrevet innovasjon
- Drepe mytene om at dagens problemer skal løses innenfor dagens struktur
- Nye måter å jobbe på
- Bruke oss selv - personlig/faglig/talent
- Nye løsninger i forhold til voksende sosiale problemer
- Utvide rammene
- Behov for å være aktør - handlende

Muligheter:

- Nok nød til alle
- Tilgang til økonomi
- Anerkjennelse - andre kvaliteter og egen-skaper
- Lære av andre/overføre modeller
- Selvstendige - bærekraftige løsninger
- Reise og lære av vellykkede prosjekter i hele verden
- Tid til å eksperimentere
- Gjøre noe med det - ta ansvar
- Vi vil det samme
- Samarbeide med nye aktører - nye stemmer
- Nettverkskoblinger, nye kanaler for samarbeid
- Samarbeid - mangfold
- Kort vei til beslutningstakerne
- Brutto Nasjonal Lykke - verdibasert samfunn
- Deling – utvikling – vekst
- Bevisstgjøre i forhold til inntjeningsmulighetene
- Verdibasert samfunn basert på andre verdier enn penger – vinn – vinn – vinn
- Økt læring/kunnskap/undervisning
- Gi økonomi et større innhold – større funksjon
- Møteplasser – uttalelse, ressurs – tenke mennesker
- Nye måleinstrumenter – hva vi måler og hvordan
- Flere løsninger

Eget ark uten overskrift:

- Sosial
- Entreprenørskap
- Likeverd som ideal
- Partnerskap på tvers
- Systemendringer
- Vise hvordan vi bidrar inn til det sosiale
- Ha med seg det større bildet
- Bevissthet om sosialt bidrag
- Overføringsverdi
- Kunne måles
- Innovasjon
- Vise mangfold også i definisjonen – eksemplifisere dem og vise ulike ståsted
- Skille mellom sosialt entreprenørskap og sosialt intraprenørskap
- Sosialt ansvar

Innspill fra Maria Myraune og Anita Alvetre:

- En sosial entreprenør fokuserer alltid på muligheter. Han/hun leter bare videre et annet sted, dersom det oppstår et hinder.
- Definisjonen på SE må ha en struktur som gir åpning og mulighet for videre utvikling. En definisjon trenger ikke nødvendigvis begrense, men snarere være en mulighet.
- Drivkraften er følelsene våre. Den sosiale entreprenør er ikke bare engasjert fra hodet, men brennende og dypt engasjerte fra hjertet. Gir evnen til å brette opp ermene og gjøre et løft sammen. Ikke bare sitte og vente på en løsning.
- Sosialt individuelt ansvar og bevissthet bør inn allerede på barneskolen. Det handler om at man må skape en bevisstgjøring rundt det at hvert enkelt menneske påvirker vår verden.
- Trenger å vite at det er et individuelt ansvar som hver enkelt har.
- Individuelt betyr ikke at man skal gjøre det alene, eller at man ikke skal samarbeide, men at det er et individuelt ansvar **også**.

Innspill fra Else Jorunn Tovshus:

For å kunne generere mer og bedre innovasjon i den sosiale sektor, må det legges til rette for frie, uavhengige og dynamiske innovasjonsarenaer i landet:

Åpne(, samarbeidende) samarbeidsarenaer i dialog mellom:

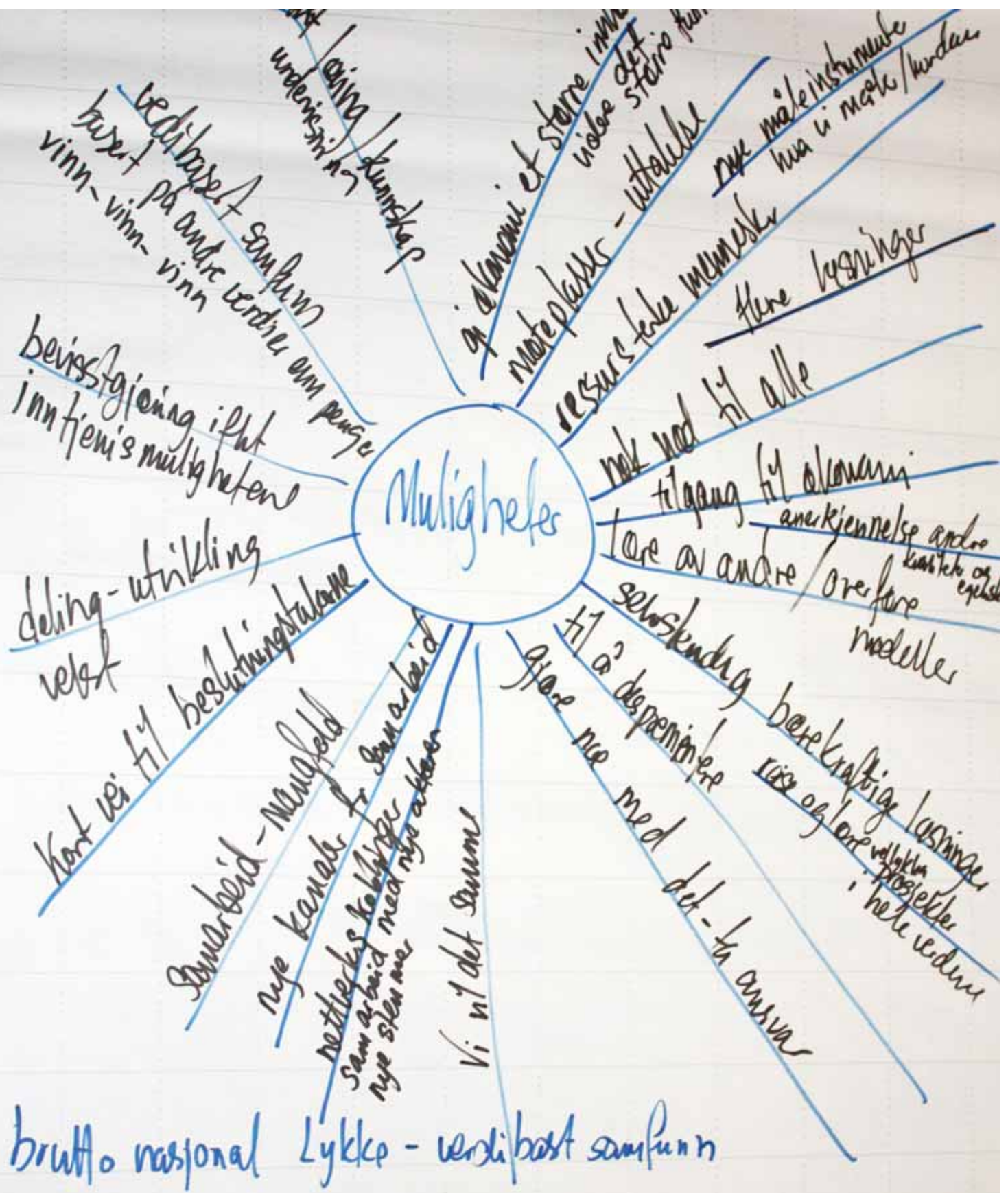
- Praktikere
- Akademikere
- Forskere
- Bedrifter/organisasjoner
- Kommuner
- NAV
- Myndigheter

Muligheter

26 Fokusområder

BITTEN SCHEI

Et nytt paradigme

Denne delen av handlingsplanen tar for seg noen temaer som kjennetegner et nytt paradigme, og må sees i sammenheng med de endringer som skjer i samfunnet. Global økonomisk nedgang, frigjøringsprosessene i den arabiske verden og scenarioene for Europas økonomiske nedgangstider, representerer en fremtidig trussel også for Norges åpne økonomi. Noen kaller det en forskjellskrise, der flere og flere faller utenfor samfunnet uten å få grunnleggende behov tilfredsstilt. Fattigdommen øker, og de sosiale nettverkene forvitrer. I de mest kriserammede landene opplever vi at offentlig velferd saneres, offentlig eiendom selges ut til spottpris, lønninger og pensjoner kuttes dramatisk, stadig flere

kastes ut fra sine hjem, arbeidsløshet, fattigdom, nød og elendighet har en eksplosiv vekst. Dette er symptomer på at det systemet vi har i dag overhodet ikke er bærekraftig, verken sosialt eller økonomisk. Sosialt fordi tvangen til omstillinger, effektivitet, produktivitetsøkning, og stadig mer vekst går utover sosiale bånd og vår psykiske helse.

Slik det er blitt i økende grad de siste 30 årene har markedet blitt middelet til selvrealisering. Markedet og den individuelle friheten i vår del av verden er blitt fetisjert. Mange sosialfilosofier og sosialpsykologer kobler den økende fetisjeringen av den individuelle friheten som nevrosefremmende.

”Jeg er overbevist om at vår kultur har skapt patologiske idealer knyttet til ideen om selvrealisering. Konkurransøkonomiens prestasjonskultur har erobret nye områder, som barnehager, skoler og hjem. Det er mestrings, og ikke omsorg som i dag er nøkkelford for oppdragelsen,” sier Per Are Løkke i en kronikk i Dagsavisen. Han fortsetter; ”Det er noe paradoksalt ved vår kultur. I noen rom snakker vi høylytt om å se og gi plass til hele mennesket, om farligheten ved alle former for generalisering, om viktigheten av å se at den andre er et **du**. Men rett ved siden av denne nestekjærligheten ser vi en antihumanisme i vill vekst. Humanismen skyves til side av ‘management’. Barn og ungdom kartlegges, diagnostiseres, evalueres og styres på en måte som ville vært utenkelig for bare noen tiår tilbake. Ungdommens selvhat er et presist bilde på hvordan det oppleves å leve i et samfunn med ‘syke prestasjonsideal’ og samtidig bli sett og oppfattet på instrumentelle måter.»¹

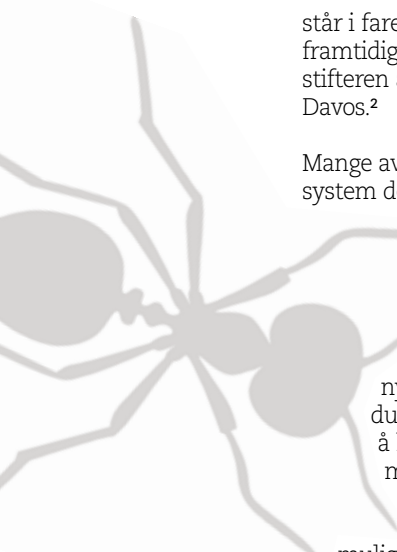
«Vi har et generelt moralsk gap, vi er ute av likevekt, vi har neglisjert investeringene i framtiden, vi har undergravd det sosiale fellesskapet og vi

«Arbeider for å etablere
et senter for
sosialt entreprenørskap i Oslo.»

MATHIAS STORM MICHELSEN

¹) http://www.dagsavisen.no/nyemeninger/alle_meninger/cat1003/subcat1018/thread241507/?layout=button_count/ Per Are Løkke

står i fare for fullstendig å miste tilliten hos framtidige generasjonene,» sier Klaus Schwab, stifteren av Verdens økonomiske forum (WEF) i Davos.²

Mange av oss ønsker noe radikalt annet. Et system der pengene ikke er målet i seg selv, men menneskelig velvære. Ikke rikdom i form av penger, men et rikt liv sammen med andre. Vi har jo allerede mer enn nok velferd i Norge. Vi trenger ikke mer velferd, men en bedre omfordeling. En ny generasjon av sosiale entreprenører dukker opp. De etablerer virksomheter for å løse sosiale problemer på innovative måter og bruker forretningsmessige tilnærminger til å skape sosial endring. Gode sosiale entreprenører gir nye muligheter for utsatte grupper, mobilisere ressurser og sprer nye løsninger på sosiale problemer på kostnadseffektive og behovsbaserte måter.

Medvirkning

Den sosiale entreprenøren er avhengig av kunnskap og kompetanse på forskjellige områder for å etablere og utvikle sin bedrift. Virksomheten er inkluderende ved at marginaliserte grupper som fattige, yngre arbeidssøkere, innvandrere, fysiske og psykiske uføre, langtidsledige og personer i en usikker sysselsettingssituasjon er målgruppen og med i utvikling av bedriften. Prinsippet er ikke å gjøre noe for, men sammen med målgruppen det gjelder. Dette partnerskapet skiller seg fra tradisjonelle løsningsmetoder gjennom å handle om individuelt tilpasset skreddersøm.³

Reell brukermedvirkning krever et balansert partnerskap bygget på likeverdighet mellom fagpersoner og brukere. Det utfordrer maktbalansen – hvem skal bestemme hvordan tjenestene skal planlegges og gjennomføres? Derfor er reell brukermedvirkning avhengig av en organisasjonskultur og en ledelse som har fokus på – og vektlegger betydningen av – at brukerne deltar aktivt og inviteres inn i der hvor avgjørelser tas. Reell brukermedvirkning krever også at de brukerne som skal representere andre brukere, har et avklart forhold til egen problematikk og kan se ut over egen situasjon.⁴

Ikke styrt av profitt

People first. Sosiale entreprenører setter sosiale mål først. Og det skaper noen utfordringer ved at bedriften skal være en selvstendig juridisk enhet, og må ha inntekter for å dekke lønn, administrasjon etc, samtidig som målet er sosialt. Og du må kunne klare deg over tid. Ofte kan det ta mellom 3-5 år før bedriften blir bærekraftig og selvgående. For å lykkes er en først og fremst avhengig av en indre visjon og drivkraft. Det er fordelaktig med litt gründererfaring. Har du ikke det, er det først og fremst kompetanse i forretningsdrift som trengs. Profesjonell hjelp til å utarbeide og legge fram prosjektplaner/forretningsplaner og lånesøknader som er lettfattelige for potensielle investorer, kan være til hjelp. Men i bunnen er det sosial entreprenørens visjon som er den viktigste drivkraften. Resten kan en lære underveis. Folk som er gode til å skrive søknader når bedre frem i systemet, enn de som er best på det praktiske. Det er synd, fordi det nødvendigvis ikke betyr at ideen og gjennomføringsevnen er bedre. Til syvende og sist er det din begeistring og engasjement for det du holder på med og tror på som er det du får gjennomslag på.

Et annet lederskap

Mange av de sosiale entreprenørene vi møter, utvikler en metodikk vedrørende sin involvering av brukerne. Mye av kompetansen handler om å utvikle sosial kapital; bygge relasjoner mellom mennesker, synliggjøre menneskelige ressurser, og støtte mennesker som står i en marginalisert situasjon. Samtidig må en lære å kommunisere med politikere, virkemiddelapparat, bedrifter, media osv, for å synliggjøre sitt budskap og skape involvering og eierskap. Dette er en type lederskap som inspirerer i kraft av sin hensikt og sine verdier. Denne type ledelse og prosesskompetanse er det vanskelig å si noe generelt om, det er noe den enkelte må tilegne seg underveis i prosessen. Det er «en drypp, drypp prosess» som krever utholdenhet og stayerevne for å nå frem.

Indre kompetanse

Drevet av en dypere hensikt settes den sosiale entreprenøren kontinuerlig på prøve med sine verdier og mål. Sosialt entreprenørskap er i stor grad knyttet til aktivisme og mobilisering til fellesskapets beste. Erfaringer på dette feltet hentet fra kvinnebevegelsen på 70-tallet har vist at mange ble utbrente, fordi de glemte å ta vare på seg selv. Selvutvikling ble dermed et viktig

² http://www.klassekampen.no/59835/mod_article/item

³ <http://www.ivarjohansen.no/dmdocuments/fagbladet122011fattigdom.pdf>

⁴ <http://www.erfaringskompetanse.no/nyheter/utfordrer-maktbalansen#.T0tI2BwXFdY.email>

middel både i seg selv og for å styrke aktivister som har et engasjement som går utover egen vinning. (Inge Ås, kap. 10 - 2012) Selvutvikling og aktivisme må gå hånd i hånd skal den sosiale entreprenøren beholde energien og nå sine mål underveis.

Empowerment og selvhjelp er ikke noe fag i skolen. Selvhjelp er med på å gi et innhold og en praksis for begrepet egenkraftmobilisering (empowerment). Selvhjelp handler om de aktive prosessene der en sakte, men sikkert tar tilbake myndighet og endringskraft i eget liv, ved å ta eierskap og ansvar for eget problem. Ikke ansvar for å få til endring alene, men for å være den første beveger i egen prosess, ved for eksempel å be om hjelp. Selvhjelp og egenkraftmobilisering handler om styrkings-prosesser – å sette seg selv i stand til å bli aktiv deltaker i eget liv.

Selvhjelp og egenkraftmobilisering dreier seg om å ta tilbake problemet som drivkraft for endring. I motsetning til å sitte maktesløs og vente på at en "løsning" skal komme fra det offentlige, fra de profesjonelle. Det dreier seg om å gå inn i egne prosesser der det blir synlig at det å eie et problem også betyr at en har kunnskap. I dette ligger gjenerobringen av egne krefter. «Jeg tror på empowerment-tanker. Denne type tenking; at folk eier sitt eget problem, men at de også eier mulighetene til endring. Det er mange grunner til at et menneske ikke har det bra. Helse, økonomi, mennesker rundt... Vi tenker at alt hadde vært annerledes hvis bare det var annerledes, eller den var annerledes. Men vi kan ikke forandre andre mennesker. Det er svært mange faktorer som er med på å gjøre situasjonen vår slik den er, og det er ikke alle vi kan forandre. **Det eneste vi har kontroll over – og som vi kan endre – er oss selv.** Og når en brikke i et system endrer seg, vil det automatisk skje endringer i hele systemet. I det øyeblikket du ser dette, ser du også at det er deg selv som sitter med nøkkelen til et bedre liv. Dette er spennende.»⁵. (Kate Hoel, leder Frivillighetssentralen i Fredrikstad)

Nettverk

«Jeg blir sent på arbeidstrening, ikke for å få jobb, men for å lære språket. Men kan en shampooflaske eller en melkekartong lære meg norsk? Jeg er lei av å gå på arbeidstreningstiltak. Det er nedverdiggende å bli sendt fra bedrift til bedrift, måned etter måned, uten at noen tilbyr meg jobb», forteller en ung kvinne med somalisk

bakgrunn på Arbeidsdepartementets rundebordsmøte. De aller fleste innvandrere omgås sin egen gruppe. Når de skal finne jobb, spør de mennesker i sitt eget nettverk. Mange har få eller ingen venner med etnisk norsk bakgrunn, og dermed også få som kan introdusere dem for potensielle arbeidsgivere. Uansett om vi liker det eller ikke, så får flertallet jobb gjennom bekjentskap. Enten om det er sommerjobber, vikarjobber eller helgejobber for elever og studenter, eller lengre vikariater eller fast jobb for andre. Manglende nettverk blant etnisk norske nordmenn kan ofte være årsaken til at veien til arbeidslivet kan være lang for mange innvandrere. De blir prisgitt NAV og den enkelte arbeidsgivers vilje og innsats for å hjelpe dem med å få jobb.⁶

Nettverk handler om å skifte fokus til sosial kapital. Hvordan øke limet som holder vårt samfunn sammen – den sosial kapitalen? Gjennom nettverket kan man lære av hverandre, informere, bli inspirert og utvikle en felles kraft. Altfor mange mennesker er ensomme, og mangler håp og en følelse av tilhørighet til samfunnet. Det er økt behov for lokalsamfunn med møteplasser, der folk bryr seg om hverandre. Hvis sosial kapital ikke blir bygget, vil frakobling til lokalsamfunn øke.

Coworking

De siste fem årene har coworking dukket opp som en bevegelse som forandrer hvordan gründere og innovatører arbeider. Coworking er et løst fellesskap for selvstendig næringsdrivende, og bringer frilansere og uavhengige sammen for å dele plass og ressurser, men har siden utviklet seg til en all-around plattform for ulike typer

⁵ <http://www.selhjelp.no/filestore/Empowerment.pdf>

⁶ <http://seemaworld.wordpress.com/2012/02/24/mangfold-i-arbeidslivet-jeg-vil-ha-jobb/>

bedrifter og organisasjoner, herunder startups, sosiale bedrifter, nonprofits, og vanlige bedrifter.

Coworking er fornuftig for sosiale entreprenører på grunn av de ressurser den gir, spesielt sosial kapital. Fordeler inkluderer veiledning og coaching, ekstra tjenester som sosiale bedrifter trenger, slik som juridisk rådgivning, og mulig veiledning for finansiering.

Nettverk for Sosialt Entreprenørskap ble etablert i 2008. Dette som et resultat av coworking og kunnskapsdeling, der 13 kvinner kom sammen på Notodden under den årlige bluesfestivalen. De fortalte hverandre sine historier om hvordan de hadde fått utviklet sine prosjekter for å endre verden. Det var første gangen begrepet sosialt entreprenørskap ble introdusert for mange av dem.⁷

I 2009 – 2010 ble det seminarer på Stortinget, høyskole og andre steder for å fremme feltet og verdiene. Alt med coworking og deling som basis.⁸ I 2009 kom også boka: Vilje til endring – sosialt entreprenørskap på norsk.⁹ Den ble skrevet sammen med 20 aktører innen feltet, der alle fikk tilbud om å delta på 2 dagers skrivekurs: «Å skrive fra hjertet». I 2011 kom SE:Piloten, også vokst frem som et coworking-prosjekt med 8 sosiale entreprenører som pro bono bidro til gjennomføringen.¹⁰

Budskapet er at ingen blir god alene i dette feltet, og ingen eier sannheten. Men dersom alle bidrar med sin bit inn til et fellesskap, så får vi noe som er større enn hva vi kunne ha gjort alene. Da skaper vi en bevegelse. Og muligheter for å utvikle og gjennomføre store prosjekter er langt større enn om den enkelte sitter alene.

«Indre visjon, er det viktigste for å lykkes. Deretter er man avhengig av å anskaffe den kunnskap og kompetanse som trengs. Jeg har tro på at god koordinering kan være en stor fordel for den enkelte sosial entreprenør. Slik kan vi dele på og dra nytte av hverandres kunnskap og kompetanse, hver og en trenger ikke å kunne "alt". Noen er bedre på det ene, noen på det andre. Kunnskapsdeling og samarbeid ved å bruke hverandres kompetanse kan lette arbeidet betydelig, og spare mye tid og krefter. «En god

koordineringsløsning kan forløse det enorme potensial som ligger i sosialt entreprenørskap som et helhetlig felt, en sektor som kan løse både store og små sosiale problemstillinger i samfunnet.» (Mikael Sijalad Dahl Mack, 2012)

Sosialt entreprenørskap og delingskultur

Sosiale entreprenører skaper sosial endring og forbedrer enkeltmenneskers og gruppers livsvilkår. Motivasjonen ved forretningsdriften er sosial, ikke finansiell. Produktet, sosial endring og deling av goder, står i fokus, mens produksjonsprosessen ikke nødvendigvis må være delingsorientert. Suksessen måles i de positive virkningene aktiviteten har på folk og samfunn. For deling som produksjonsmåte forholder det seg motsatt. Her er det produksjonsprosessen som står i fokus. Selv om deling/bruk av produktet er viktig, er det delingskulturen i selve produksjonsprosessen som kjennetegner denne produksjonsmåten. Suksessen måles i friheten og kreativiteten som utløses i prosessen. Som en bivirkning gjøres produktet tilgjengelig for mange som ellers ikke ville fått tilgang til godet. Slik utøver likemenn – peers – sosiale handlinger, medmenneskelighet og sjenerøsitet gjennom nettopp å gjøre det som driver dem – utvikle og forbedre produktet, det være seg programvare eller leksikale artikler i digitale oppslagsverk som Wikipedia. Deres sosiale entreprenørskap er ikke (nødvendigvis) drevet av et ønske om sosial forandring, men av å bidra til et udefinert fellesskap. I et likemannsbasert produksjonsfellesskap gir ikke medlemmene avkall på noe som er verdifullt for dem for å gi til fellesskapet, men gjennom samarbeidet produseres noe som er av verdi for alle. Peer-produksjon innebærer å bygge på hverandres arbeid, bidra med egen tid, energi og ekspertise for å fremme et felles gode. Å skape verdier for seg selv og sine like innebærer dermed både egenutvikling og utvikling av fellesskapet, omtrent som tradisjonelt dugnadsarbeid.¹¹ (Delingskultur, Ann Therese Lotherington, Vilje til endring, 2009)

Kapital til hybride bedrifter – en stor utfordring

Et viktig ledd i utviklingen er nytenkning innenfor sosialt entreprenørskap er nye måter å finansiere dette arbeidet på. De færreste norske

⁷⁾ http://www.mothercourage.no/sosialt_entreprenoerskap/1303884474

⁸⁾ http://www.mothercourage.no/sosialt_entreprenoerskap/1303884474/hva_gjorde_vi_i_2010

^{9 + 11)} http://www.mothercourage.no/sosialt_entreprenoerskap/vilje_til_endring/frontpage/schei_roennevig_vilje_til_endring.pdf

¹⁰⁾ http://www.mothercourage.no/sosialt_entreprenoerskap/se_piloten

SE-bedrifter vi kjenner til mottar liten, om enn noe, støtte fra det offentlige. Det nyeste er NAV sin post for fattigdomsbekjempelse og sosial eksklusjon.¹² Noen har støtte fra Innovasjon Norge. Noen mottar penger fra FERD, legater, eller stiftelser. Noen få som jobber i bistandsfeltet, mottar støtte fra NORAD. Flesteparten lever av egne oppsparte midler, kreditt-kort, salg av tjenester eller produkter de er i ferd med å utvikle. Eller de har uformelle investorer som familie og venner. Crowd funding/pengeinnsamling blir også brukt. Mange har jobber ved siden av den sosiale business de bygger opp.

«Sosialt entreprenørskap engasjerer meg fordi det tenner lys i øyne som ellers ville vært mørke, fordi det gir håp i et hjerte som ellers ville vært tomt, og fordi det er når mennesker får slippe til at det skapes vekst.»

ALEXANDER BERG JR.

Hybrid kapital kombinerer et element av tilskudd (offentlige tilskudd, filantropiske midler, donasjoner) med egenkapital og lånefinansiering. Hybrid kapital innebærer ofte et tett samspill mellom offentlig og privat kapital.¹³ (Den Europæiske Unions Tidende, 28.1.2012)

«En av de store utfordringene for sosiale entre-

prenører, er å skaffe finansiering til å gjennomføre sine aktiviteter og drift. De er som regel nødt til å søke andre kilder enn kommersielle entreprenører. Sosiale entreprenører får ofte ikke (foreløpig) tilgang til vanlige støtteordninger, som for eksempel etablererstipend og prosjektstøtte fra Innovasjon Norge. De er også lite interessante for vanlige investorer ettersom avkastningen måles i sosiale resultater og verdi, og det er grunnet organisasjonsmodellen som ofte ikke er mulig å få eierandeler eller ta ut utbytte fra. Sosiale entreprenører er i større grad ofte avhengig av donasjoner fra for eksempel veldedige stiftelser og offentlig støtte. Internasjonalt har man fått øynene opp for at sosiale entreprenører trenger nye typer støttespillere og samarbeidspartnere. Venture filantropi er et nytt begrep som har vokst frem. Det betegner en støtte til sosiale entreprenører, som drives etter de samme prinsipper som kommersielle venture investeringer. Forskjellen er at filantropen her måler sin avkastning sosialt eller i samfunnsmessig betydning, og ikke finansielt. Venture filantropi kombinerer finansiell støtte med kompetansetilførsel innenfor strategi, prosjektstyring, ledelses- og organisasjonsutvikling. Eksempler på denne type aktører i Norge er Ferd, Kavlifondet, Stiftelsen "Et rikere liv" og Voxtra. De ser på sitt engasjement i de sosiale entreprenørene som investeringer, og i tillegg til penger bidrar de med profesjonell hjelp til ledelse og utvikling av organisasjonen.¹⁴ (Eline S. L. Ingstad, Vilje til endring 2009)

Mange sosiale entreprenører erfarer også at mens det er mulig å få støtte til ulike aktiviteter, er det vanskelig å få støtte til drift av organisasjonen. Og skaffe finansiering, er noe mange sosiale entreprenører bruker mye tid på uansett hvilken ressurskombinasjon de velger.

Ofte faller de mellom to stoler når de skal skaffe finansiering. De er for kommersielle til å få offentlig støtte som ideelle organisasjoner, og for lite kommersielle til å få støtte fra private investorer. Ettersom avkastningen måles i sosiale resultater og sosial verdiskaping, og organisasjonsmodellen gjør det vanskelig eller lite ønskelig å få eierandeler eller ta ut utbytte, blir de også lite interessante for private investorer. Sosiale entreprenører er derfor ofte avhengig av donasjoner og offentlig støtte. Når en skal vurdere virkemidler for å bedre kapitaltilgangen

¹² <http://www.nav.no/Familie/Sosiale+tjenester/Sosiale+tjenester/Utllysning+av+tilskudd+til+sosialt+entrepren%C3%B8rskap+2012.288190.cms>

¹³ <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ%3AC%3A2012%3A024%3A0001%3A0006%3ADA%3APDF>

¹⁴ http://www.mothercourage.no/sosialt_entreprenoerskap/vilje_til_endring/frontpage/schei_roennevig_vilje_til_endring.pdf

bør man se på mulighetene for å etablere fond eller egne ordninger spesielt rettet mot sosiale entreprenører. Det bør satses på virkemidler som sikrer mer langsiktige og stabile forutsetninger for sosiale entreprenører, og skape rammebetingelser som gjør det lettere å gå foran og drive utviklings- og nybrottsarbeid.

Ulikt syn på offentlig støtte

Det er ulikt syn på spørsmål om det er myndighetenes oppgave å bidra med aktiv finansiering av SE. «Entreprenørens fortrinn er den uavhengige rollen. I det øyeblikk SE blir knyttet opp til offentlige støtteordninger, underlagt politiske føringer, kan sosialt entreprenørskap miste mye av sin endrings- og innovasjonskraft. Det man i større grad bør se på er hvordan det offentlige totalt sett anvender sine midler. I mitt mastergradsarbeidet fra Universitet i Roskilde viste vi blant annet at samfunnet får langt mer igjen for sine arbeidsmarkedsmidler om pengene kanaliseres gjennom sosiale entreprenører. Det som også er lett å glemme i denne sammenhengen er næringslivets egen rolle som inkubator, investor og tilrettelegger for sosiale entreprenører. «Og her har politikerne et ansvar ved å vedta skattemessige insentiver og selskapsformer som kan gjøre det mer bæredyktig å etablere en sosial virksomhet eller investere i en slik» (Alexander Berg Jr. - 2012).

Bærekraftig velferd

«Måten verdiene og ressursene beskrives på i samfunnet er en del av årsaken til at grupper i samfunnet marginaliseres. Deres 'problem' er at de ikke passer inn i den økonomiske passformen som dominerer i samfunnet. Men det betyr ikke at de ikke har en verdi. Tvert imot. De besitter mangfoldige ressurser, men som vanskelig lar seg beskrive innenfor en tradisjonell, økonomisk kontekst. Den norsk-amerikanske økonomen Torstein Vebelen snakker blant annet om "de usynlige kapitalformene", de som ikke passer inn i det tradisjonelle BNP-regnskapet. Den franske sosiologen Pierre Bourdieu beskriver også en del kapitalformer som ikke passer inn i en finansiell kontekst.

Jeg tror vår utfordring videre handler om å trekke frem disse kapitalformene, og der oppfatter jeg at den sosiale entreprenøren har en nøkkelposisjon, fordi de nettopp viser at mennesker som er avskrevet av "det etablerte" likevel er verdifulle ressurser for et samfunn. I denne sammenhengen kan det argumenteres for at de høyere

utdanningsinstitusjonene spiller en viktig rolle. De økonomiske høyskolene må av-økonomiseres på en slik måte at det i større grad undervises i de sosioøkonomiske sammenhengene som råder i et samfunn. En større tverrfaglighet mellom de harde og de myke studiene må generelt være en del av det fremtidssamfunnet som skal bygges.

Jeg opplever at vi trenger en ny velferd, en som ser i stedet for å overse, en som inkluderer i stedet for å ekskludere, i det hele tatt en velferd som dyrker frem de små spirene som står i skyggen av de store grantrærne. (Alexander Berg Jr. 2012).

Steen Hildebrandt, bruker begrepet "det enkelte menneskes bæredygtighet".¹⁴ Det synes jeg beskriver selve grunnlaget for en fremtidig velferd; den som gir det bortgjemte enkeltindividet, det marginaliserte mennesket mulighet til å bære seg selv. For i det øyeblikk et menneske kan løfte seg selv, vil det også bidra til å løfte samfunnet.

«Og det er i dette perspektivet den sosiale entreprenøren har sin livsoppgave, for å bruke et slikt uttrykk, nemlig å bidra til at velferden er løftende og ikke hemmende. **Den sosiale entreprenøren er i så måte som en biljekk. Den løfter opp slik at vi kan få skiftet ut punkterte drømmer og knuste selvbilder.**» (Alexander Berg Jr. 2012)

INGEBJØRG SLETTAHJELL NANGO

¹⁴⁾ <http://www.steenhildebrandt.dk/2012/02/baeredygtighed-%E2%80%93-nogle-personlige-bemaerkninger>

Kapittel 4 • Samarbeid på tvers

27 Forslag til tiltak 2012-2015

BITTEN SCHEI OG HILDE DALEN

ETABLERING AV REGIONALE SENTER FOR SOSIALT ENTREPRENØRSKAP OG INNOVASJON

Utvikling av sosial kapital

Regjeringens arbeidsmarkedspolitikk skal legge til rette for høy yrkesdeltakelse, lav ledighet og redusert fattigdom. Egenaktivitet, individuell oppfølging og bruk av arbeidsmarkedstiltak er viktige elementer i dette arbeidet.

For å oppnå NAVs målsetting om flere i arbeid og færre på trygd, er det behov for ytterligere skreddersøm og medvirkning. I dette arbeidet trengs det nye metoder og nye aktører. Sosiale entreprenører er aktører som kan representere nytenking innenfor feltet.

Det er fortsatt stor avstand mellom enkeltindivids behov og ønsker om arbeid, forvaltningens offentlige tilbud/muligheter og næringslivets behov og ønsker for arbeidskraft. Det er mye å hente både samfunnsøkonomisk og individuelt i å redusere denne avstanden. I dette arbeidet står brobyggerrollen sentralt, sammen med utviklingen av nye samhandlingsarenaer, samhandlingsformer og metoder.

Mange mennesker mangler tillit til hjelpeapparatet, og har både dårlige erfaringer og lite kjennskap til mulighetene. Det er stort behov for uavhengige aktører som igangsettere og istandsettere for hjelpeapparatet gjennom å hente ut kunnskap fra målgruppene, og samtidig arbeide systematisk og metodisk med å spre kunnskapen og utvikle nye lokale modeller som redusere denne avstanden.

Sosialt entreprenørskap er en ny måte å tilnærme seg på, en ny vei å utvikle løsninger, knyttet til utfordringene til blant annet den manglende arbeidsdeltakelsen, ekskludering/inkludering og fattigdom i Norge. Sosialt entreprenørskap fore-

ner tradisjonelt entreprenørskap med inkluderende arbeidsliv, herunder inkludering av personer som er vanskeligstilte.

Plattform for kommunikasjon

Sosiale entreprenører tilbyr et læringslaboratorium. De utvikler og tester ut ulike innovative løsninger på sosiale problemer. Som med en hvilken som helst innovasjon, er det umulig å vite i forkant hva som virker i betydningen reduserer eller løser sosiale utfordringer som manglende sysselsetting, fattigdom og inkludering. Det er derfor nødvendig å legge til rette for å samarbeide på tvers av offentlig, privat og med

entreprenører der man kan eksperimentere for å finne fram til hvilke løsninger som er levedyktige, kostnadseffektive på sikt og skalerbare. Uavhengige sosiale entreprenører har større fleksibilitet til å eksperimentere, uavhengig av forutinntatte og standardiserte prosedyrer, byråkrati, kultur, strategiske bindinger og andre rigiditeter som man finner i etablerte organisasjoner av alle typer. De våger å tenke «utenfor boksen».

«Lag systemer som tar vare på ildsjelsfaktoren, rommer det uforutsigbare, deltagelse fra mennesker som ikke er byråkrater/eksperter på å formulere seg/kalkulere som en BI-kandidat.

Gjør det proft å være menneske med alt hva det innebærer, og la terskelen være raus og lav!»
(Kristin Berling, 2012)

Modell

Vår regionale modell er inspirert av www.kvinnovasjon.no
Målet med Kvinnovasjon er å øke antall bedrifter etablert av kvinner. Programmet er bygd opp rundt følgende strategier: mobilisering, samhandling, nettverk, mentor, profilering, gode eksempler og kompetanse. Kvinnovasjon skal ha et spesielt fokus på vekst og vekstambisjoner, men skal også være en satsing for kvinner som ønsker å starte bedrift for det lokale og regionale markedet. Programmet gjennomføres ved at det organiseres regionale prosjekter i tilknytning til de ulike miljøene i SIVA sitt innovasjonsnettverk. Disse får tilskudd i forhold til størrelsen på prosjektet. For tiden gjennomføres 15 regionale kvinnovasjonsprosjekter som involverer til sammen cirka 70 innovasjonsmiljøer. www.siva.no

FORSLAG TIL PILOTER

Det er i første omgang hensiktsmessig å prøve ut 3 piloter ved å etablere Regionale sentre i fylkene Oslo, Telemark, Møre og Romsdal. Vi har valgt ut tre fylker som har ulik størrelse, er geografisk spredt, og som det kan være hensiktsmessig å prøve ut piloter med ulik tematikk. I disse fylkene pågår arbeid med sosialt entreprenørskap på ulike måter, i styrke, fokus og størrelse. I tillegg har vi vektlagt et nordisk samarbeidsprosjekt for å løfte blikket utenfor Norge, til land som har noenlunde samme kultur og tradisjon.

Kritisk suksessfaktor = likeverdig partnerskap

Etablering av Regionale Senter for Sosialt entreprenørskap og Innovasjon gjøres som et samarbeid mellom sosiale entreprenører, departementer, NAV, kommuner, fylkeskommunen, frivillig sektor og næringslivet. Og det anvendes et bottom-up perspektiv, hvor lik verdisetting av ulike kompetanse er basis verdier.

Visjon

- Å skape lokalsamfunn som er åpen for nytenking, og som møter utfordringer med nye løsninger på tvers av sektorer.
- Å skape rammebetingelser for at ideer og utradisjonelle initiativ, som bidrar til at tiltak for økt fattigdomsbekjempelse og sosial eksklusjon får spire og bli bærekraftige, og som styrker det sosiale fellesskapet ved å ta alle menneskelige ressurser i bruk.

MÅL OG INNHOLD

Regionale Sentre for Sosialt entreprenørskap og Innovasjon skal :

1. Bidra til å sette sosialt entreprenørskap(SE) på dagsorden i Norge (i media, overfor NAV, Innovasjon Norge, departementene, kommuner, høyskoler/universiteter, næringslivet, frivillige organisasjoner etc).
2. Bedre økonomiske og juridiske rammebetingelser for SE i Norge (etablere fonds, frie stipend, økonomiske virkemidler, organisasjonsmodeller etc).
3. Etablere inkubatorer i SE for utvikling av forretningsplaner, kompetanse og nettverksbygging, samt mentorprogrammer og selvutviklingsmetoder.
4. Utvikle en felles regional portal for SE, bygge nettverk og møteplasser mellom aktørene.
5. Markedsføre ulike kurs, utdanningstilbud og program som foregår i SE, slik som SE:Piloten.¹
6. Synliggjøre FOU dokumentasjon om temaet.
7. Bidra til et internasjonalt samarbeid om SE, spesielt i et nordisk perspektiv bl.a. gjennom samarbeid med The Nordic Social Entrepreneur Research Network – SERNOC og Social Capital Forum, Göteborg.
8. Koble prosjekter og mennesker som kan dele erfaringer og lære av hverandre; utvikle en lett tilgjengelig ressursbank, så du kan finne andre prosjekter, organisasjoner og måter å jobbe på.
9. Utvikle en ressurs bank av oppdatert politikk på lokalt og nasjonalt nivå, og gi opplysninger om finansiering muligheter;
10. Tilrettelegge nye relasjoner mellom det sivile samfunn, myndigheter, offentlige institusjoner og relevante private virksomheter der kunnskapsdeling og samarbeid står i fokus.

¹⁾ http://www.mothercourage.no/sosialt_entrepreneorskap/se_piloten

1 INKUBATOR OSLO

Status Oslo:

Oslo er den region med flest sosiale entreprenører og miljøer.

En del sosiale entreprenører ønsker å arbeide tettere sammen for å løfte hverandre fram, bidra til synergi effekter og sitte i et kontorfellesskap, en "Inkubator" med andre likesinnede.

Inkubatoren skal utvikles for sosiale entreprenører som har et overordnet felles mål om samfunnsnyttig verdiskapning. De vil ha mulighet til å få tilgang til hverandre som ressurs personer, arbeide i nettverk, få tilgang på kapital og dermed øke og tilgjengeliggjøre ulike kompetanse og erfaringer som ellers ville forblitt på forskjellige steder.

Nettverkssamarbeid

Det vil også tilbys tilgang på finansiering til oppstartsprosjekter som ikke får tilgang på finansiering andre steder gjennom Mikrofinans Norge. Det tas sikte på å bygge nettverk av sosiale investorer/filantroper knyttet til inkubatoren.

Veiledning og oppfølging vil tilbys. Kursing i sosial forretningsdrift vil tilbys gjennom flere aktører, bl.a. SE: Piloten, KREM, Forretningsutvikling Oslo og Mikrofinans Norge.

Inkubatoren er også tenkt å fungere som en koordineringsinstans innen sosialt entreprenørskap og innovasjon. Behovet for å koordinere feltet opp mot myndigheter, departementer og ulike offentlige og private aktører er en kritisk suksessfaktor. Det er også tenkt at det bør være et tett samarbeid mellom de ulike regionale sentrene rundt om i landet.

Den største delen av sosiale entreprenører jobber i dag med sine prosjekter fra hjemmekontorer eller fra tilfeldig leie av kontorplass. Dette er mennesker som mangler komplette kontorlokaler som tilbyr alt av kontor utstyr, møterom samt likesinnede "kollegaer" å samarbeide og å sparre med. En SE inkubator kan være et naturlig knutepunkt for idéutvikling og engasjement innenfor sosialt entreprenørskap. Her får man som kunde tilgang på de arbeidsfasiliteter og verktøy som trengs for å utvikle ideer, lansere prosjekter, holde møter og etablere kontakter og utvidet nettverk, både faglig og sosialt.²

Fleksible løsninger

Det bør være stor fleksibilitet, og ikke stilles krav

til bare leie av fast kontorplass, men tvert imot være en svært fleksibel ordning hvor man kan stikke innom for å jobbe noen timer, dager eller på mer fast basis. Stedet bør også knyttes opp mot internasjonale miljøer innen sosialt entreprenørskap og innovasjon, tilby bibliotek innen feltet, være knutepunkt for forskere inne feltet hvor for eksempel følgeforskning kan foregå/koordineres.

Det vil også leies ut møterom og konferanselokaler. Inkubatoren kan tilby både fleksible og faste plasser alt etter kundens behov. Dette kan muligens organiseres gjennom en form for abonnements ordning eller medlemskap, men det må være mulig å prøve seg fram i forhold til tilknytningsform, og den må være veldig fleksibel slik at tilknytning kan endres raskt når behov endres. Verdien av en slik felles arena vil være i relasjonene mellom menneskene som leier plasser og deres nettverk og ideene som skapes og vokser i dette samarbeidet.

2 INKUBATOR UNGDOM TELEMAR

Tall fra NAV viser at antallet personer under 30 år som mottar uførepensjon har økt med 24% siden 2007. Psykiske problemer er ifølge Navs egne undersøkelser en av hovedårsakene til økningen. Mange føler seg som tapere, sier Stormberg-eier Steinar Olsen.³

Dagens skolesystem er alt for A4. Det er veldig teoretisert og ikke fleksibelt nok. Det gjør at mange faller av og føler seg som tapere. Mange dropper ut av skolen. Når de så forsøker å få jobb møter de ofte arbeidsgivere som kun ser etter formell kompetanse eller arbeidserfaring. Det er da de begynner å stange hodet mot veggen, sier han.

Arbeidsgivere må tørre å rekruttere folk som har hoppet av skolen, som kanskje har drevet med kriminalitet eller rus. De unge trenger som alle andre å bli vist tillit og få en mulighet i arbeidslivet. – I Stormberg har vi erfart at de aller fleste ungdom har vært veldig flinke til å ta vare på den muligheten de har fått hos oss. De har blitt lojale, stabile og dyktige medarbeidere, sier han.

De såkalte «fleskebergene» er ikke problemet, de er kun et symptom på det. Problemet er at de unge ikke blir gitt muligheten i arbeidslivet. De har møtt veggen mange ganger, og føler at samfunnet ikke har behov for dem. Dermed blir de passive, sier Stormberg-eier Steinar J. Olsen til E24.

² Unni Beate Sekkesæter, Mikrofinans Norge

³ <http://e24.no/jobbs/stormberg-eier-fleskebergene-er-ikke-problemet/20157065>

Unge velger ikke et liv i uføre hvis de har et valg, sier han. Olsen tror ingen «går inn for å bli uføretrygdet».

Hvis du prater med mennesker som en eller annen gang har vært avhengig av trygde-systemet, så forstår du kjapt at de har gjort det av nødvendighet. Ikke fordi det de ville det, sier han.

Ungdomsproblematikken er en del av en internasjonal trend.

Verden mangler 600 millioner nye arbeidsplasser de neste 10 årene, advarer ILO i sin årlige rapport om global sysselsetting. Unge mennesker rammes hardest av krisen i arbeidsmarkedet. Det er lite som tyder på en bærekraftig forbedring vedrørende en økning i sysselsettingen på kort sikt.

74,8 millioner ungdommer i alderen 15-24 år var arbeidsledige i 2011, en økning på mer enn 4 millioner siden 2007. Den globale ungdomsledigheten er på 12,7%.

Anslagsvis 6,4 millioner unge mennesker gitt opp håpet om å finne en jobb og har droppet helt ut av arbeidsmarkedet. De unge som er i arbeid, må i stadig større grad finne seg i deltidsarbeid og midlertidige arbeidskontrakter.⁴

Telemark er et tidligere industrifylke preget av omstilling og endring.

Flest uføre i Norge finn du i Telemark, færrast i Oslo. I fylker kor befolkninga har høg alder, låg utdanning, låg inntekt, høgt sjukefråvær og høg arbeidsløyse er sannsynligheita større for at talet på uføre aukar.⁵ Fylket har store utfordringer med hensyn til tilgang til kompetent arbeidskraft. Altfor mange unge dropper ut av skolen, går på trygd eller sosial stønad.

Det finnes sosiale entreprenører som jobber med tematikken i fylket. NHO, NAV, videregående skoler har ulike tiltak. De fleste aktørene har liten eller ingen kontakt med hverandre.

En ungdomsinkubator kan gi viktige bidrag til å synliggjøre hvordan møter ungdom fremtidens arbeidsmarked, og finne nye løsninger for å redusere antallet. Dette er den viktigste utfordringen vi har fremover. I Europa snakker

man om den tapte generasjon og en tikkende bombe. Hva skjer i land der så mange unge ikke kommer inn i arbeidslivet over lang tid?

Den norske velferdsmodellen har bidratt til at Norge har en høy levestandard, sammenlignet med mange andre land. Et viktig grunnlag for den norske velferdsmodellen er utdanning til alle for å sikre kompetanse.

Telemarksregionens sosiale arv som industrifylke skaper spesielle utfordringer for ungdommens kompetanse og arbeidslivets krav. Men det dreier seg ikke bare om arv innenfor familier, men også i miljøer. Dessuten er det slik at Telemark har flere industristeder som har vært utsatt for store omstillinger. Langtidsledighet skaper til tider uforhet.

NAV alene kan ikke rydde opp i dette. Det dreier seg om et omfattende samhandlingsprosjekt om vi skal få gjort noe med denne triste statistikken, sier NAV-direktør Terje Tønnessen i Telemark.

Plattform for økt innovasjon blant unge, tettere samarbeid med beslutningstakere i en dialog og kommunikasjon med sosiale entreprenører for å se på sammenhengen mellom skole, arbeidsliv og unges preferanser.

3 INKUBATOR MØRE OG ROMSDAL

Hovedaktøren i velferdssamfunnet er kommunene. Mer velferd til alle vil stå i fokus. Men kommunene må selv finne opp de smarteste løsningene, og det må skapes en kultur for nyskaping i norske kommuner/fylkeskommuner. De tradisjonelle løsningsmetoder er ikke lenger tilstrekkelige. Behovet for velferdsytelser er stigende, og vil fortsatt være stigende i mange år fremover, samtidig som ressursene er nedadgående.

Kommunen som innovatør

Kommunar har tradisjon for innovasjon. Lokalpolitikarar og kommunalt tilsette er innovasjonsarbeidarar. Deira innsats er naudsynt for nasjonal velferd og verdiskaping. Heldigvis har kommunane tradisjon for innovasjon, sier Kommunal- og regionalminister Liv Signe Navaresete.⁶

⁴ <http://www.mynewsdesk.com/no/pressroom/fnsambandet/news/view/mangler-600-millioner-nye-arbeidsplasser-34810>

⁵ <http://www.tv2.no/nyheter/innenriks/helse/stadig-fleire-unge-vert-ufore-3692976.html#.TyFnlw23z5g.email>

⁶ http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/aktuelt/taler_artikler/ministeren/ministerens-taler-og-artikler-/2012/kommunar-er-innovative.html?id=667998

Sosial innovasjon i velferdsutformingen – Vestnes kommune som eksempel

Målet med prosjektet er å utvikle et samarbeid på tvers av sektorer i Vestnes kommune, og samtidig bygge kunnskap om hvordan tilrettelegge for mer og bedre innovasjon og entreprenørskap lokalt.⁷ Tverrfaglighet, metodeutvikling og nye samarbeidsstrukturer på tvers av det offentlige, brukere av ulike tjenester, private og frivillige, er i fokus, og nettverksarbeidet er knyttet opp til innsats innenfor områdene; fattigdomsbekjempelse, boligsosialt arbeid og kvalifisering og rehabilitering.

Det er allerede gjennomført en rekke dialoger og læringslaboratorier på tvers av ansatte og administrasjon i Vestnes kommune, politikere, frivillige lag og foreninger, næringsliv og brukere av offentlige tjenester.

Dialogene har munnet ut i en felles forståelse av kommunens utfordringer og det har kommet frem en rekke forslag til tiltak, aktiviteter og prosesser som møter de identifiserte utfordringene gjennom samarbeid. Dette prosessrettede arbeidet på tvers av ulike faggrupper og gjennom tverrsektorielt samarbeid har hatt som overordnet mål å få mer ut av kommunens samlede ressurser.

4 NORDISK PLATTFORM FÖR SOCIALT ENTREPRENÖRSKAP

Under senere tid har interessen økt markant for sosialt entreprenørskap rundt om i Norden hvilket sannsynligvis har sin forklaring i at velferdssamhället har haft svært å løse en rad samhällelsproblem med såväl ekologiska som sociala avtryck. Som en effekt av detta har nationella, regionala och lokala plattformar utvecklats som avser att stödja sociala entreprenörer. En del av dessa har präglats av att initieras "uppifrån" såsom exempelvis "Mötesplatsen för Socialt Entreprenörskap och Social Innovation i Sverige, medan andra har utvecklats från ett "Bottom Up"

perspektiv såsom exempelvis Nettverk för Socialt Entreprenörskap i Norge, SE-Forum i Sverige eller DANSIC- Danish Social Innovation Club i Danmark. Utvecklingen är dynamisk och växer snabbt. Även en del Nordiska initiativ har skapats för att utbyta erfarenheter mellan länderna, såsom SERNOC, Social Entrepreneurship Research Network For The Nordic Countries, och ett utbyte inom Mikrofinans området. Det finns dock inget initiativ i dagsläget, februari 2012, som är utformat med ett "Bottom Up" perspektiv inom Norden, av de sociala entreprenörerna själva för dem själva.

Avsikten med detta inlägg är mot ovan att initiera ett samarbete mellan sociala entreprenörer i de nordiska länderna. Ett nätverk där erfarenheter och kunskaper kan utbytas mellan olika plattformar. Fördelarna med att gemensamt utforma en kunskaps och lärandeplattform mellan länderna är stora, och efterfrågade. Än så länge är antalet sociala entreprenörer i respektive land få men tillsammans kan ett betydligt större antal sociala entreprenörer komma samman och stödja varandra. Det finns goda exempel i Europa som man kan lära utav. Blickar vi exempelvis mot Skottland kan vi se hur SENSOCOT (Social Entrepreneurs Network Scotland), utvecklat ett starkt nätverk under en 10 års period med allt ifrån finansieringsstrukturer till en akademi som de sociala entreprenörerna själva utvecklat från sina behov och önskemål. Nätverken har resulterat i en helt ny förståelse för den logik som driver det sociala entreprenörskapet.

Vägen framåt i ett Nordiskt samarbete kan förslagsvis ta sin början i ett antal möten runt om i Norden under 2012. Redan 2011 har ett antal seminarier och träffar genomförts på olika ställen som går att bygga vidare på. Ett naturligt steg är också att bygga upp en virtuell mötesplattform, där information kan utbytas på olika sätt. Exempelvis genom virtuella seminarier och liknande. Den nyligen genomförda "Jelly Week", en global rörelse där 223 Kreativa möteplatser med sociala entreprenörer runt om i världen kom samman, kan utgöra inspiration och lärdom för hur vi kan ta ett steg framåt i att bygga ett en gemensam plattform för Nordens sociala entreprenörer.⁸

Økonomi, finansiering

Pilotene får tilskudd i forhold til størrelsen på aktivitetene, og må samfinansieres av mange av de deltagende aktører.

⁷ http://www.vestnes.kommune.no/getfile.aspx/document/epcx_id/1639/epdd_id/2292

⁸ Bert-Ola Bergstrand, Grundare Social Capital Forum, Göteborg. www.scwf12.wordpress.com

UTFORDRINGER:

FINNE KUNDER

Hvordan rekruttere
arbeidskraft og hvilke
kompetanser til-
følgende?

HVORDAN SKAL
DETTE SÆLSKAPET
LEDES?

TILLIT
AVS KUNDEN
(BETALEREN)?

SYNLIGHET
OVERFOR BÅDE
PRIV. PERS. & BEDR.
E

Hva slags drift
struktur blir
det?

SAMARBEID

LEVERANDØRER SOM
HAR INVESTERT I
AUTOMATISERTE
LØSNINGER

FINNE FOL-
DE ARBEID-
GAVENE SOM
MED AUTISME
KLARER
M.E.D. KOLLE

Noe spesielt med
lokalene som vi
må tenke på?

LOKALER?
MULIGHET FOR
HEMMEKONTOR?

Kapittel 4 • Samarbeid på tvers

28 En avslutningskommentar

KRISTIN BERLING

Å være personlig berørt er å ha kontakt med den indre kilden til hvorfor «det står om livet» å bidra til en endring. Et kall om du vil, og dermed det motsatte av å ha en jobb/profesjon der du kan skru av jobben klokken 4.

Når bistandsarbeidere jobber for å bekjempe fattigdom i Afrika, så blir det f.eks. lagt inn litt safari og spabehandlinger som belønning for arbeidet. Dette som ett eksempel på at man kan være engasjert og kunnskapsrik for saken, men samtidig er det en avgrenset jobb. Sosiale kunstnere når frem med kontakt og løsninger som «den uberørte» ikke evner, og har ingenting imot være seg spa eller safari... men belønningen man drives av er opplevelsen av mening, sammenheng og gjennombrudd; Gjensidighet i alle ledd, enten du har ideen eller er den som benytter ideen eller den som finansierer ideen. Når SE-feltet profesjonaliseres er det viktig å være oppmerksom på den livskraften en sann entreprenør representerer, slik at den som vil bidra med støtte ikke kveler selve motoren i sine forsøk på å gjøre ting riktig, rettferdig, akademisk etc.

Innovasjon Norge er et godt eksempel på hvordan profesjonelle søkere får støtte, mens sanne ildsjeler fremdeles finner andre veier. Det er meningsløst å temme en kunstner, definere hva kunstneren skal skape eller lage støtteordninger for å fremme f.eks. mer figurativ kunst. 22. juli ble det norske folk personlig berørt; vi skjønte at dette angår våre personlige liv. Det samme trenger å skje innen fattigdom, miljøvern, rusomsorg, psykiatri... you name it. Det må angå oss, la det berøre oss, ellers så er det rett og slett kun nok et tiltak!

Tiltak er en endring med kortvarig effekt, sosial kunst er minner og endring for livet!

Forfattergalleri

- 1 Sosial eksklusjon
5 Fremtiden ligger i nettverkssamfunnet
Alexander Berg Jr.

- 2 Hva er sosialt entreprenørskap
Eline S. L. Ingstad
<http://www.uio.no>

- 3 Sosialt entreprenørskap, bedriftskultur og
forretningsmoral
Peder Gjertsen
<http://www.leap.no>
-

- 4 Sosiale medier for sosial endring, sosiale
entreprenører og sosiale medier

Merete Grimeland

<http://worldwidenarrative.com>

- 6 Tenk om ingen av oss vet ALT, verken om hva
som er lurt, realistisk eller mulig?

24 Prosjekt Hortensia

27 Forslag til tiltak 2012-2015

Hilde Dalen

<http://www.krem-norge.no>

- 7 Hullete velferdskommuner

26 Fokusområder

27 Forslag til tiltak 2012-2015

Bitten Schei

<http://www.mothercourage.no>

- 8 Det sociala kapitalet som kraft i lokal och regional
utveckling

Bert-Ola Bergstrand

<http://www.social-capital.net>

<http://scwf12.wordpress.com>

---

9 Gründerverktøy

Christian Wig

<http://www.pixellus.no>

10 Empowerment – hvordan finne ditt indre grunnfjell?

Inge Ås

<http://www.ingeas.no>

<http://www.iliana.no>

11 Kompetanse: Læringsperspektiv og sosialt
entreprenørskap

Elisabeth Rønnevig

<http://www.hihm.no>

12 Forskning som fritidstilbud i Norge

Hanne Finstad

<http://www.forskerfabrikken.no>

---

13 Mikrofinans Norge

Unni Beate Sekkesæter

<http://www.mikrofinansnorge.no>

---

14 Leadership Foundation og samfunnsansvar

Lisa Cooper

<http://www.leadershipfoundation.no>

<http://www.thetop10.no>

<http://www.newnordicart.com>

---

15 Intervju med Emilie Dalen, landets yngste
sosialentreprenør

Solveig Kristiansen

<http://www.skjultetalenter.com>

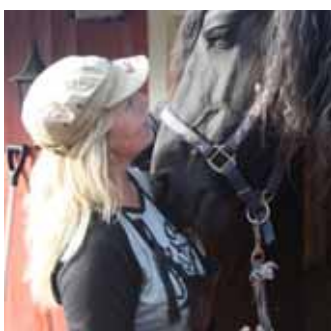

16 IntoLife

Will Nicholson

<http://www.intolife.no>

---

17 Villa Solsiden

Line Heggelund

<http://www.utepeis.no>

<http://www.cookie-company.no>

<http://www.villasolsiden.piczo.com>

---

18 Media, Identitet og Tilhørighet

– Program for fredsskapende kommunikasjon

Ingeborg Omdal Lykset

<http://www.lyk-z.no>

---

19 Bestem selv

Lars Findahl

<http://www.bestemselv.no>

---

20 Inn På Tunet-løftet

Ragna Flotve

<http://www.innpaatumet.no>

<http://www.heraklit.no>

---

21 VERKET i Larvik

Heidi Meen Johansen

<http://www.verketlarvik.no>

22 Dybdesyn både på lakk og mennesker

Geir Brix

<http://www.brixbilvask.no>

23 Broer til arbeid – Samfunnsansvar gjennom samarbeid på tvers

Cathrine Skar

<http://www.krem-norge.no>

24 Prosjekt Hortensia

Sissel Kruuse Meyer

<http://www.krem-norge.no>

---

24 Prosjekt Hortensia

Siri Myhre Haug

<http://www.krem-norge.no>

---

28 En avslutningskommentar

Kristin Berling

<http://www.kristinberling.no>

Fotografer

Bitten Schei

Beate R. Zahl

Thea Emilie Dalen Dille
